

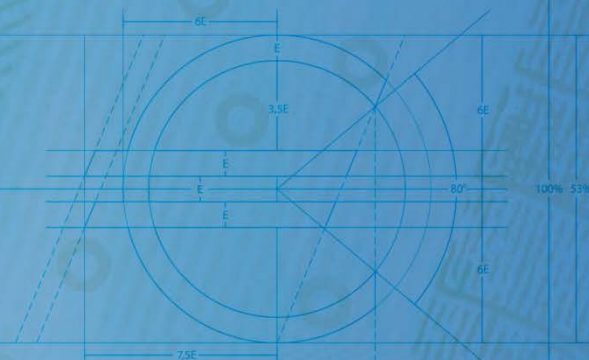

EUROPOS CENTRINIS BANKAS

EUROSISTEMA

Pranešimas apie konvergenciją

2016 m. birželis

Turinys

1	Įvadas	2
2	Analizės pagrindas	4
2.1	Ekonominė konvergencija	4
1 intarpas	Kainų raida	5
2 intarpas	Fiskalinė raida	7
3 intarpas	Valiutų kursų raida	11
4 intarpas	Ilgalaikių palūkanų normų raida	12
5 intarpas	Kiti svarbūs veiksniai	13
2.2	Nacionalinės teisės aktų suderinamumas su Sutartimis	15
3	Ekonominės konvergencijos būklė	42
3.1	Kainų stabilumo kriterijus	46
3.2	Valdžios sektoriaus biudžeto pozicijos kriterijus	48
3.3	Valiutos kurso stabilumo kriterijus	49
3.4	Ilgalaikių palūkanų normų kriterijus	50
3.5	Kiti svarbūs veiksniai	50
4	Šalių vertinimo santraukos	56
4.1	Bulgarija	56
4.2	Čekija	57
4.3	Kroatija	58
4.4	Vengrija	59
4.5	Lenkija	60
4.6	Rumunija	61
4.7	Švedija	63
	Santrumpos	65

Į lietuvių kalbą išverstos šios 2016 m. Europos Centrinio Banko pranešimo apie konvergenciją dalys: įvadas, analizės pagrindas, ekonominės konvergencijos būklė ir šalių vertinimo santrumpos. Jeigu jums reikia daugiau informacijos, žiūrėkite leidinio variantą anglų kalba [ECB](#) interneto svetainėje.

Nuo 1999 m. sausio 1 d. eurą įsivedė 19 ES valstybių narių; šiame pranešime vertinamos septynios iš devynių ES šalių, kurios dar nėra įsivedusios bendrosios valiutos. Dvi iš šių devynių šalių – Danija ir Jungtinė Karalystė – pranešė, kad nedalyvaus EPS trečiajame etape. Todėl pranešimuose apie konvergenciją šios dvi šalys vertinamos tik gavus jų prašymą. Kadangi nė viena iš šių šalių to nepaprašė, šiame pranešime vertinamos septynios šalys – Bulgarija, Čekija, Kroatija, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija. Pagal Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (toliau – Sutartis)¹ visos septynios šalys yra įsipareigojusios įsivesti eurą, o tai reiškia, kad jos privalo siekti įvykdyti visus konvergencijos kriterijus.

Rengdamas šį pranešimą, ECB vykdo Sutarties 140 straipsnyje jam nustatytą reikalavimą. 140 straipsnyje nustatyta, kad ECB ir Komisija ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu privalo pranešti Europos Sąjungos Tarybai (toliau – ES Taryba) „apie pažangą, padarytą valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, vykdant savo įsipareigojimus ekonominei ir pinigų sąjungai sukurti“. Šiame pranešime apžvelgiamos septynios šalys reguliariai vertinamos kas dvejus metus. Europos Komisija taip pat parengė pranešimą, todėl tuo pat metu ES Tarybai pateikiami du pranešimai.

Šiame pranešime ECB taiko tą pačią sistemą kaip ir ankstesniuose savo pranešimuose apie konvergenciją. ECB vertina, ar minėtos septynios šalys pasiekė aukštą tvarios ekonominės konvergencijos laipsnį, ar nacionalinės teisės aktai suderinti su Sutartimi bei Europos centrinių bankų sistemos ir Europos Centrinio Banko statutu (toliau – Statutas) ir kaip laikomasi teisės aktų reikalavimų, kuriuos turi įvykdyti atitinkami nacionaliniai centriniai bankai, siekdami tapti neatskiriama Eurosistemos dalimi.

Ekonominės konvergencijos proceso vertinimas labai priklauso nuo pagrindinių statistinių duomenų kokybės ir vientisumo. Rengiant ir teikiant statistiką, ypač valdžios sektoriaus finansų statistiką, neturi būti atsižvelgiama į politinius motyvus ir negali būti daromas politinis spaudimas. ES valstybės narės raginamos teikti aukštą prioritetą savo statistikos kokybei ir vientisumui, užtikrinti, kad rengiant tokią statistiką būtų laikomasi tarpusavio kontrolės ir galių pusiausvyros principo, ir taikyti minimaliuosius standartus statistikos srityje. Tokie standartai yra nepaprastai svarbūs siekiant įtvirtinti nacionalinių statistikos institucijų nepriklausomumą, vientisumą bei atskaitomybę ir skatinti pasitikėjimą valdžios sektoriaus finansų statistikos kokybe (žr. 6 skyrių).

---

¹ Taip pat žr. pranešimo apie konvergenciją žodyne paaiškintas sąvokas „Sutartis“ ir „Sutartys“.

Taip pat reikėtų prisiminti, kad nuo 2014 m. lapkričio 4 d.² kiekviena šalis, kuriai buvo panaikintos išimtys, ne vėliau kaip tą dieną, kurią įsives eurą, privalo prisijungti prie Bendro priežiūros mechanizmo (BPM). Nuo tos dienos tai šaliai bus taikomos visos su BPM susijusios teisės ir pareigos. Todėl itin svarbu, kad būtų atlikti būtini parengiamieji darbai. Pirmiausia paminėtina, kad bus atliekamas išsamus visų valstybių narių, kurios prisijungs prie euro zonos ir atitinkamai – prie BPM, bankų sistemos vertinimas³.

Šio pranešimo struktūra yra tokia: 2 skyriuje aprašoma sistema, taikoma ekonominei ir teisinei konvergencijai vertinti. Ekonominės konvergencijos pagrindiniai aspektai lygiagrečiai apžvelgiami 3 skyriuje. 4 skyrius – tai valstybių vertinimo santraukos, jose pateikiami esminiai ekonominės ir teisinės konvergencijos analizės rezultatai. Išsamesnė ekonominės konvergencijos būklės kiekvienoje iš septynių vertinamų ES valstybių narių analizė pateikiama 5 skyriuje. 6 skyriuje apžvelgiami konvergencijos rodikliai ir jiems rengti taikyta statistikos metodika. Galiausiai 7 skyriuje vertinama, kaip kiekvienos iš šių valstybių narių nacionalinės teisės aktai, tarp jų ir nacionalinių centrinių bankų įstatymai, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius.

---

² Šią dieną ECB pradėjo vykdyti pagal 2013 m. spalio 13 d. Tarybos Reglamento (ES) Nr. 1024/2013, kuriuo Europos Centriniam Bankui pavedami specialūs uždaviniai, susiję su rizikos ribojimu pagrįstos kredito įstaigų priežiūros politika, 33 straipsnio 2 dalį jam pavestas užduotis.

³ Žr. 2014 m. balandžio 16 d. Europos Centrinio Banko reglamento ECB/2014/17, kuriuo nustatoma Europos Centrinio Banko bei nacionalinių kompetentingų institucijų ir paskirtų nacionalinių valdžios institucijų bendradarbiavimo BPM srityje sistema (BPM pagrindų reglamentas), 10 konstatuojamąją dalį.

2 Analizės pagrindas

2.1 Ekonominė konvergencija

Norėdamas įvertinti ekonominės konvergencijos būklę eurą siekiančiose įsivesti ES valstybėse narėse, ECB naudoja bendrą analizės sistemą. Ši bendra sistema, kurią Europos pinigų institutas (EPI) ir ECB nuosekliai taiko visuose savo pranešimuose apie konvergenciją, grindžiama, pirma, Sutarties nuostatomis ir tuo, kaip jas taiko ECB vertindamas kainų pokyčius, fiskalinį balansą ir skolos rodiklius, valiutos keitimo kursą ir ilgalaikes palūkanų normas bei kitus ekonominei integracijai ir konvergencijai svarbius veiksnius. Antra, sistema grindžiama daugeliu papildomų praeitį ir ateities lūkesčius apibūdinančių ekonominių rodiklių, laikomų naudingais konvergencijos tvarumui išsamiau įvertinti. Valstybės narės patikrinimas pagal visus šiuos veiksnius yra svarbus siekiant užtikrinti jos integraciją į euro zoną be didesnių sunkumų. Toliau pateiktuose 1–5 intarpuose trumpai primenamos teisinės nuostatos ir nurodomos metodinės detalės, kaip ECB šias nuostatas taiko.

Siekiant užtikrinti tęstinumą ir vienodą traktavimą, šis pranešimas parengtas vadovaujantis anksčiau ECB (prieš tai – EPI) paskelbtų pranešimų principais.

Taikydamas konvergencijos kriterijus, ECB vadovaujasi keliais pagrindiniais principais. Pirma, atskiri kriterijai aiškinami tiksliai ir taikomi griežtai. Šio principo loginis pagrindas yra tai, kad svarbiausias kriterijų tikslas – užtikrinti, jog euro zonoje galėtų dalyvauti tik tos valstybės narės, kurių ekonominė būklė yra palanki palaikyti kainų stabilumą ir euro zonos vientisumą. Antra, konvergencijos kriterijai – tai aiškūs integruoti reikalavimai ir jie visi turi būti įgyvendinti. Sutartyje šie kriterijai yra lygiaverčiai, jie netaikomi hierarchiniu principu. Trečia, konvergencijos kriterijai turi būti įgyvendinti vadovaujantis faktiniais duomenimis. Ketvirta, konvergencijos kriterijai turi būti taikomi nuosekliai, skaidriai ir paprastai. Be to, aptariant atitiktį konvergencijos kriterijams, labai svarbus veiksnys yra tvarumas, nes konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikro momento. Todėl vertinant kiekvieną valstybę išsamiai išnagrinėjamas jos konvergencijos tvarumas.

Atsižvelgiant į tai, atitinkamų šalių ekonomikos raida apžvelgiama įvertinat praeities, dažniausiai paskutinių dešimties metų, duomenis. Tai padeda geriau nustatyti, koku mastu dabartinė pažanga yra išties struktūrinių pokyčių rezultatas, o tai savo ruožtu leidžia geriau įvertinti ekonominės konvergencijos tvarumą.

Be to, kiek reikia, atsižvelgiama ir į ateities perspektyvą. Todėl ypač daug dėmesio skiriama tam faktui, kad palankios ekonomikos raidos tvarumas iš esmės priklauso nuo tinkamų ir ilgalaikių politikos priemonių, naudojamų sprendžiant esamas ir būsimas problemas. Tvirtas valdymas, patikimos institucijos ir tvarūs viešieji finansai taip pat labai svarbūs palaikant tvarų gamybos augimą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiu. Apskritai pabrėžiama, kad, norint užtikrinti ekonominės konvergencijos tvarumą, reikalinga ne tik gera pradžia, bet ir tinkama ekonominė politika vėliau, jau įvedus eurą.

Ši bendra sistema taikoma atskirai septynioms vertinamoms ES valstybėms narėms. Vadovaujantis Sutarties 140 straipsnio nuostatomis, šie vertinimai, kuriuose dėmesys sutelktas į kiekvienos valstybės narės rezultatus, turėtų būti nagrinėjami atskirai.

Paskutinė šiame pranešime panaudotų statistikos duomenų pateikimo diena buvo 2016 m. gegužės 18 d. Statistinius duomenis, naudojamus taikant konvergencijos kriterijus, pateikė Europos Komisija (žr. 6 skyrių, taip pat lenteles ir grafikus), bendradarbiaudama su ECB dėl valiutų kursų ir ilgalaikių palūkanų normų. Konvergencijos duomenys apie kainų ir ilgalaikių palūkanų normų pokyčius yra pateikti iki 2016 m. balandžio mėn. – tai paskutinis mėnuo, kurio duomenys buvo prieinami nustatant SVKI. Šiame pranešime vertinamų mėnesinių valiutų kursų duomenų pateikimo laikotarpis baigiasi 2016 m. balandžio mėn. Praeities duomenys apie fiskalines pozicijas apima laikotarpį iki 2015 m. Taip pat atsižvelgta į įvairiuose šaltiniuose pateikiamas prognozes ir į naujausią atitinkamos valstybės narės konvergencijos programą bei kitą informaciją, kuri laikoma svarbia konvergencijos tvarumui vertinti atsižvelgiant į ateities perspektyvas. Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominė prognozė ir įspėjimo mechanizmo 2016 m. ataskaita, į kurias atsižvelgiama šiame pranešime, paskelbtos atitinkamai 2016 m. gegužės 4 d. ir 2015 m. lapkričio 26 d. ECB bendroji taryba šį pranešimą patvirtino 2016 m. gegužės 31 d.

Kainų raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 1 intarpe.

1 intarpas

Kainų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje reikalaujama, kad pranešime apie konvergenciją būtų nagrinėjama, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„didelis kainų stabilumas; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal infliacijos lygį, artimą tam, kurį yra pasiekusios ne daugiau kaip trys valstybės narės, kuriose kainos yra stabiliausios.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 1 straipsnyje numatoma:

„Kainų stabilumo kriterijus, nurodytas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 140 straipsnio 1 dalies pirmoje įtraukoje, reiškia, kad valstybės narės kainų stabilumas yra tvarus ir vidutinis infliacijos lygis per vienerius metus iki tyrimo neviršija daugiau kaip 1½ procentinio punkto daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios, infliacijos lygio. Infliacija matuojama taikant vartotojų kainų indeksą palyginamuoju pagrindu, atsižvelgiant į nacionalinių apibrėžčių skirtumus.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

Pirma, dėl teiginio „vidutinis infliacijos lygis per vienerius metus iki tyrimo“ reikia pasakyti, kad šis infliacijos lygis apskaičiuojamas pagal tai, kiek padidėjo pastarųjų turimų 12 mėn. SVKI vidurkis, palyginti su praėjusio 12 mėn. laikotarpio vidurkiu. Taigi, šiame pranešime infliacijos lygio ataskaitinis laikotarpis – nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.

Antra, teiginys „daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios“, kuris vartojamas pamatinei vertei apibrėžti, taikomas apskaičiuojant trijų ES valstybių narių, kuriose infliacijos lygis yra mažiausias – šiuo atveju Bulgarijos (–1,0 %), Slovėnijos (–0,8 %) ir Ispanijos (–0,6 %) – nesvertinį aritmetinį infliacijos lygio vidurkį. Nustatoma, kad vidutinis infliacijos lygis yra –0,8 %, o pridėjus 1½ procentinio punkto, gaunama 0,7 % infliacijos pamatinė vertė. Būtina pabrėžti, kad pagal Sutartį yra vertinamas santykinis infliacijos lygis, t. y. palyginti su infliacijos lygiu kitose valstybėse narėse. Taikant kainų stabilumo kriterijų atsižvelgiama į tai, kad dėl dažnai pasitaikančių sukrėtimų (kuriuos, pavyzdžiui, sukelia pasaulinių žaliavų kainų pokyčiai) infliacijos lygis gali laikinai nukrypti nuo centrinio banko nustatytų tikslų.

Skaičiuojant infliacijos pamatinę vertę nebuvo įtrauktas Kipro ir Rumunijos infliacijos lygis. Šiose šalyse kainų pokyčių ataskaitiniu laikotarpiu 12 mėn. laikotarpio vidurkis 2016 m. balandžio mėn. buvo atitinkamai –1,8 % ir –1,3 %. Skaičiuojant infliacijos pamatinę vertę šios dvi šalys buvo įvertintos kaip „išskirtinės“, nes abiejose šalyse infliacijos lygis ataskaitiniu laikotarpiu buvo gerokai mažesnis negu kitų valstybių narių, ir abiejose šalyse tam įtaką darė išskirtiniai veiksniai. Kipras patyrė itin stiprų nuosmukį, dėl to kainų pokyčius šioje šalyje slopina ypač didelis neigiamas gamybos atotrūkis. Rumunijoje pastaruoju metu kelis kartus iš eilės mažintas PVM smarkiai paveikė kainas, todėl SVKI infliacija ir toliau buvo neigiama.

Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad sąvoka „išskirtinė“ jau buvo vartojama ankstesniuose ECB pranešimuose apie konvergenciją (žr., pvz., 2012, 2013 ir 2014 m. pranešimus), taip pat EPI pranešimuose apie konvergenciją. Pagal šiuos pranešimus, valstybė narė laikoma „išskirtine“, jei tenkinamos dvi sąlygos: pirma, šalies 12 mėn. infliacijos lygio vidurkis yra daug mažesnis negu kitų valstybių narių atitinkamas infliacijos lygis; antra, jos kainų raidai didelę įtaką darė išskirtiniai veiksniai. Išskirtinumas nenustatomas mechanškai. Šiuo principu pradėta vadovautis siekiant tinkamai įvertinti galimus didelius atskirų šalių infliacijos raidos iškraipymus.

Infliacija apskaičiuojama pagal SVKI, sukurtą konvergencijai įvertinti remiantis palyginamuoju kainų stabilumo rodikliu (žr. 6 skyriaus 2 skirsnį).

Vidutinė 12 mėn. SVKI infliacija ataskaitiniu laikotarpiu (nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.), vertinama pagal paskutinių dešimt metų šalies ekonominės veiklos rezultatus, atsižvelgiant į kainų stabilumą.

Taip atsiranda galimybė daug išsamiau iširti vertinamos šalies kainų raidos tvarumą. Taigi, dėmesys skiriamas pinigų politikos kryptims, ypač tam, ar pinigų politikos institucijos visų pirma siekia įgyvendinti ir palaikyti kainų stabilumą, taip pat tam, ar kitos ekonominės politikos sritys prisideda įgyvendinant šį tikslą. Be to, įvertinamas ir makroekonominės aplinkos poveikis kainų stabilumo siekiui. Kainų raida analizuojama atsižvelgiant į pasiūlos ir paklausos sąlygas, sutelkiant dėmesį, be kita

ko, ir į veiksnius, darančius poveikį vienietinėms darbo sąnaudoms ir importo kainoms. Galiausiai atsižvelgiama į kitų svarbių kainų indeksų raidos tendencijas. Vertinant ateities perspektyvas, pateikiama kelerių artimiausių metų galimos infliacijos raidos apžvalga, į kurią įtraukiamos ir pagrindinių tarptautinių organizacijų bei rinkos dalyvių prognozės. Be to, aptariami instituciniai ir struktūriniai aspektai, kurie, įsivedus eurą, yra svarbūs norint palaikyti kainų stabilumui palankią aplinką.

Fiskalinę raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, taip pat su tuo susiję procedūriniai klausimai aprašomi 2 intarpe.

2 intarpas

Fiskalinė raida

---

1. Sutarties ir kitos teisinės nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją turi būti iširta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„valstybės finansinės padėties tvarumas; ar jis pasiektas, sprendžiama pagal bendrojo šalies biudžeto be perviršinio deficito, kuris nustatomas pagal 126 straipsnio 6 dalį, padėtį.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 2 straipsnyje nustatyta:

„Bendrojo šalies biudžeto padėties kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies antroje įtraukoje, reiškia, kad tyrimo metu valstybė narė nėra Tarybos sprendimo pagal minėtos Sutarties 126 straipsnio 6 dalį dėl perviršinio deficito buvimo atitinkamoje valstybėje narėje objektas.“

126 straipsnyje numatyta perviršinio deficito procedūra (PDP). Vadovaudamasi 126 straipsnio 2 ir 3 dalimis, Europos Komisija parengia pranešimą, jei valstybė narė neatitinka biudžetinės drausmės reikalavimų, ypač jei:

1. planuojamo arba faktinio valdžios sektoriaus deficito ir BVP santykis viršija pamatinę vertę (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis yra 3 % BVP), išskyrus atvejus, kai:
  - (a) šis santykis smarkiai ir nuolat mažėjo ir pasiekė lygį, artimą pamatinei vertei; arba
  - (b) pamatinės vertės perviršis yra tik išimtinis ir laikinas, ir santykis išlieka artimas pamatinei vertei;
2. valstybės skolos ir BVP santykis viršija tam tikrą pamatinę vertę (Protokole dėl perviršinio deficito procedūros numatyta, kad šis dydis turi sudaryti 60 % BVP), išskyrus atvejus, kai tas santykis pakankamai mažėja ir tinkamu tempu artėja prie pamatinės vertės.

Komisijos parengtame pranešime turi būti atsižvelgiama ir į tai, ar valdžios sektoriaus deficitas yra didesnis už valstybės investicijų išlaidas, be to, įvertinami ir kiti svarbūs veiksniai, įskaitant valstybės narės vidutinės trukmės ekonomikos ir biudžeto būklę. Komisija taip pat gali parengti

pranešimą, jei ji mano, kad valstybei narei gresia perviršinio deficito pavojus, nors pagal tuos kriterijus reikalavimai ir vykdomi. Ekonomikos ir finansų komitetas parengia nuomonę apie Komisijos pranešimą. Galiausiai, vadovaudamasi 126 straipsnio 6 dalimi, ES Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija ir apsvarsčiusi suinteresuotos valstybės narės norimas pareikšti pastabas bei nuodugniai jas įvertinusi kvalifikuota balsų dauguma, išskyrus suinteresuotos valstybės narės balsą, nusprendžia, ar toje valstybėje narėje yra susidaręs perviršinis deficitas.

Sutarties 126 straipsnio nuostatos papildomai paaiškintos Tarybos reglamente (EB) Nr. 1467/97⁴ su pakeitimais, padarytais Reglamentu (ES) Nr. 1177/2011⁵. Tarybos reglamente, be kita ko:

- patvirtinama, kad skolos kriterijus yra lygiavertis deficito kriterijui, suteikiant galimybę jį taikyti ir numatant trejų metų pereinamąjį laikotarpį valstybei narei, kuriai nutraukiama PDP, pradėta iki 2011 m. Reglamento 2 straipsnio 1a dalyje nustatyta, kad, kai valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis viršija pamatinę vertę, pripažįstama, kad jis pakankamai mažėja ir tinkamu tempu artėja prie pamatinės vertės, jei per pastaruosius trejus metus skirtumas, palyginti su pamatine verte, vidutiniškai mažėja viena dvidešimtąja per metus kaip lyginamasis dydis, pagrįstas pokyčiais per pastaruosius trejus metus, apie kuriuos turima duomenų. Reikalavimas pagal skolos kriterijų taip pat laikomas įvykdytu, jei remiantis Komisijos biudžeto prognozėmis atrodo, kad skirtumas sumažės per ateinančius trejus metus. Taikant skolos mažinimo lyginamąjį dydį atsižvelgiama į ekonomikos ciklo poveikį skolos mažinimo tempui;
- išsamiai išdėstomi svarbūs veiksniai, į kuriuos Komisija atsižvelgia rengdama pranešimą pagal Sutarties 126 straipsnio 3 dalį. Svarbiausia yra tai, kad jame nurodyti veiksniai, kurie laikomi svarbiais vertinant vidutinės trukmės ekonominės būklės, biudžeto būklės ir valdžios sektoriaus skolos pozicijos pokyčius (žr. reglamento 2 straipsnio 3 dalį ir toliau pateiktą išsamią informaciją apie ECB vykdomą analizę).

Be to, 2012 m. kovo 2 d. 25 ES valstybės narės (visos ES valstybės narės, išskyrus Jungtinę Karalystę, Čekiją ir Kroatiją) pasirašė Sutartį dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje, parengtą remiantis atnaujinto Stabilumo ir augimo pakto nuostatomis ir įsigaliojusią 2013 m. sausio 1 d.⁶ III antraštinėje dalyje (Fiskalinis susitarimas), be kita ko, nustatyta, kad į nacionalinę teisę įtraukiama privaloma fiskalinė taisyklė, kuria siekiama užtikrinti subalansuotą arba perteklinį valdžios sektoriaus biudžetą. Manoma, kad šios taisyklės yra laikomasi, jei metinis struktūrinis balansas atitinka tos šalies vidutinės trukmės tikslą ir struktūrinis deficitas neviršija 0,5 % BVP. Jei valdžios sektoriaus skolos santykis yra gerokai mažesnis nei 60 % BVP, o ilgalaikio fiskalinio tvarumo rizika yra maža, vidutinės trukmės tikslas gali būti struktūrinis deficitas, kuris nėra didesnis kaip 1 % BVP. Sutartyje dėl stabilumo, koordinavimo ir

⁴ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 6).

⁵ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 33).

⁶ Sutartis dėl stabilumo, koordinavimo ir valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje taikoma ir ją ratifikavusioms ES valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, nuo tada, kai pradės galioti sprendimas, panaikinant išimtį, arba anksčiau, jei atitinkama valstybė narė pareiškė, kad nori, jog nuo atitinkamos ankstesnės datos jai būtų taikomos visos ar dalis šios sutarties nuostatų.

valdysenos ekonominėje ir pinigų sąjungoje taip pat nustatyta skolos mažinimo lyginamojo dydžio taisyklė, nurodyta minėtame Tarybos reglamente (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo buvo iš dalies pakeistas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1467/97⁷. Per vienus metus nuo šios sutarties įsigaliojimo ją pasirašiusios valstybės narės į savo konstituciją arba atitinkamą didesnę teisinę galią negu metinis biudžeto įstatymas turintį įstatymą privalo įtraukti nustatytas fiskalines taisykles ir automatinio koregavimo mechanizmą nukrypimo nuo fiskalinio tikslo atveju.

2. Sutarties nuostatų taikymas

Konvergencijai nagrinėti ECB pateikia savo požiūrį apie fiskalinę raidą. Tvarumui įvertinti ECB analizuoja pagrindinius fiskalinės raidos rodiklius nuo 2006 iki 2015 m., valdžios sektoriaus finansų perspektyvas ir problemas, atkreipia dėmesį į deficito ir skolos raidos sąsajas. ECB analizėje apžvelgiamas nacionalinių biudžeto sistemų veiksmingumas, kaip nurodyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalies b punkte ir Tarybos direktyvoje 2011/85/ES⁸. Be to, išlaidų lyginamojo dydžio taisykle, išdėstyta Tarybos reglamento (EB) Nr. 1466/97⁹, iš dalies pakeisto Reglamentu (EB) Nr. 1175/2011, 9 straipsnio 1 dalyje, siekiama užtikrinti tinkamą padidėjusių išlaidų finansavimą. Pagal šią taisyklę, be kita ko, ES valstybės narės, kurios dar nepasiekė savo vidutinės trukmės biudžeto tikslo, turėtų užtikrinti, kad atitinkamų pirminių išlaidų metinis augimo rodiklis neviršytų potencialaus BVP augimo pamatinio vidutinės trukmės rodiklio, nebent šis viršijimas atitinka diskrecines pajamų priemones. ECB praneša apie paskutinį Europos Komisijos įvertinimą apie tai, kaip valstybės narės laikosi išlaidų taisyklės. Kalbant apie 126 straipsnį, pasakytina, kad ECB, kitaip negu Komisija, neatlieka jokio oficialaus vaidmens taikant PDP. ECB pranešime tik informuojama, ar šaliai taikytina PDP.

Atsižvelgdamas į Sutarties nuostatą, kad skolos santykis, didesnis kaip 60 % BVP, turėtų „pakankamai mažėti ir patenkinamai sparčiai artėti prie pamatinės vertės“, ECB analizuoja skolos santykio praeities ir būsimas tendencijas. Toms valstybėms narėms, kuriose skolos santykis viršija pamatinę vertę, ECB pateikia naujausią Europos Komisijos įvertinimą apie tai, kaip vykdomas reikalavimas dėl skolos mažinimo lyginamojo dydžio, nustatyto Tarybos reglamento (ES) Nr. 1467/97 2 straipsnio 1a dalyje.

Fiskalinės raidos įvertinimas grindžiamas duomenimis, surinktais iš nacionalinių sąskaitų pagal 2010 m. Europos sąskaitų sistemą (žr. 6 skyrių). Daugelį į pranešimą įtrauktų duomenų Komisija pateikė 2016 m. balandžio mėn. Jie apima valdžios sektoriaus finansų pozicijas nuo 2006 iki 2015 m. ir 2016–2017 m. Komisijos prognozes.

---

⁷ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1177/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaškinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 33).

⁸ 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41).

⁹ 1997 m. liepos 7 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo (OL L 209, 1997 8 2, p. 1).

Kalbant apie viešųjų finansų tvarumą, nagrinėjami 2015 m. rezultatai apžvelgiami juos palyginant su vertinamos šalies veikla per paskutinius dešimt metų.

Pirma, analizuojamas deficito rodiklio pokytis. Verta prisiminti, kad šalies metinio deficito rodiklio pokyčiui paprastai turi įtakos daug įvairių veiksnių. Šie veiksniai skirstomi į „ciklinius veiksnius“, rodančius, kaip deficitą veikia ekonomikos ciklo pokyčiai, ir į „neciklinius veiksnius“, dažnai naudojamus struktūriniam ar ilgalaikiams fiskalinės politikos koregavimams atspindėti. Tačiau tai nereiškia, kad, remiantis tokiais šiame pranešime skaičiais išreikštais necikliniais veiksniais, galima visiškai paaiškinti fiskalinės pozicijos struktūrinį pokytį, nes jiems įtakos turi politinės priemonės ir specialūs veiksniai – jų abiejų poveikis biudžeto balansui yra trumpalaikis. Turint galvoje didelį netikrumą dėl potencialaus gamybos augimo tempo, išties labai sudėtinga įvertinti, kaip krizės laikotarpiu pakito struktūrinės biudžeto pozicijos.

Toliau nagrinėjami valdžios sektoriaus skolos santykio pokyčiai per šį laikotarpį ir juos lemiantys veiksniai.

Šie veiksniai yra skirtumas tarp nominaliojo BVP augimo ir palūkanų normų, pirminis balansas bei deficito ir skolos santykio koregavimas. Taikant tokį požiūrį galima gauti papildomos informacijos apie tai, kaip makroekonominė aplinka, ypač augimo ir palūkanų normų derinys, paveikė skolos raidą. Taip pat jis gali suteikti daugiau informacijos apie fiskalinės konsolidacijos priemonių naudą pirminiam balansui ir apie specialių veiksnių įtaką, kurią rodo deficito ir skolos santykio koregavimas. Be to, analizuojama valdžios sektoriaus skolos struktūra, skiriant ypatingą dėmesį trumpalaikės skolos dalims ir skolai užsienio valiuta bei jų pokyčiams. Palyginant šias dalis su esamu skolos santykio lygiu, galima atskleisti fiskalinių balansų jautrumą valiutų kursų ir palūkanų normų pokyčiams.

Kalbant apie ateities perspektyvą, aptariami nacionalinio biudžeto planai ir naujausios Europos Komisijos prognozės 2016–2017 m., atsižvelgiant į konvergencijos programoje numatytą vidutinio laikotarpio fiskalinę strategiją.

Vadovaujantis dabartine fiskaline politika įvertinamas šalies vidutinio laikotarpio biudžeto tikslų, nustatytų Stabilumo ir augimo pakte, numatomas įgyvendinimas, taip pat skolos santykio perspektyvos. Galiausiai ypatingas dėmesys skiriamas biudžeto pozicijų tvarumo ilgalaikėms problemoms ir konsolidacijos galimybėms, ypač susijusioms su valstybės nefinansuojamų pensijų sistemų klausimais, kylančiais dėl demografinių pokyčių, ir nenumatytais įsipareigojimais, kurie vyriausybėms atsiranda finansų ir ekonomikos krizės metu. Kaip ir anksčiau, šioje analizėje aptariama daug svarbių veiksnių, nurodytų Tarybos reglamento (EB) Nr. 1467/97 2 straipsnio 3 dalyje, kaip aprašyta 2 intarpe.

Valiutų kursų pokyčius reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 3 intarpe.

3 intarpas

Valiutų kursų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją būtų išnagrinėta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„Europos pinigų sistemos valiutos kurso mechanizmo nustatytų normalių svyravimo ribų laikymasis bent dvejus metus išvengiant nuvertėjimo euro atžvilgiu.“

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 3 straipsnyje nustatyta:

„Dalyvavimo Europos pinigų sistemos valiutos kurso mechanizme kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies trečioje įtraukoje, reiškia, kad valstybė narė laikėsi norminių svyravimų ribų, numatytų Europos pinigų sistemos valiutų kursų mechanizme, be didelių nukrypimų bent paskutinius dvejus metus iki tyrimo. Pirmiausia, valstybė narė negali būti nuvertinusi savo valiutos dvišalio pagrindinio kurso euro atžvilgiu savo pačios iniciatyva per tą patį laikotarpį.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Kalbant apie valiutų kursų stabilumą, pasakytina, kad ECB tiria, ar iki konvergencijos nagrinėjimo šalis be didelių nukrypimų, ypač nenuvertindama savo valiutos euro atžvilgiu, bent dvejus metus dalyvavo VKM II (jis nuo 1999 m. sausio 1 d. pakeitė VKM). Jei dalyvavimo laikotarpis yra trumpesnis, valiutų kursų pokyčiai apibūdinami taikant dvejų metų ataskaitinį laikotarpį.

Vertinant valiutos kurso stabilumą euro atžvilgiu, žiūrima, ar valiutos kursas yra artimas centriniam kursui VKM II, kartu atsižvelgiama į veiksnius, dėl kurių kursas galėjo sustiprėti. Toks metodas buvo taikomas ir anksčiau. Šiuo požiūriu valiutos kurso svyravimo ribų dydis VKM II nedaro įtakos valiutos kurso stabilumo kriterijaus įvertinimui.

Be to, „didelių nukrypimų“ nebuvimo klausimas paprastai analizuojamas: i) patikrinant valiutų kursų nukrypimų nuo VKM II centrinio kurso euro atžvilgiu laipsnį; ii) naudojant tokius rodiklius kaip valiutų kurso raida euro atžvilgiu ir jų tendencija, taip pat trumpalaikių palūkanų normų skirtumai euro zonoje ir jų pokyčiai; iii) įvertinant užsienio valiutos intervencijų vaidmenį; iv) atsižvelgiant į tarptautinių finansinės paramos programų įtaką stabilizuojant valiutą.

Ataskaitinis laikotarpis šiame pranešime – nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Visi dvišaliai valiutų kursai yra ECB oficialūs orientaciniai kursai (žr. 6 skyrių).

Be duomenų apie dalyvavimą VKM II ir nominaliojo valiutos kurso euro atžvilgiu pokyčių, apžvelgiamu laikotarpiu trumpai apžvelgiami ir su esamo valiutos kurso tvarumu susiję rodikliai. Jie gaunami remiantis realiųjų efektyviųjų valiutos kursų pokyčiais ir mokėjimo balanso einamąja, kapitalo ir finansine sąskaitomis. Taip pat nagrinėjama bendrosios skolos užsieniui ir grynųjų tarptautinių investicijų pozicijos raida ilgesniuoju laikotarpiu. Skirsnys apie valiutų kursų

pokyčius toliau aptariami ir šalies integracijos į euro zoną lygio rodikliai. Tai vertinama ir pagal užsienio prekybos integraciją (eksportą ir importą), ir pagal finansinę integraciją. Galiausiai valiutų kursų pokyčiams skirtame skirsnyje nurodoma, jei taikytina, ar vertinama šalis pasinaudojo centrinio banko teikiamu likvidumu ar mokėjimų balanso parama – tiesiogiai ar per tarptautines institucijas, pavyzdžiui, TVF ir (arba) ES. Įvertinami tiek faktinė parama, tiek prevencijos tikslais suteiktas finansavimas, įskaitant ir galimybę gauti prevencinį finansavimą, pavyzdžiui, per TVF lanksčiąją kredito liniją.

Ilgalaikių palūkanų normų raidą reglamentuojančios teisės aktų nuostatos ir tai, kaip jas taiko ECB, aprašoma 4 intarpe.

4 intarpas

Ilgalaikių palūkanų normų raida

---

1. Sutarties nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje nustatyta, kad pranešime apie konvergenciją turi būti iširta, ar pasiektas aukštas tvarios konvergencijos laipsnis, tuo tikslu nurodant, kaip kiekviena valstybė narė atitinka tokį kriterijų:

„valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, pasiektas konvergencijos ir jos dalyvavimo valiutos kurso mechanizme patvarumas, kurį atspindi ilgalaikių palūkanų normos“.

Protokolo (Nr. 13) dėl konvergencijos kriterijų 4 straipsnyje nustatyta:

„Palūkanų normų konvergencijos kriterijus, nurodytas minėtos Sutarties 140 straipsnio 1 dalies ketvirtoje įtraukoje, reiškia, kad vienerių metų laikotarpiu iki tyrimo valstybės narės vidutinė nominali ilgalaikių palūkanų norma daugiau kaip 2 procentiniais punktais neviršijo daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios, palūkanų normos. Palūkanų normos matuojamos ilgalaikių vyriausybės obligacijų ar palyginamų vertybinių popierių pagrindu atsižvelgiant į nacionalinių apibrėžčių skirtumus.“

2. Sutarties nuostatų taikymas

Šiame pranešime ECB Sutarties nuostatas pritaiko taip, kaip nurodyta toliau:

Pirma, dėl „vidutinės nominalios ilgalaikių palūkanų normos“ „vienų metų laikotarpiu iki tyrimo“ reikia pasakyti, kad ši ilgalaikė palūkanų norma apskaičiuojama kaip paskutinių 12 mėn., kurių duomenys yra įtraukti į SVKI, aritmetinis vidurkis. Šiame pranešime nagrinėjamas laikotarpis nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.

Antra, teiginys „daugiausia trijų valstybių narių, kuriose kainos yra stabiliausios“, vartojamas pamatinei vertei apibrėžti, taikomas naudojant tų pačių trijų valstybių narių, kaip ir apskaičiuojant kainų stabilumo kriterijaus pamatinę vertę, nesvertinį aritmetinį ilgalaikių palūkanų normų vidurkį (žr. 1 intarpą). Per šiame pranešime nagrinėjamą laikotarpį ilgalaikės palūkanų normos trijose šalyse, kuriose kainos yra stabiliausios, buvo 1,7 % (Slovėnija), 1,7 % (Ispanija) ir 2,5 % (Bulgarija). Atitinkamai vidutinė palūkanų norma yra 2,0 %, o prie jos pridėjus 2 procentinius punktus gaunama

pamatinė vertė yra 4,0 %. Palūkanų normos buvo apskaičiuojamos pagal turimas suderintas ilgalaikes palūkanų normas, sudarytas konvergencijai įvertinti (žr. 6 skyrių).

Kaip jau minėta, Sutartyje aiškiai nurodoma siekti „konvergencijos patvarumo“, kurį rodo ilgalaikės palūkanų normos. Todėl pokyčiai ataskaitiniu laikotarpiu – nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. – vertinami atsižvelgiant į ilgalaikes palūkanų normas per paskutiniuosius dešimt metų (arba per laikotarpį, kurio duomenys turimi) ir į pagrindinius veiksnius, nulemiančius ilgalaikių palūkanų normų skirtumus, palyginti su euro zonos ilgalaikių palūkanų normų vidurkiu. Ataskaitiniu laikotarpiu vidutinės ilgalaikės palūkanų normos euro zonoje iš dalies rodė didelę kaitą, kurioms šalims būdingą rizikos premiją. Todėl palyginimui naudojamas ir AAA reitingu įvertintų ilgalaikių vyriausybės obligacijų pajamingumas, t. y. AAA reitingu įvertintų euro zonos šalių obligacijų pajamingumo kreivės ilgalaikis pajamingumas, kurį apskaičiuojant įtraukiamos AAA reitingu įvertintų euro zonos šalių obligacijos. Šiai analizei geriau suprasti pranešime taip pat pateikiama informacija apie finansų rinkos dydį ir raidą. Tai grindžiama trimis rodikliais (nefinansinių bendrovių išleistų skolos vertybinių popierių suma, vertybinių popierių rinkos kapitalizacija ir šalies bankų paskolos privačiajam sektoriui), kurie, paėmus kartu, leidžia įvertinti finansų rinkų dydį.

Galiausiai Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad šiame pranešime turi būti atsižvelgta ir į keletą kitų svarbių veiksnių (žr. 5 interpa). 2011 m. gruodžio 13 d. pradėjo galioti pagal Sutarties 121 straipsnio 6 dalį parengta sustiprintos ekonominės valdysenos sistema, užtikrinanti glaudesnę ekonominės politikos ir ES valstybių narių ekonominių rezultatų tvoros konvergencijos koordinavimą. Toliau pateiktame 5 interpe trumpai primenamos šios teisės aktų nuostatos ir aprašoma, kaip į šiuos papildomus veiksnius atsižvelgiama ECB atliekant konvergencijos vertinimą.

5 interpas

Kiti svarbūs veiksniai

---

1. Sutarties ir kitos teisinės nuostatos

Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje nustatyta: „Komisijos ir Europos centrinio banko pranešimuose taip pat apibūdinami rinkų integracijos rezultatai, mokėjimų balanso einamosios sąskaitos būklė ir pokyčiai bei vienetinių darbo sąnaudų ir kitų kainų rodiklių pokyčių tyrimas.“

Todėl ECB atsižvelgia į teisės aktų dėl ES ekonomikos valdysenos rinkinį, įsigaliojusį 2011 m. gruodžio 13 d. Remdamiesi Sutarties 121 straipsnio 6 dalies nuostatomis, Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė daugiašalės priežiūros tvarkos išsamias taisykles, nurodytas Sutarties

121 straipsnio 3 ir 4 dalyse. Europos Parlamentas ir ES Taryba priėmė šias taisykles, „kad užtikrintų glaudesnę valstybių narių ekonominės politikos koordinavimą ir tvarią ekonominės veiklos rezultatų konvergenciją“ (121 straipsnio 3 dalis), ir dėl to, kad „reikia pasimokyti iš patirties, įgytos per pirmąjį ekonominės ir pinigų sąjungos veikimo dešimtmetį, ypač atsižvelgiant į poreikį Sąjungoje gerinti ekonomikos valdyseną, kuri turėtų būti grindžiama didesne nacionaline atsakomybe“¹⁰. Šiuose teisės aktuose numatyta griežtesnė priežiūros sistema (toliau – makroekonominio disbalanso procedūra, arba MDP), kuria siekiama neleisti susidaryti perviršiniams makroekonominiais disbalansams ir padėti ES valstybėms narėms, kuriose jie susidaro, parengti planus padėčiai taisyti iki nuokrypių įsigalėjimo. MDP ir jos prevencinės bei korekcinės dalys taikomos visoms ES valstybėms narėms, išskyrus tas, kurios dalyvauja tarptautinėje finansinės paramos programoje ir kurioms jau taikoma griežtesnė priežiūra ir sąlygos. Makroekonominio disbalanso procedūroje numatytas įspėjimo mechanizmas, kuriuo anksti nustatomas disbalansas. Šis mechanizmas pagrįstas skaidria visų ES valstybių narių rodiklių suvestine, į kurią įtrauktos ir įspėjamosios ribos kartu su ekonomikos vertinimu. Atliekant šį vertinimą taip pat turėtų būti atsižvelgiama į nominaliąją ir realiąją konvergenciją euro zonoje ir už jos ribų¹¹. Vertinant makroekonominis disbalansus, reikėtų atsižvelgti į jų mastą ir galimą neigiamą netiesioginį ekonominį ir finansinį poveikį, didinantį ES ekonomikos pažeidžiamumą ir keliantį grėsmę sklandžiam EPS veikimui¹².

2. Sutarties nuostatų taikymas

Kaip ir anksčiau, papildomi veiksniai, nurodyti Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje, nagrinėjami 5 skyriuje, atsižvelgiant į 1–4 intarpuose išdėstytus kriterijus. Kad informacija būtų išsami, 3 skyriuje pateikiami nagrinėjamos šalies rezultatų suvestiniai rodikliai (įskaitant įspėjamąsias ribas). Taip užtikrinama, kad būtų pateikta visa turima informacija, svarbi nustatant makroekonominis disbalansus, galinčius trukdyti pasiekti nagrinėjamų šalių aukštą tvarios konvergencijos laipsnį, kaip nustatyta Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje. Pabrėžtina, kad ES valstybės narės, kurioms taikoma išimtis ir perviršinio deficito procedūra, negali būti laikomos šalimis, pasiekusiomis aukštą tvarios konvergencijos laipsnį, kaip nustatyta Sutarties 140 straipsnio 1 dalyje.

---

¹⁰ Žr. 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominis disbalansų prevencijos ir naikinimo 2 konstatuojamąją dalį.

¹¹ Žr. Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 4 straipsnio 4 dalį.

¹² Žr. Reglamento (ES) Nr. 1176/2011 17 konstatuojamąją dalį.

2.2 Nacionalinės teisės aktų suderinamumas su Sutartimis

2.2.1 Įvadas

Sutarties 140 straipsnio 1 dalimi reikalaujama, kad ne rečiau kaip kartą per dvejus metus arba valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, prašymu ECB (ir Europos Komisija) praneštų Tarybai apie pažangą, padarytą valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, vykdant savo įsipareigojimus siekiant įstoti į ekonominę ir pinigų sąjungą. Šiuose pranešimuose turi būti įvertinta, kaip kiekvienos valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktai, įskaitant jos NCB įstatymą, atitinka Sutarties 130 ir 131 straipsnius bei atitinkamus Statuto straipsnius. Šis Sutarties įpareigojimas valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis, dar vadinamas „teisine konvergencija“. Vertindamas teisinę konvergenciją, ECB neapsiriboja nacionalinės teisės aktų formaliu įvertinimu, bet taip pat gali įvertinti, ar atitinkamų nuostatų įgyvendinimas atitinka Sutarčių ir Statuto dvasią. ECB yra ypač susirūpinęs dėl tam tikrų ženklų, kad kai kurių valstybių narių NCB sprendimus priimančioms organams daromas spaudimas, o tai neatitinka Sutarties nuostatų dėl centrinio banko nepriklausomumo dvasios. ECB taip pat mato sklandaus ir nepertraukiamo NCB sprendimus priimančių organų veikimo poreikį. Šiuo požiūriu valstybės narės atitinkamos institucijos turi prievolę imtis visų reikiamų priemonių, kad užtikrintų, jog, atsilaisvinus NCB sprendimus priimančio organo nario vietai, būtų laiku paskirtas jį pakeičiantis asmuo¹³. Prieš pateikdamas bet kokį teigiamą galutinį įvertinimą, patvirtinantį, kad valstybės narės nacionalinės teisės aktai atitinka Sutartį ir Statutą, ECB atidžiai stebės bet kokius pokyčius.

Valstybės narės, kurioms taikoma išimtis, ir teisinė konvergencija

Bulgarija, Čekija, Kroatija, Vengrija, Lenkija, Rumunija ir Švedija, kurių nacionalinės teisės aktai analizuojami šiame pranešime, turi valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, statusą, t. y. jos dar neįsivedė euro. Švedijai valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, statusas suteiktas Tarybos 1998 m. gegužės mėn. sprendimu.¹⁴ Kitoms valstybėms narėms taikomų Aktų dėl stojimo sąlygų 4¹⁵ ir 5 straipsniai¹⁶ nustato, kad

¹³ Nuomonės CON/2010/37 ir CON/2010/91.

¹⁴ 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos sprendimas 98/317/EB pagal Sutarties 109j straipsnio 4 dalį (OL L 139, 1998 5 11, p. 30). Pastaba: Sprendimo 98/317/EB pavadinime minima Europos bendrijos steigimo sutartis (dar iki šios Sutarties straipsnių penumravimo pagal Amsterdamo sutarties 12 straipsnį); Lisabonos sutartimi ši nuostata buvo panaikinta.

¹⁵ Aktas dėl Čekijos Respublikos, Estijos Respublikos, Kipro Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Vengrijos Respublikos, Maltos Respublikos, Lenkijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos ir Slovakijos Respublikos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų (OL L 236, 2003 9 23, p. 33).

nuo įstojimo dienos kiekviena iš šių naujų valstybių narių dalyvauja ekonominėje ir pinigų sąjungoje kaip valstybė narė, kuriai taikoma leidžianti nukrypti nuostata, kaip apibrėžta Sutarties 139 straipsnyje. Šiame pranešime nevertinamos Danija ir Jungtinė Karalystė – tai specialų statusą turinčios valstybės narės, kurios dar neįsivedė euro.

Prie Sutarčių pridėtame Protokole (Nr. 16) dėl tam tikrų su Danija susijusių nuostatų nustatyta, kad, atsižvelgiant į 1993 m. lapkričio 3 d. Danijos Karalystės Vyriausybės Tarybai pateiktą pranešimą, Danijai taikomos išlygos ir kad procedūra išlygai panaikinti pradeda tik Danijos prašymu. Kadangi Danijai taikomas Sutarties 130 straipsnis, *Danmarks Nationalbank* turi vykdyti centrinio banko nepriklausomumo reikalavimus. 1998 m. EPI pranešime apie konvergenciją padaryta išvada, kad šis reikalavimas įvykdytas. Kadangi Danija turi specialų statusą, nuo 1998 m. jos konvergencija nebuvo vertinta. Tol, kol Danija nepraneš Tarybai apie savo ketinimą įsivesti eurą, *Danmarks Nationalbank* nėra poreikio būti teisiškai integruotam į Eurosystemą ir jokie Danijos teisės aktai neturi būti suderinti.

Pagal prie Sutarčių pridėtą Protokolą (Nr. 15) dėl tam tikrų su Jungtine Didžiosios Britanijos ir Šiaurės Airijos Karalyste susijusių nuostatų, Jungtinė Karalystė nėra įpareigota įsivesti euro, nebent ji praneš Tarybai, kad ketina tai padaryti. 1997 m. spalio 30 d. Jungtinė Karalystė pranešė Tarybai, kad 1999 m. sausio 1 d. ji neketina įsivesti euro, ir ši situacija nepasikeitė. Vadovaujantis šiuo pranešimu, tam tikros Sutarties (įskaitant 130 ir 131 straipsnius) ir Statuto nuostatos Jungtinei Karalystei netaikomos. Todėl šiuo metu nėra teisinio reikalavimo užtikrinti, kad jos nacionalinės teisės aktai (įskaitant *Bank of England* statutą) būtų suderinti su Sutartimi ir Statutu.

Teisinės konvergencijos vertinimo tikslas – palengvinti Tarybai nuspręsti, kurios valstybės narės vykdo „savo įsipareigojimus Ekonominėi ir pinigų sąjungai pasiekti“ (Sutarties 140 straipsnio 1 dalis). Teisės srityje tokios sąlygos pirmiausia susijusios su centrinio banko nepriklausomumu ir NCB teisine integracija į Eurosystemą.

---

¹⁶ Dėl Bulgarijos ir Rumunijos žr. Akto dėl Bulgarijos Respublikos ir Rumunijos stojimo sąlygų ir sutarčių, kuriomis yra grindžiama Europos Sąjunga, pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 157, 2005 6 21, p. 203). Dėl Kroatijos žr. Akto dėl Kroatijos Respublikos stojimo sąlygų ir Europos Sąjungos sutarties, Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo bei Europos atominės energijos bendrijos steigimo sutarties pritaikomųjų pataisų 5 straipsnį (OL L 112, 2012 4 24, p. 21).

Teisinio įvertinimo struktūra

Teisiniame įvertinime naudojama ta pati ECB ir EPI ankstesnių pranešimų apie teisinę konvergenciją struktūra¹⁷.

Nacionalinės teisės aktų suderinamumas analizuojamas atsižvelgiant į teisės aktus, priimtus iki 2016 m. kovo 20 d.

2.2.2 Suderinimo apimtis

2.2.2.1 Suderinimo sritys

Siekiant nustatyti sritis, kuriose reikia suderinti nacionalinės teisės aktus, analizuojami šie klausimai:

- suderinamumas su Sutarties (130 straipsnis) ir Statuto (7 straipsnis ir 14 straipsnio 2 dalis) nuostatomis dėl NCB nepriklausomumo, taip pat su nuostatomis dėl konfidencialumo (Statuto 37 straipsnis);
- suderinamumas su piniginio finansavimo (Sutarties 123 straipsnis) ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis (Sutarties 124 straipsnis) draudimais ir suderinamumas dėl vienodos žodžio „euro“ rašybos, kurio reikalaujama pagal ES teisę;
- teisinė NCB integracija į Eurosistemą (ypač Statuto 12 straipsnio 1 dalies ir 14 straipsnio 3 dalies atžvilgiu).

2.2.2.2 „Suderinamumas“ ir „suvienodinimas“

Sutarties 131 straipsnyje reikalaujama, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“ su Sutartimis ir Statutu; todėl bet koks nesuderinamumas turi būti pašalintas. Nei Sutarčių ir Statuto viršenybė prieš nacionalinę teisę, nei nesuderinamumo pobūdis nedaro įtakos būtinybei laikytis šio įpareigojimo.

---

¹⁷ Ypač 2014 m. birželio mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Kroatiją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją ir Švediją), 2013 m. birželio mėn. (apie Latviją), 2012 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją ir Švediją), 2010 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovakiją ir Švediją), 2008 m. gegužės mėn. (apie Bulgariją, Čekiją, Estiją, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Lenkiją, Rumuniją, Slovakiją ir Švediją), 2007 m. gegužės mėn. (apie Kiprą ir Malta), 2006 m. gruodžio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovakiją ir Švediją), 2006 m. gegužės mėn. (apie Lietuvą ir Slovėniją), 2004 m. spalio mėn. (apie Čekiją, Estiją, Kiprą, Latviją, Lietuvą, Vengriją, Malta, Lenkiją, Slovėniją, Slovakiją ir Švediją), 2002 m. gegužės mėn. (apie Švediją) ir 2000 m. balandžio mėn. (apie Graikiją ir Švediją) ECB pranešimų apie konvergenciją ir 1998 m. kovo mėn. EPI pranešimo apie konvergenciją.

Reikalavimas, kad nacionalinės teisės aktai būtų „suderinti“, nereiškia, jog pagal Sutartį reikalaujama, kad nacionalinių centrinių bankų įstatymai būtų „suvienodinti“ vienas su kitu ar su Statutu. Nacionaliniai ypatumai gali ir toliau būti, jeigu jie nepažeidžia ES išimtinės kompetencijos pinigų srityje. Iš tiesų Statuto 14 straipsnio 4 dalis leidžia nacionaliniams centriniams bankams atlikti ir kitas, Statute nenumatytas, funkcijas, jeigu jos netrukdo ECBS tikslams ir uždaviniams. NCB įstatymo nuostatos, leidžiančios atlikti tokias papildomas funkcijas, yra aiškus aplinkybių, kurioms esant skirtumai gali išlikti, pavyzdys. Terminas „suderinamas“ daugiau nurodo, kad nacionalinės teisės aktai ir nacionalinių centrinių bankų įstatymai turi būti pakoreguoti siekiant pašalinti nesuderinamumus su Sutartimis ir Statutu bei užtikrinti reikalingą nacionalinių centrinių bankų integracijos į ECBS lygį. Pirmiausia turėtų būti pakoreguotos visos nuostatos, pažeidžiančios NCB nepriklausomumą, kaip apibrėžta Sutartyje, ir jo, kaip ECBS neatskiriama dalies, vaidmenį. Todėl, norint tai pasiekti, nepakanka remtis vien tik ES teisės viršenybe prieš nacionalinę teisę.

Sutarties 131 straipsnyje nustatyta pareiga apima tik nesuderinamumą su Sutartimis ir Statutu. Tačiau nacionalinės teisės aktai, nesuderinti su ES antriniais teisės aktais, susijusiais su šioje ataskaitoje apie konvergenciją nagrinėjamomis derinimo sritimis, turėtų būti suderinti su tokiais antriniais teisės aktais. ES teisės viršenybė neturi įtakos pareigai suderinti nacionalinės teisės aktus. Šis bendras reikalavimas kyla ne tik iš Sutarties 131 straipsnio, bet ir iš Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos¹⁸.

Sutartys ir Statutas nenumato būdo, kaip nacionalinės teisės aktai turėtų būti suderinti. Tai gali būti įvykdyta pateikiant nuorodas į Sutartis ir Statutą arba įrašant jų nuostatas ir pateikiant nuorodą į šaltinį, arba išbraukiant nesuderinamas nuostatas, arba derinant šiuos būdus.

Be to, viena iš priemonių, siekiant nacionalinės teisės aktų suderinamumo su Sutartimis ir Statutu bei užtikrinant jį, yra tai, kad Europos Sąjungos institucijos ir valstybės narės turi konsultuotis su ECB dėl teisės aktų projektų nuostatų jo kompetencijai priklausančiais klausimais pagal Sutarties 127 straipsnio 4 dalį, 282 straipsnio 5 dalį ir Statuto 4 straipsnį. 1998 m. birželio 29 d. Tarybos sprendime 98/415/EB dėl nacionalinių institucijų konsultavimosi su Europos Centrinio Banku teisės akto projekto nuostatų klausimais¹⁹ aiškiai reikalaujama, kad valstybės narės imtųsi priemonių, reikalingų užtikrinti šios pareigos laikymąsi.

---

¹⁸ Žr., be kitų, 1974 m. balandžio 4 d. Sprendimą *Europos Bendrijų Komisija prieš Prancūzijos Respubliką* (C-167/73, Rink. p. 359) („Code du Travail Maritime“).

¹⁹ OL L 189, 1998 7 3, p. 42.

2.2.3 Nacionalinių centrinių bankų nepriklausomumas

Kalbant apie centrinio banko nepriklausomumo ir konfidencialumo klausimus pasakytina, kad 2004, 2007 arba 2013 m. į ES įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti suderinti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir galioti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliotų iki ECBS įkūrimo 1998 m. birželio 1 d.

Centrinio banko nepriklausomumas

1995 m. lapkričio mėn. EPI nustatė centrinio banko nepriklausomumo požymių sąrašą (vėliau smulkiai aprašytą jo 1998 m. pranešime apie konvergenciją); jie tuo metu buvo valstybių narių nacionalinės teisės aktų, ypač nacionalinių centrinių bankų įstatymų, įvertinimo pagrindas. Centrinio banko nepriklausomumo sąvoka apima įvairias nepriklausomumo rūšis, kurias reikia vertinti atskirai: funkcinį, institucinį, asmeninį ir finansinį nepriklausomumą. Paskutiniaisiais metais ECB priimtose nuomonėse šių centrinio banko nepriklausomumo aspektų analizė buvo toliau tobulinama. Šie aspektai yra pagrindas įvertinant valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktų ir Sutarčių bei Statuto konvergencijos lygį.

Funkcinis nepriklausomumas

Centrinio banko nepriklausomumas yra ne savitikslis, bet priemonė tikslui, kuris turėtų būti aiškiai apibrėžtas ir kuriam turėtų būti suteikta pirmenybė visų kitų tikslų atžvilgiu, pasiekti. Pagal funkcinio nepriklausomumo principą reikalaujama, kad kiekvieno NCB pagrindinis tikslas būtų numatytas aiškiai ir teisinį tikrumą užtikrinančiu būdu bei visiškai atitiktų Sutarties nustatytą pagrindinį tikslą – kainų stabilumą. To siekiama nacionaliniams centriniams bankams suteikiant reikiamus būdus ir priemones šiam tikslui pasiekti nepriklausomai nuo bet kokios kitos institucijos. Sutarties reikalavimas dėl centrinio banko nepriklausomumo rodo visuotinai pripažintą nuomonę, kad pagrindinio tikslo – kainų stabilumo – geriausiai gali siekti visiškai nepriklausoma institucija, kurios įgaliojimai yra aiškiai apibrėžti. Centrinio banko nepriklausomumas yra visiškai suderinamas su nacionalinių centrinių bankų atsakomybe už savo sprendimus, kuri yra svarbus pasitikėjimo jų nepriklausomumo statusu stiprinimo aspektas. Tai reiškia skaidrumą ir dialogo su trečiosiomis šalimis palaikymą.

Kalbant apie laiką, pasakytina, kad iš Sutarties nėra aišku, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionaliniai centriniai bankai turi laikytis pagrindinio tikslo – kainų stabilumo, nustatyto Sutarties 127 straipsnio 1 dalyje, 282 straipsnio 2 dalyje ir Statuto 2 straipsnyje. Toms valstybėms narėms, kurios įstojo į ES po euro įvedimo ES, nėra aišku, ar ši pareiga turėtų būti taikoma nuo įstojimo dienos, ar nuo euro įvedimo jose dienos. Nors Sutarties 127 straipsnio 1 dalis netaikoma valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis (žr. Sutarties 139 straipsnio 2 dalies c punktą), Statuto 2 straipsnis šioms valstybėms narėms yra taikomas (žr. Statuto 42 straipsnio

1 dalį). ECB palaiko nuomonę, kad nacionalinių centrinių bankų pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu Švedijos atveju pradedama taikyti 1998 m. birželio 1 d., o 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. į ES įstojusių valstybių narių atveju – nuo šių datų. Remiamasi tuo, kad vienas iš pagrindinių ES principų, būtent kainų stabilumas (Sutarties 119 straipsnis), yra taikomas ir valstybėms narėms, kurioms taikoma išimtis. Taip pat remiamasi Sutarties tikslu, kad visos valstybės narės turėtų siekti makroekonominės konvergencijos, įskaitant kainų stabilumą, kuriai skirti reguliarūs ECB ir Europos Komisijos pranešimai. Ši išvada taip pat yra pagrįsta centrinio banko nepriklausomumo, kuris yra pateisinamas tik tada, jeigu bendras tikslas – kainų stabilumas – turi pirmenybę, pamatiniu argumentu.

Šalių vertinimai šiame pranešime yra pagrįsti būtent šiomis išvadomis, nuo kada valstybių narių, kurioms taikoma išimtis, nacionaliniams centriniams bankams taikoma pareiga laikyti kainų stabilumą savo pagrindiniu tikslu.

Institucinis nepriklausomumas

Institucinio nepriklausomumo principą tiksliai apibrėžia Sutarties 130 straipsnis ir Statuto 7 straipsnis. Šiuose dviejuose straipsniuose draudžiama nacionaliniams centriniams bankams ir jų sprendimus priimančių organų nariams gauti ar priimti ES institucijų ar organų, valstybių narių vyriausybių ar bet kurio kito subjekto nurodymus. Šiuose straipsniuose taip pat draudžiama ES institucijoms, įstaigoms ar organams bei valstybių narių vyriausybėms siekti paveikti tuos nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narius, kurių sprendimai gali turėti įtakos nacionalinių centrinių bankų su ECBS susijusių uždavinių įgyvendinimui. Jei nacionalinės teisės aktai perteikia Sutarties 130 straipsnį ir Statuto 7 straipsnį, juose turi būti numatyti abu draudimai ir jie neturi apriboti šių nuostatų taikymo srities²⁰.

Nepaisant to, ar NCB yra sudarytas kaip valstybei priklausantis organas, ar kaip specialus viešosios teisės organas, ar paprasčiausiai kaip viešoji akcinė bendrovė, esama rizikos, kad jo savininkas, pasinaudodamas tokia nuosavybės teise, gali daryti įtaką jo sprendimų dėl uždavinių, susijusių su ECBS, priėmimui. Tokia įtaka, daroma naudojantis akcininkų teisėmis ar kitaip, gali paveikti NCB nepriklausomumą ir todėl turėtų būti ribojama įstatymu.

Draudimas duoti nurodymus

Trečiųjų šalių teisės duoti nurodymus nacionaliniams centriniams bankams, jų sprendimus priimančioms organams ar pastarųjų nariams, jeigu jų veikla susijusi su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

---

²⁰ Nuomonė CON/2011/104.

Bet koks NCB dalyvavimas taikant finansinio stabilumo stiprinimo priemones turi būti suderinamas su Sutartimi, t. y. nacionalinių centrinių bankų funkcijos turi būti atliekamos visapusiškai laikantis jų funkcinio, institucinio ir finansinio nepriklausomumo principo, kad būtų apsaugotas tinkamas Sutartyje ir Statute numatytų jų uždavinių vykdymas²¹. Jei nacionalinės teisės aktai nustato tokį NCB vaidmenį, kada peržengiamos patariamųjų funkcijų ribos, ir pagal juos reikalaujama, kad jis prisiimtų papildomus uždavinius, turi būti užtikrinta, kad šie uždaviniai nepaveiktų NCB gebėjimo vykdyti su ECBS susijusių jo uždavinių veiklos ir finansiniu atžvilgiais²². Be to, NCB atstovai gali būti įtraukiami į kolegialius sprendimus priimančius priežiūros organus ar kitas institucijas tik tinkamai atsižvelgus į reikalavimą apsaugoti NCB sprendimus priimančių organų narių asmeninį nepriklausomumą²³.

Draudimas tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti sprendimus

Trečiųjų šalių teisės tvirtinti, sustabdyti, panaikinti ar atidėti NCB sprendimus, jeigu jie susiję su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinamos su Sutartimi ir Statutu.

Draudimas cenzūruoti sprendimus teisiniu pagrindu

Bet kokių organų, išskyrus nepriklausomus teismus, teisė teisiniu pagrindu cenzūruoti sprendimus, susijusius su ECBS uždavinių atlikimu, yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu, kadangi šių uždavinių vykdymas negali būti pakartotinai vertinamas politiniu lygmeniu. NCB valdytojo teisė teisiniu pagrindu sustabdyti ECBS ar NCB sprendimus priimančio organo priimto sprendimo įgyvendinimą ir vėliau pateikti jį politiniam organui galutiniam sprendimui priimti būtų tolygi siekiui gauti trečiųjų šalių nurodymus.

Draudimas dalyvauti NCB sprendimus priimančiuose organuose su balsavimo teise

Trečiųjų šalių atstovų dalyvavimas NCB sprendimus priimančiame organe su teise balsuoti dėl klausimų, susijusių su ECBS uždavinių, kuriuos atlieka NCB, vykdymu, yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu, net jeigu toks balsas nėra sprendžiamasis. Toks dalyvavimas yra nesuderinamas su Sutartimi ir Statutu, net jeigu balsavimo teisė nesuteikta, jei toks dalyvavimas trukdo tiems sprendimus priimančioms organams atlikti su ECBS susijusius uždavinius arba kelia grėsmę, kad bus nukrypta nuo ECBS konfidencialumo režimo²⁴.

Draudimas iš anksto derinti NCB sprendimus

Įstatymų aiškiai numatyta NCB pareiga iš anksto derinti NCB sprendimus su trečiosiomis šalimis sukuria teisinį pagrindą, kuriuo vadovaudamosi trečiosios šalys

---

²¹ Nuomonė CON/2010/31.

²² Nuomonė CON/2009/93.

²³ Nuomonė CON/2010/94.

²⁴ Nuomonės CON/2014/25 ir CON/2015/57.

gali daryti įtaką centrinio banko galutiniams sprendimams, ir todėl yra nesuderinama su Sutartimi ir Statutu.

Tačiau NCB dialogas su trečiosiomis šalimis net tais atvejais, kai įstatymas įpareigoja teikti informaciją ir keistis nuomonėmis, yra suderinamas su centrinio banko nepriklausomumu, jeigu:

- dėl to nebus pažeidžiamas NCB sprendimus priimančių organų narių nepriklausomumas;
- bus visiškai atsižvelgiama į ypatingą valdytojų teisinę padėtį jiems einant ECB sprendimus priimančių organų pareigas ir;
- laikomasi Statute nustatytų konfidencialumo reikalavimų.

NCB sprendimus priimančių organų narių atleidimas nuo pareigų vykdymo

Įstatymų nuostatose dėl trečiųjų šalių (pvz., vyriausybių) teikiamo NCB sprendimus priimančių organų narių atleidimo nuo pareigų vykdymo (pvz., susijusių su sąskaitomis) turėtų būti numatytos tinkamos apsaugos priemonės, kad tokia teisė nepažeistų atskiro NCB nario gebėjimo nepriklausomai priimti sprendimus dėl uždavinių, susijusių su ECBS (arba įgyvendinti sprendimus, priimtus ECBS lygmeniu). Rekomenduojama, kad aiški nuostata dėl to būtų numatyta NCB įstatyme.

Asmeninis nepriklausomumas

Statuto nustatyto nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narių kadencijos trukmės saugumu taip pat užtikrinamas centrinio banko nepriklausomumas. NCB valdytojai yra ECB bendrosios tarybos nariai ir taps Valdančiosios tarybos nariais nuo euro įvedimo jų valstybėse narėse. Statuto 14 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad NCB įstatymuose, be kita ko, turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai kartu apsaugo nuo savavališko valdytojų atleidimo iš pareigų nustatant, kad valdytojus galima atleisti iš pareigų tik tada, jeigu jie nebeatitinka šioms pareigoms keliamų reikalavimų arba yra kalti padarę sunkų nusižengimą, ir suteikiant galimybę kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. NCB įstatymai turi atitikti šią nuostatą, kaip yra išdėstyta toliau.

Sutarties 130 straipsnis draudžia nacionalinėms vyriausybėms ir bet kokiems kitiems organams daryti įtaką nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariams jiems atliekant savo užduotis. Valstybės narės ypač negali siekti paveikti nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų narių pakeisdamos nacionalinės teisės aktus, kurie daro įtaką jų atlyginimui ir kurie iš principo turėtų būti taikomi tik būsimiems paskyrimams²⁵.

---

²⁵ Žr., pvz., Nuomones CON/2010/56, CON/2010/80, CON/2011/104 ir CON/2011/106.

Minimali valdytojų kadencija

Vadovaujantis Statuto 14 straipsnio 2 dalimi, NCB įstatymuose turi būti numatyta ne trumpesnė kaip penkerių metų valdytojo kadencija. Tai nedraudžia nustatyti ilgesnės kadencijos, o esant neribotam kadencijos terminui nereikalaujama keisti įstatymo, jei valdytojo atleidimo iš pareigų pagrindai atitinka nustatytuosius Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Nacionalinės teisės aktai, kuriais nustatomas privalomas pensinis amžius, turėtų užtikrinti, kad pensinis amžius nenutrauktų Statuto 14 straipsnio 2 dalyje nustatytos minimalios kadencijos trukmės, kuri yra viršesnė už bet kokį privalomą pensinį amžių, jei ji taikoma valdytojui²⁶. Kai NCB įstatymas yra iš dalies keičiamas, iš dalies keičiantis įstatymas turėtų apsaugoti valdytojo ir kitų sprendimus priimančių organų narių, kurie dalyvauja vykdant su ECBS susijusius uždavinius, kadencijos trukmės saugumą.

Valdytojų atleidimo iš pareigų pagrindai

NCB įstatymais privaloma užtikrinti, kad valdytojai nebūtų atleisti iš pareigų dėl kitų priežasčių, išskyrus išvardytąsias Statuto 14 straipsnio 2 dalyje. Šio reikalavimo tikslas yra užkirsti kelią valdytojus skiriančioms institucijoms, ypač vyriausybei ar parlamentui, pasinaudoti teise valdytoją atleisti. NCB įstatymai turėtų arba remtis Statuto 14 straipsnio 2 dalimi arba įtraukti jos nuostatas ir daryti nuorodą į ją, arba pašalinti tai, kas neatitinka 14 straipsnio 2 dalyje numatytų atleidimo iš pareigų pagrindų, arba apskritai neminėti jokių atleidimo iš pareigų pagrindų (nes 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai). Išrinkus ar paskyrus valdytojus, jie negali būti atleisti iš pareigų kitomis sąlygomis nei nurodytos Statuto 14 straipsnio 2 dalyje, net jei valdytojai nepradėjo eiti savo pareigų.

Nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų kitų narių, išskyrus valdytojus, dalyvaujančių vykdant su ECBS susijusius uždavinius, kadencijos trukmės saugumas ir atleidimo iš pareigų pagrindai

Asmeniniam nepriklausomumui kiltų pavojus, jei tos pačios taisyklės dėl valdytojų kadencijos trukmės saugumo ir jų atleidimo iš pareigų pagrindų nebūtų taikomos ir kitiems nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariams, dalyvaujantiems vykdant su ECBS susijusius uždavinius²⁷. Suteikti tokią pačią kadencijos trukmės apsaugą reikalaujama įvairiose Sutarties ir Statuto nuostatose. Statuto 14 straipsnio 2 dalimi užtikrinama ne tik valdytojų kadencijos trukmės apsauga, o Sutarties 130 straipsnyje ir Statuto 7 straipsnyje konkrečiai minimi ne valdytojai, o nacionalinių centrinių bankų „sprendimus priimančių organų nariai“. Tai ypač taikytina tais atvejais, kai valdytojas yra „pirmasis tarp lygių“ kolegų, turinčių lygias balsavimo teises, arba kai šie kiti nariai dalyvauja vykdant su ECBS susijusius uždavinius.

---

²⁶ Nuomonė CON/2012/89.

²⁷ Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: CON/2004/35, CON/2005/26, CON/2006/32, CON/2006/44 ir CON/2007/6.

Teisė į teisminę gynybą

Kad būtų apribota politinio pasirinkimo vertinant atleidimo iš pareigų pagrindus galimybė, nacionalinių centrinių bankų sprendimus priimančių organų nariai turi turėti teisę kreiptis į nepriklausomą teisumą ir apskųsti bet kokį sprendimą atleisti juos iš pareigų.

Statuto 14 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad iš pareigų atleisti NCB valdytojai dėl tokio sprendimo gali kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą. Nacionalinės teisės aktuose turėtų būti arba remiamasi Statutu, arba apskritai neminama teisė dėl tokio sprendimo kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą (nes Statuto 14 straipsnio 2 dalis yra taikoma tiesiogiai).

Nacionalinės teisės aktuose taip pat turėtų būti nustatyta bet kurio kito NCB sprendimus priimančių organų nario, dalyvaujančio vykdant su ECBS susijusius uždavinius, teisė kreiptis į nacionalinius teismus ir apskųsti sprendimą atleisti iš einamų pareigų. Ši teisė gali būti bendrosios teisės reguliuojamas dalykas arba ji gali būti nustatyta specialia norma. Net jei šia teise būtų galima pasinaudoti pagal bendrąją teisę, siekiant teisinio tikrumo būtų patartina tokią teisę į teisminę gynybą numatyti konkrečiai.

Apsauga nuo interesų konflikto

Asmeninis nepriklausomumas taip pat reiškia, jog būtina užtikrinti, kad nesusikirstų NCB sprendimus priimančių organų narių, dalyvaujančių vykdant su ECBS susijusius uždavinius, interesai su jų pačių NCB interesais (taip pat – valdytojų ir ECB interesai) ir su bet kokiomis kitomis funkcijomis, kurias gali vykdyti šie sprendimus priimančių organų nariai ir kurios gali kelti grėsmę jų asmeniniam nepriklausomumui. Paprastai buvimas sprendimus priimančio organo, dalyvaujančio vykdant su ECBS susijusius uždavinius, nariu yra nesuderinamas su kitų funkcijų, kurios gali sukelti interesų konfliktą, vykdymu. Pirmiausia tokių sprendimus priimančių organų nariai negali eiti pareigų ar turėti interesų, kurie gali daryti įtaką jų veiklai einant pareigas valstybės vykdomojoje ar įstatymų leidžiamojoje valdžioje arba regioninėje ar vietos administracijose arba dalyvaujant verslo organizacijoje. Ypač daug dėmesio reikėtų skirti tam, kad būtų užkirstas kelias galimiems vykdomųjų funkcijų neatliekančių sprendimus priimančių organų narių interesų konfliktams.

Finansinis nepriklausomumas

Net jei NCB yra visiškai nepriklausomas funkcinis, institucinis ir asmeninis požiūriu (t. y. tai garantuoja NCB įstatymai), jo bendram nepriklausomumui kiltų grėsmė, jei jis negalėtų savarankiškai naudotis pakankamais finansiniais ištekliais savo įgaliojimams vykdyti (t. y. pagal Sutartį ir Statutą reikalaujantiems su ECBS susijusiems uždaviniams vykdyti).

Valstybės narės negali leisti savo nacionaliniams centriniams bankams atsidurti tokioje padėtyje, kad jie neturėtų pakankamų finansinių išteklių ir tinkamos nuosavybės²⁸ savo su ECBS ar su Eurosistema susijusiems uždaviniams vykdyti. Pažymėtina, kad Statuto 28 straipsnio 1 dalis ir 30 straipsnio 4 dalis numato galimybę ECB papildomai reikalauti iš nacionalinių centrinių bankų sumokėti įnašus į ECB kapitalą ir atlikti papildomus užsienio atsargų pervedimus²⁹. Be to, Statuto 33 straipsnio 2 dalis numato³⁰, kad, jeigu ECB patiria nuostolį, kurio negalima visiškai kompensuoti iš bendrojo atsargų fondo, ECB valdančioji taryba gali nuspręsti likusį nuostolį kompensuoti iš atitinkamų finansinių metų pinigų politikos pajamų proporcingai ir nevirsijant sumų, kokios paskirstytos nacionaliniams centriniams bankams. Finansinio nepriklausomumo principas reiškia, kad šių nuostatų įgyvendinimu reikalaujama, kad NCB galėtų netrukdomai vykdyti savo funkcijas.

Be to, pagal finansinio nepriklausomumo principą reikalaujama, kad NCB turėtų pakankamai priemonių ne tik su ECBS susijusiems uždaviniams, bet ir savo nacionaliniams uždaviniams vykdyti (pvz., finansuoti savo valdymą ir savo operacijas).

Dėl visų pirmiau išvardytų priežasčių finansinis nepriklausomumas taip pat reiškia, kad NCB turėtų būti visuomet pakankamai kapitalizuotas. Pirmiausia reikėtų vengti bet kokios situacijos, kai ilgą laikotarpį NCB grynoji nuosavybė yra mažesnė už įstatinį kapitalą arba net neigiama, įskaitant atvejus, kai nuostoliai, viršijantys kapitalo ir rezervų lygį, nėra paskirstomi. Bet kokia tokia situacija gali padaryti neigiamą poveikį NCB gebėjimui vykdyti ne tik jo su ECBS susijusius, bet ir nacionalinius uždavinius. Be to, tokia situacija gali paveikti Eurosistemos pinigų politikos patikimumą. Todėl, jei NCB grynoji nuosavybė tampa mažesnė už jo įstatinį kapitalą arba net neigiama, atitinkama valstybė narė turėtų per tinkamą laiką suteikti NCB atitinkamą kapitalo kiekį bent jau iki įstatinio kapitalo lygio, kad būtų laikomasi finansinio nepriklausomumo principo. ECB atžvilgiu šio klausimo aktualumą jau yra pripažinusi Taryba, 2000 m. gegužės 8 d. priėmusi Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1009/2000 dėl Europos Centrinio Banko kapitalo padidinimo³¹. Jis suteikė ECB valdančiajai tarybai galimybę priimti sprendimą dėl ECB faktinio kapitalo padidinimo, kad būtų galima palaikyti kapitalo bazės, kurios reikia ECB operacijoms vykdyti, pakankamumą³²; NCB turėtų finansiškai gebėti vykdyti tokį ECB sprendimą.

Finansinio nepriklausomumo koncepciją reikėtų vertinti atsižvelgiant į tai, ar kuri nors trečioji šalis gali daryti tiesioginę arba netiesioginę įtaką ne tik NCB uždaviniams, bet ir jo gebėjimui (suprantamam tiek funkciniu požiūriu – darbo jėgos prasme, tiek finansiniu požiūriu – pakankamų finansinių išteklių prasme) vykdyti savo įgaliojimus.

---

²⁸ Nuomonės CON/2014/24, CON/2014/27 ir CON/2014/56.

²⁹ Statuto 30 straipsnio 4 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

³⁰ Statuto 33 straipsnio 2 dalis taikoma tik Eurosistemoje.

³¹ OL L 115, 2000 5 16, p. 1.

³² 2010 m. gruodžio 13 d. Sprendimas ECB/2010/26 dėl ECB kapitalo padidinimo (OL L 11, 2011 1 15, p. 53).

Šiuo atžvilgiu ypač aktualūs toliau pateikiami finansinio nepriklausomumo aspektai³³. Tai finansinio nepriklausomumo požymiai, kurių atžvilgiu nacionaliniai centriniai bankai yra pažeidžiamiausi dėl išorės įtakos.

Biudžeto sudarymas

Jei trečioji šalis turi teisę sudaryti ar daryti įtaką sudarant NCB biudžetą, tai nesuderinama su finansiniu nepriklausomumu, nebent įstatyme yra įtvirtinta apsaugos nuostata, pagal kurią tokia teisė nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems NCB uždaviniams vykdyti.

Apskaitos taisyklės

Ataskaitos turi būti sudaromos arba vadovaujantis bendrosiomis apskaitos taisyklėmis, arba vadovaujantis NCB sprendimus priimančių organų nustatytais taisyklėmis. Jei tokias taisykles yra nustačiusios trečiosios šalys, taisyklėse turi būti bent jau atsižvelgta į tai, ką siūlė NCB sprendimus priimančios organai.

Metinės ataskaitas turėtų patvirtinti nepriklausomų apskaitininkų padedami NCB sprendimus priimančios organai ir *ex post* jas gali tvirtinti trečiosios šalys (pvz., vyriausybė ar parlamentas). NCB sprendimus priimančioms organams turi būti suteikta galimybė priimti nepriklausomą ir profesionalų sprendimą dėl pelno apskaičiavimo.

Kai NCB operacijas kontroliuoja valstybės kontrolė arba panašus organas, atsakingas už viešųjų finansų naudojimo kontrolę, teisės aktais turi būti aiškiai nustatyta kontrolės apimtis ir ji turi nepažeisti NCB nepriklausomų išorės auditorių veiklos³⁴; be to, atsižvelgiant į institucinio nepriklausomumo principą, ji turi atitikti draudimą teikti nurodymus NCB bei jo sprendimus priimančioms organams ir ja neturi būti kišamasi į NCB uždavinius, susijusius su ECBS³⁵. Valstybinis auditas turi būti atliekamas nepolitiniiais, nepriklausomais ir grynai profesiniais pagrindais.

Pelno paskirstymas, NCB kapitalas ir finansiniai atidėjiniai

Kalbant apie pelno paskirstymą, pažymėtina, kad NCB įstatyme gali būti nurodyta, kaip paskirstomas jo pelnas. Jei tokių nuostatų nėra, sprendimus dėl pelno paskirstymo turėtų priimti NCB sprendimus priimančios organai profesiniais pagrindais; tai neturėtų būti palikta trečiųjų šalių nuožiūrai, nebent yra įtvirtinta aiški apsaugos nuostata, kad tai nedaro poveikio finansinėms lėšoms, būtinoms su ECBS susijusiems ir nacionaliniams NCB uždaviniams vykdyti.

Pelnas gali būti paskirstytas į valstybės biudžetą tik po to, kai padengiami visi sukaupti praėjusių metų nuostoliai³⁶ ir sudaromi finansiniai atidėjiniai, laikomi

---

³³ Pagrindinės formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: CON/2002/16, CON/2003/22, CON/2003/27, CON/2004/1, CON/2006/38, CON/2006/47, CON/2007/8, CON/2008/13, CON/2008/68 ir CON/2009/32.

³⁴ Apie nacionalinių centrinių bankų nepriklausomų išorės auditorių veiklą žr. Statuto 27 straipsnio 1 dalį.

³⁵ Nuomonės CON/2011/9, CON/2011/53 ir CON/2015/57.

³⁶ Nuomonė CON/2009/85.

reikalingais NCB kapitalo ir turto realiai vertei apsaugoti. Laikini ar *ad hoc* teisės aktai, prilygstantys nurodymams nacionaliniams centriniais bankams dėl jų pelno paskirstymo, nėra priimtini³⁷. Finansinio nepriklausomumo principui taip pat pakenktų ir NCB nerealizuoto kapitalo prieaugio mokestis³⁸.

Valstybė narė negali mažinti NCB kapitalo be NCB sprendimus priimančių organų *ex ante* sutikimo, kuriuo turi būti siekiama užtikrinti, kad jis išsaugos pakankamai finansinių priemonių NCB, kaip ECBS nario, įgaliojimams pagal Sutarties 127 straipsnio 2 dalį ir Statutą vykdyti. Dėl tos pačios priežasties bet koks NCB pelno paskirstymo taisyklių pakeitimas turėtų būti inicijuojamas ir sprendimas dėl jo priimamas tik derinant su NCB, kuris geriausiai supranta padėtį, kad galėtų įvertinti, kokio dydžio atsargos kapitalas jam yra būtinas³⁹. Kalbant apie finansinius atidėjinius arba finansinės apsaugos priemones, pasakytina, kad NCB privalo galėti savarankiškai sudaryti finansinius atidėjinius savo kapitalo ir turto realiai vertei apsaugoti. Valstybės narės taip pat negali trukdyti NCB tęsti savo atsargos kapitalo sudarymo proceso, kad jis atitiktų lygį, būtiną ECBS nariui savo uždaviniams vykdyti⁴⁰.

Finansinė atsakomybė už priežiūros institucijas

Daugumos valstybių narių finansinės priežiūros institucijos yra jų nacionalinių centrinių bankų dalis. Jei tokioms institucijoms taikomi NCB nepriklausomai priimti sprendimai, tai nekelia problemų. Tačiau jei teisės aktais nustatoma, kad tokios priežiūros institucijos sprendimus priima atskirai, svarbu užtikrinti, kad jų priimti sprendimai nekeltų pavojaus viso NCB finansams. Tokiais atvejais nacionalinės teisės aktai turėtų suteikti galimybę NCB visiškai kontroliuoti bet kokį priežiūros institucijų sprendimą, galintį turėti įtakos NCB nepriklausomumui, ypač jo finansiniam nepriklausomumui.

Savarankiškumas personalo klausimais

Valstybės narės negali bloginti NCB galimybių įdarbinti ir išlaikyti kvalifikuotą personalą, reikalingą NCB nepriklausomai atlikti Sutartimi ir Statutu jam pavestus uždavinius. Be to, NCB negali būti pastatytas į tokią padėtį, kad jis negalėtų kontroliuoti savo personalo arba galėtų jį kontroliuoti tik ribotai, arba kad valstybės narės valdžia galėtų daryti įtaką jo politikai personalo klausimais⁴¹. Siekiant užtikrinti, kad NCB nuolat galėtų nepriklausomai vykdyti savo uždavinius, dėl bet kokio teisės aktų nuostatų, reglamentuojančių NCB sprendimus priimančių organų ir jo darbuotojų atlyginimą, pakeitimo turi būti sprendžiama glaudžiai ir veiksmingai bendradarbiaujant su NCB ir tinkamai atsižvelgiant į jo nuomonę⁴².

---

³⁷ Nuomonės CON/2009/26 ir CON/2013/15.

³⁸ Nuomonės CON/2009/63 ir CON/2009/59.

³⁹ Nuomonės CON/2009/83 ir CON/2009/53.

⁴⁰ Nuomonė CON/2009/26 ir CON/2012/69.

⁴¹ Nuomonės CON/2008/9, CON/2008/10 ir CON/2012/89.

⁴² Pagrindinės nuomonės yra CON/2010/42, CON/2010/51, CON/2010/56, CON/2010/69, CON/2010/80, CON/2011/104, CON/2011/106, CON/2012/6, CON/2012/86 ir CON/2014/7.

Savarankiškumas personalo klausimais taikytinas ir su personalo pensijomis susijusiais klausimais. Be to, daliniai pakeitimai, dėl kurių sumažinami NCB personalo atlyginimai, neturėtų pažeisti to NCB įgaliojimų administruoti jo finansinius išteklius, taip pat lėšas, atsiradusias sumažinus jo mokamus atlyginimus⁴³.

Nuosavybė ir nuosavybės teisės

Trečiųjų šalių teisės kištis arba duoti nurodymus NCB jo turimo turto atžvilgiu yra nesuderinamos su finansinio nepriklausomumo principu.

2.2.4 Konfidencialumas

ECB ir NCB personalo bei ECB ir NCB sprendimus priimančių organų pareiga saugoti profesinę paslaptį vadovaujantis Statuto 37 straipsniu gali tapti pagrindu numatyti tokias nuostatas ir nacionalinių centrinių bankų įstatymuose ar valstybių narių teisės aktuose. Sąjungos teisės ir jos pagrindu priimtų taisyklių viršenybė taip pat reiškia, kad nacionaliniai įstatymai dėl trečiųjų šalių prieigos prie dokumentų turi atitikti atitinkamas Sąjungos teisės nuostatas, įskaitant Statuto 37 straipsnį, ir negali lemti ECBS konfidencialumo režimo pažeidimų. Valstybės kontrolės ar panašaus organo prieiga prie NCB konfidencialios informacijos ir dokumentų turi būti ribota, kiek tai būtina informaciją gaunančio organo įstatymais numatytiems uždaviniams vykdyti, ir negali pažeisti ECBS nepriklausomumo ir ECBS konfidencialumo režimo, kuris taikomas NCB sprendimus priimančių organų nariams ir personalui⁴⁴. Nacionaliniai centriniai bankai turėtų užtikrinti, kad tokios institucijos saugotų suteiktos informacijos ir dokumentų konfidencialumą tokiu pat lygiu, koks taikomas nacionalinių centrinių bankų.

2.2.5 Draudimas dėl piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis

Piniginio finansavimo ir privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimų atžvilgiu 2004, 2007 ar 2013 m. į ES įstojusių valstybių narių nacionalinės teisės aktai turėjo būti suderinti, kad atitiktų atitinkamas Sutarties ir Statuto nuostatas, ir įsigaliooti atitinkamai 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. ir 2013 m. liepos 1 d. Švedija turėjo užtikrinti, kad reikalingi suderinimai įsigaliootų iki 1995 m. sausio 1 d.

---

⁴³ Nuomonė CON/2014/38.

⁴⁴ Nuomonės CON/2015/8 ir CON/2015/57.

2.2.5.1 Draudimas dėl piniginio finansavimo

Piniginio finansavimo draudimas nustatomas Sutarties 123 straipsnio 1 dalyje, kuria lėšų poreikio įvykdymas sąskaitose ar bet kurios kitos formos kredito galimybės ES institucijoms, įstaigoms ar organams, valstybių narių centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms organizacijoms arba valstybinėms įmonėms ECB ar valstybių narių NCB yra draudžiami, taip pat draudžiama ECB ar NCB tiesiogiai iš šių viešojo sektoriaus subjektų pirkti skolos priemones. Sutartis numato vieną šio draudimo išimtį: jis netaikomas valstybei nuosavybės teise priklausančioms kredito įstaigoms, kurioms centrinių bankų atsargų pasiūlos atžvilgiu turi būti taikomas toks pats statusas kaip ir privačioms kredito įstaigoms (Sutarties 123 straipsnio 2 dalis). Be to, ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip pirmiau nurodytų viešojo sektoriaus subjektų fiskaliniai agentai (Statuto 21 straipsnio 2 dalis). Tikslią piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtį papildomai paaiškina 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3603/93, nustatantis apibrėžimus, susijusius su Sutarties 104 ir 104b (1) straipsniuose numatytų draudimų taikymu⁴⁵, kuris aiškiai nurodo, kad draudimas apima bet kokią viešojo sektoriaus įsipareigojimų trečiųjų šalių atžvilgiu finansavimą.

Piniginio finansavimo draudimas ypač svarbus užtikrinant, kad nebūtų kliudoma pagrindiniam pinigų politikos tikslui (t. y. palaikyti kainų stabilumą). Be to, centrinio banko teikiamas viešojo sektoriaus finansavimas mažina spaudimą biudžetinei drausmei. Todėl draudimą reikia aiškinti plačiai, kad būtų užtikrintas griežtas jo taikymas atsižvelgiant tik į Sutarties 123 straipsnio 2 dalyje ir Reglamente (EB) Nr. 3603/93 numatytas tam tikras ribotas išimtis. Taigi, nors Sutarties 123 straipsnio 1 dalyje konkrečiai minimos „kredito galimybės“, t. y. ir pareiga grąžinti lėšas, šis draudimas taip pat *a fortiori* taikomas kitokių formų finansavimui, t. y. be pareigos grąžinti.

Bendra ECB pozicija dėl nacionalinės teisės aktų suderinamumo su šiuo draudimu visų pirma buvo plėtojama atsižvelgiant į valstybių narių konsultavimąsi su ECB dėl teisinių nuostatų projektų vadovaujantis Sutarties 127 straipsnio 4 dalimi ir 282 straipsnio 5 dalimi⁴⁶.

---

⁴⁵ OL L 332, 1993 12 31, p. 1. Europos bendrijos steigimo sutarties 104 straipsnis ir 104b straipsnio 1 dalis dabar – Sutarties 123 straipsnis ir 125 straipsnio 1 dalis.

⁴⁶ Žr. 2008 m. pranešimą apie konvergenciją, p. 23, 13 išnašą. Joje pateikiamas formuojančių EPI/ECB nuomonių šioje srityje, priimtų nuo 1995 m. gegužės mėn. iki 2008 m. kovo mėn., sąrašas. Kitos formuojančios ECB nuomonės šioje srityje yra: Nuomonės CON/2008/46; CON/2008/80; CON/2009/59 ir CON/2010/4.

Nacionalinės teisės aktai, kuriais piniginio finansavimo draudimas perkeliamas į nacionalinę teisę

Apskritai Sutarties 123 straipsnio ir jo nuostatas papildančio Reglamento (EB) Nr. 3603/93 į nacionalinę teisę perkelti nebūtina, nes jie abu yra taikomi tiesiogiai. Jei vis dėlto nacionalinės teisės nuostatos atspindi šias tiesiogiai taikomas ES teisės nuostatas, jomis negali susiaurinta piniginio finansavimo draudimo taikymo apimtis arba išplėstos ES teisės nustatytos išimtys. Pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuoja valstybės narės finansinius įsipareigojimus tarptautinėms finansinėms institucijoms (išskyrus TVF, Reglamente (EB) Nr. 3603/93 nustatytais būdais)⁴⁷ ar trečiosioms šalims, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

Viešojo sektoriaus ar viešo sektoriaus įsipareigojimų trečiosioms šalims finansavimas

Nacionalinės teisės aktais negali būti reikalaujama, kad NCB finansuotų kitų viešojo sektoriaus subjektų funkcijų vykdymą ar viešojo sektoriaus įsipareigojimus trečiųjų šalių atžvilgiu. Ypač nacionaliniais teisės aktais negalima NCB pavesti užduoties finansuoti trečiųjų šalių veiklą, kai toks finansavimas nesujęs su jokiais centrinio banko uždaviniais ar funkcijomis ir yra vyriausybės kompetencija⁴⁸. Pavyzdžiui, nacionaliniai įstatymai, pagal kuriuos leidžiama ar reikalaujama, kad NCB finansuotų teismines arba tariamai teismines institucijas, kurios nepriklauso nuo NCB ir veikia valstybės vardu, yra nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu. Siekiant užtikrinti, kad laikomasi piniginio finansavimo draudimo, naujas NCB pavestas uždavinys, kuris yra: a) ne centrinio banko uždavinys arba veikla, kuri palengvina centrinio banko uždavinių vykdymą; arba b) susijęs su vyriausybės uždaviniu ir vykdomas vyriausybės naudai, turi būti visiškai ir tinkamai atlygintas⁴⁹.

Naują uždavinį traktuojant kaip vyriausybės uždavinį svarbūs kriterijai yra: a) netipiškas jo pobūdis; b) aplinkybė, kad jis vykdomas vyriausybės vardu ir išimtinai jos naudai bei c) jo poveikis NCB instituciniam, finansiniam ir asmeniniam nepriklausomumui. Tiksliau, uždavinys gali būti laikomas vyriausybės uždaviniu, jei naujo uždavinio atlikimas atitinka kurią nors iš šių sąlygų: a) jis sukelia netinkamai sprendžiamus interesų konfliktus tarp esamų centrinių bankų uždavinių; b) jis neproporcingas NCB finansinėms ir organizacinėms galimybėms; c) jis netinka NCB institucinėje sąrangoje; d) jame glūdi esminė finansinė rizika ir e) jis NCB

---

⁴⁷ Nuomonė CON/2013/16.

⁴⁸ Nuomonė CON/2006/15.

⁴⁹ Nuomonės CON/2011/30, CON/2015/36 ir CON/2015/46.

sprendimus priimantiems organams kelia politinę riziką, kuri yra neproporcinga ir kuri taip pat gali neigiamai paveikti jų asmeninį nepriklausomumą⁵⁰.

Kai kurie nauji NCB pavesti uždaviniai, kuriuos ECB laiko vyriausybės uždaviniais, yra: a) uždaviniai, susiję su pertvarkymo fondų arba finansinių priemonių, taip pat susijusių su indėlių garantijų arba investuotojų kompensavimo sistemomis, finansavimu⁵¹; b) uždaviniai, susiję su bankų sąskaitų numerių centrinio registro sukūrimu⁵²; ir c) kredito tarpininko uždaviniai⁵³. Tačiau centrinio banko uždaviniai, *inter alia*, gali būti priežiūros uždaviniai arba uždaviniai, susiję su tais priežiūros uždaviniais, pavyzdžiui, susiję su vartotojų apsauga finansinių paslaugų srityje⁵⁴, kreditą įsigyjančių bendrovių priežiūra⁵⁵, arba vartojimo kreditų teikėjų ir tarpininkų priežiūra⁵⁶. Grindžiant supratimu, kad administraciniai pertvarkymo uždaviniai ir priežiūros uždaviniai papildo vienas kitą, uždaviniai, susiję su techninių pertvarkymo įgaliojimų vykdymu ir sprendimų priėmimu, taip pat galėtų būti laikomi centrinio banko uždaviniais, jei jie nepažeidžia NCB nepriklausomumo pagal Sutarties 130 straipsnį ir Statuto 7 straipsnį⁵⁷. Todėl NCB teikiami ištekliai priežiūros institucijai nekelia susirūpinimo dėl piniginio finansavimo, jei NCB finansuoja teisėto finansinės priežiūros uždavinio pagal nacionalinę teisę, kaip dalies savo įgaliojimų, vykdymą arba jei NCB gali prisidėti priežiūros institucijoms priimant sprendimus ir daryti šiems sprendimams įtaką⁵⁸.

Be to, NCB negali teikti jokio pereinamojo laikotarpio finansavimo (angl. *bridge financing*), kuris sudarytų sąlygas valstybei narei vykdyti savo įsipareigojimus valstybės garantijų dėl bankų įsipareigojimų atžvilgiu⁵⁹. Nevisiškai realizuoto, įtraukto į apskaitą ar audituoto centrinio banko pelno paskirstymas taip pat neatitinka piniginio finansavimo draudimo. Kad atitiktų piniginio finansavimo draudimą, pagal taikomas pelno paskirstymo taisykles į valstybės biudžetą mokama įmoka ar jos dalis negali būti mokama iš NCB atsargos kapitalo. Taigi, pelno paskirstymo taisyklės turėtų nepaveikti NCB atsargos kapitalo. Be to, kai NCB turtas perduodamas valstybei, už perduotą turtą turi būti atlyginta rinkos verte ir pats turtas turi būti perduotas tuo pat metu kai už jį atlyginama⁶⁰.

---

⁵⁰ Nuomonės CON/2015/22, CON/2015/36 ir CON/2015/46.

⁵¹ Nuomonės CON/2011/103 ir CON/2012/22. Taip pat kai kuriais atvejais žr. tolesnį skirsnį „Finansinė parama pertvarkymo fondams arba finansinėms priemonėms ir indėlių draudimo ar investuotojų kompensavimo sistemoms“.

⁵² Nuomonės CON/2015/36 ir CON/2015/46.

⁵³ Nuomonė CON/2015/12.

⁵⁴ Nuomonė CON/2007/29.

⁵⁵ Nuomonė CON/2015/45.

⁵⁶ Nuomonė CON/2015/54.

⁵⁷ Nuomonė CON/2015/22.

⁵⁸ Nuomonė CON/2010/4.

⁵⁹ Nuomonė CON/2012/4.

⁶⁰ Nuomonės CON/2011/91 ir CON/2011/99.

Lygiai taip pat neleidžiama kištis į kitų Eurosistemos uždavinių vykdymą, pavyzdžiui, užsienio atsargų valdymą, apmokestinant teorinį ir nerealizuotą kapitalo prieaugį⁶¹.

Viešojo sektoriaus įsipareigojimų prisiėmimas

Nacionalinės teisės aktai, kuriuose reikalaujama, kad NCB dėl tam tikrų uždavinių ir pareigų nacionalinio pertvarkymo (pvz., perleidžiant NCB tam tikrus priežiūros uždavinius, kuriuos anksčiau vykdė valstybės ar nepriklausomos viešosios institucijos ar įstaigos) perimtų ankstesnio nepriklausomo viešojo subjekto įsipareigojimus, visapusiškai neapsaugant NCB nuo visų finansinių įsipareigojimų, atsirandančių iš ankstesnės tokio subjekto veiklos, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu⁶². Laikantis to paties požiūrio, nacionaliniai teisės aktai, pagal kuriuos reikalaujama, kad NCB gautų vyriausybės patvirtinimą prieš imantis daug sąlygų apimančių pertvarkymo veiksmų, tačiau neribojant NCB atsakomybės jo paties administraciniais veiksmais, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu⁶³.

Finansinė parama kredito ir (arba) finansų įstaigoms

Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB nepriklausomai ir vien tik savo nuožiūra teikia finansavimą kredito įstaigoms, nesusijusį su centrinės bankininkystės uždaviniais (pvz., pinigų politika, mokėjimo sistemomis ar laikinomis likvidumo palaikymo operacijomis), ypač remdamas nemokias kredito ir (arba) kitas finansų įstaigas, būtų nesuderinami su piniginio finansavimo draudimu.

Visų pirma tai taikoma nemokioms kredito įstaigoms teikiamai paramai. Tai grindžiama argumentu, kad, finansuodamas nemokią kredito įstaigą, NCB prisiimtų vyriausybės uždavinį⁶⁴. Tas pats taikytina ir tada, jei Eurosisistema finansuotų kredito įstaigą, kuri buvo rekapitalizuota siekiant atkurti jos mokumą tiesiogiai pateikiant valstybės išleistas skolos priemones, kai nėra jokių alternatyvių rinkoje prieinamų finansavimo šaltinių (toliau – rekapitalizavimo obligacijos) ir kai tokios obligacijos naudojamos kaip įkaitas. Tokiu atveju kai valstybė rekapitalizuoja kredito įstaigą tiesiogiai pateikdama rekapitalizavimo obligacijas, vėlesnis rekapitalizavimo obligacijų naudojimas kaip įkaito centrinio banko likvidumo operacijoms kelia abejonių dėl piniginio finansavimo⁶⁵. Likvidumo pagalba kritiniu atveju, kurią NCB savarankiškai ir savo nuožiūra teikia mokiai kredito įstaigai, kurią ji užtikrina įkaitu – valstybės garantija, turi atitikti šiuos kriterijus: i) turi būti užtikrinta, kad NCB suteiktas

---

⁶¹ Nuomonė CON/2009/63.

⁶² Nuomonė CON/2013/56.

⁶³ Nuomonė CON/2015/22.

⁶⁴ Nuomonė CON/2013/5.

⁶⁵ Nuomonės CON/2012/50, CON/2012/64 ir CON/2012/71.

kreditas yra kuo trumpesnio termino; ii) tai turi būti sistemiškai svarbu stabilumui; iii) neturi būti jokių abejonių dėl valstybės garantijos galiojimo ir galimybės ją įvykdyti pagal taikomą nacionalinę teisę ir iv) neturi būti jokių abejonių dėl valstybės garantijos ekonominio tinkamumo, kuris turėtų apimti pagrindinę paskolų sumą ir palūkanas už jas⁶⁶.

Todėl svarstyti nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimas nacionalinės teisės aktuose.

Finansinė parama pertvarkymo fondams arba finansinėms priemonėms ir indėlių draudimo ar investuotojų kompensavimo sistemoms

Nors paprastai administraciniai pertvarkymo uždaviniai laikomi susijusiais su Sutarties 127 straipsnio 5 dalyje nurodytais uždaviniais, pertvarkymo fondo arba finansinės priemonės finansavimas yra nesuderinamas su piniginio finansavimo draudimu⁶⁷. Kai NCB veikia kaip pertvarkymo institucija, jis jokiais aplinkybėmis negali priimti ar finansuoti jokių laikinosios įstaigos ar turto valdymo įmonės pareigų⁶⁸. Todėl nacionaliniuose teisės aktuose turėtų būti aiškiai nustatyta, kad nei NCB priims, nei finansuos jokių šių subjektų įsipareigojimų⁶⁹.

Indėlių garantijų sistemų direktyva⁷⁰ ir Investuotojų kompensavimo sistemų direktyva⁷¹ nustatoma, kad indėlių garantijų sistemų ir investuotojų kompensavimo sistemų finansavimo išlaidas turi padengti atitinkamai pačios kredito įstaigos ir investicinės įmonės. Nacionalinės teisės aktai, nustatantys, kad NCB finansuoja kredito įstaigoms skirtą nacionalinę indėlių draudimo sistemą arba investicinėms įmonėms skirtą nacionalinę investuotojų kompensavimo sistemą, su piniginio finansavimo draudimu būtų suderinami tik tuomet, jei toks finansavimas būtų trumpalaikis, skirtas skubioms situacijoms sureguliuoti, sisteminiams stabilumo klausimams spręsti ir sprendimus NCB galėtų priimti savo nuožiūra⁷². Todėl svarstyti nuorodų į Sutarties 123 straipsnį pateikimas nacionalinės teisės aktuose. Naudodamasis savo pasirinkimu suteikti paskolą, NCB turi užtikrinti, kad jis

---

⁶⁶ Nuomonės CON/2012/4 42 išnašoje pateikiama daugiau nuorodų į su šia sritimi susijusias nuomones.

⁶⁷ Nuomonė CON/2015/22.

⁶⁸ Žr. Nuomones CON/2011/103, CON/2012/99, CON/2015/3 ir CON/2015/22.

⁶⁹ Nuomonės CON/2015/33 ir CON/2015/35.

⁷⁰ 2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/49/ES dėl indėlių garantijų sistemų (OL L 173, 2014 6 12, p. 149) 27 konstatuojamoji dalis.

⁷¹ 1997 m. kovo 3 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 97/9/EB dėl investuotojų kompensavimo sistemų (OL L 84, 1997 3 26, p. 22) 23 konstatuojamoji dalis.

⁷² Nuomonė CON/2015/40.

de facto neperima vyriausybės uždavinio⁷³. Ypač centrinio banko parama indėlių garantijų sistemoms neturėtų tapti sistetine išankstinio finansavimo veikla⁷⁴.

Fiskalinio agento funkcija

Statuto 21 straipsnio 2 dalis nustato, kad „ECB ir nacionaliniai centriniai bankai gali veikti kaip [...] fiskaliniai agentai“ „Sajungos institucijoms, įstaigoms ar organams, valstybių narių centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms arba valstybinėms įmonėms“. Statuto 21 straipsnio 2 dalies tikslas yra po to, kai pinigų politikos kompetencija perleidžiama Eurosistemai, sudaryti galimybę NCB ir toliau teikti fiskalinio agento paslaugą, kurią centriniai bankai tradiciškai teikia vyriausybėms ir kitiems viešiesiems subjektams automatiškai nepažeisdami piniginio finansavimo draudimo. Reglamentas (EB) Nr. 3603/93 nustato keletą aiškių ir siaurai apibrėžtų piniginio finansavimo draudimo išimčių, susijusių su fiskalinio agento funkcija, t. y.: i) vienos dienos kreditai viešajam sektoriui yra leistini, jeigu jų terminas yra ne ilgesnis kaip viena diena ir negali būti pratęstas⁷⁵; ii) kredituoti trečiųjų šalių išduotais čekiais viešojo sektoriaus sąskaitą, kai mokėtojo bankas dar nėra jų debetavęs, leidžiama, jeigu nuo čekio gavimo dienos praėjęs nustatytas laikotarpis sutampa su įprastu atitinkamo NCB čekių apmokėjimo laikotarpiu ir jeigu visi galimi kitimo atvejai yra išimtiniai, nedideli ir per trumpą laiką išsilygina⁷⁶ ir iii) leidžiama laikyti viešojo sektoriaus išleistas ir jam kredituotas monetas, jeigu jos sudaro mažiau kaip 10 % apyvartoje esančių monetų⁷⁷.

Nacionalinės teisės aktai dėl fiskalinio agento funkcijos apskritai turėtų būti suderinti su ES teise, o ypač – su piniginio finansavimo draudimu⁷⁸. Atsižvelgiant į Statuto 21 straipsnio 2 dalyje aiškiai įtvirtintą pripažinimą, kad fiskalinio agento paslaugos yra teisėta funkcija, kurią tradiciškai atlieka nacionaliniai centriniai bankai, centrinių bankų teikiamos fiskalinio agento paslaugos laikomos neprieštaraujančiomis draudimui dėl piniginio finansavimo, jei tokios paslaugos išlieka fiskalinio agento funkcija ir nėra centrinio banko atliekamas viešojo sektoriaus įsipareigojimų trečiosioms šalims finansavimas arba centrinio banko atliekamas viešojo sektoriaus kreditavimas, kurių neapima siaurai Reglamente (EB) Nr. 3603/93 apibrėžtos išimtys⁷⁹. Nacionalinės teisės aktai, leidžiantys NCB laikyti vyriausybės indėlius ir tvarkyti vyriausybės sąskaitas, nekelia susirūpinimo dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui, kol tokios nuostatos neleidžia teikti kredito, įskaitant vienos

---

⁷³ Nuomonės CON/2011/83 ir CON/2015/52.

⁷⁴ Nuomonė CON/2011/84.

⁷⁵ Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 4 straipsnį ir Nuomonę CON/2013/2.

⁷⁶ Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 5 straipsnį.

⁷⁷ Žr. Reglamento (EB) Nr. 3603/93 6 straipsnį.

⁷⁸ Nuomonė CON/2013/3.

⁷⁹ Nuomonės CON/2009/23, CON/2009/67 ir CON/2012/9.

nakties lėšų poreikio sąskaitose. Tačiau susirūpinimas dėl atitikties piniginio finansavimo draudimui kiltų, jei, pavyzdžiui, nacionalinės teisės aktais būtų leidžiama už indėlius arba likučius einamosiose sąskaitose mokėti didesnę nei rinkos kaina atlyginimą, o ne atlyginimą, lygų rinkos kainai ar mažesnę už ją. Atlyginimas, kuris yra didesnis už rinkos kainą, *de facto* yra kreditas, prieštaraujantis piniginio finansavimo draudimo tikslui, ir todėl gali pakenkti šio draudimo tikslams. Ypač svarbu, kad bet koks atlyginimas už sąskaitą atitiktų rinkos parametrus, o atlyginimo už indėlius kaina atitiktų jų terminą⁸⁰. Be to, jei NCB teikia fiskalinio agento paslaugas neatlygintinai, susirūpinimo dėl piniginio finansavimo neįvyksta, jei tai yra esminės fiskalinio agento paslaugos⁸¹.

2.2.5.2 Privilegijos naudoti finansų įstaigomis draudimas

Sutarties 124 straipsnyje nustatyta, kad „draudžiamos visokios rizikos ribojimu nepagrįstos priemonės, suteikiančios Sąjungos institucijoms, įstaigoms ar organams, centrinėms vyriausybėms, regioninėms, vietos ar kitoms valdžios institucijoms, kitoms viešosios teisės reglamentuojamoms įstaigoms arba valstybių narių valstybinėms įmonėms privilegiją naudoti finansų įstaigomis“.

Vadovaujantis Tarybos reglamento (EB) Nr. 3604/93⁸² 1 straipsnio 1 dalimi, privilegijos naudoti finansų įstaigomis yra suprantamos kaip įstatymai ir kiti teisinę galią turintys ir vykdančios valstybinius įgaliojimus priimti aktai, kurie: a) įpareigoja finansų įstaigas įsigyti arba turėti ES institucijų arba organų, centrinių vyriausybių, regiono, vietos ar kitų valdžios institucijų, kitų viešosios teisės reglamentuojamų organų arba valstybių narių valstybinių įmonių įsipareigojimus arba b) nustato naudoti mokestines lengvatas, taikomas tik finansų įstaigoms, arba rinkos ekonomikos principų neatitinkančius finansinius privalumus, siekdami paskatinti minėtas institucijas įsigyti arba turėti tokius įsipareigojimus.

Nacionaliniai centriniai bankai, kaip viešosios institucijos, negali imtis priemonių, suteikiančių privilegiją viešajam sektoriui naudoti finansų įstaigomis, jei tokios priemonės nėra pagrįstos rizikos ribojimo sumetimais. Be to, nacionalinių centrinių bankų priimtoms taisyklėms dėl skolos priemonių sutelkimo arba įkeitimo negali būti taikomos kaip priemonė privilegijos naudoti finansų įstaigomis draudimui apeiti⁸³. Valstybių narių teisės aktai šioje srityje negali nustatyti tokios privilegijos naudoti finansų įstaigomis.

---

⁸⁰ Žr., *inter alia*, Nuomonės CON/2010/54, CON/2010/55 ir CON/2013/62.

⁸¹ Nuomonė CON/2012/9.

⁸² 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 3604/93 nustatantis apibrėžimus, susijusius su [Europos bendrijos steigimo] Sutarties 104a straipsnyje numatytos privilegijos naudoti finansų įstaigomis draudimo taikymu (OL L 332, 1993 12 31). 104a straipsnis dabar yra Sutarties 124 straipsnis.

⁸³ Žr. 1993 m. gruodžio 13 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 3604/93 3 straipsnio 2 dalį ir 10 konstatuojamąją dalį.

Reglamento (EB) Nr. 3604/93 2 straipsnyje apibrėžiamas „rizikos ribojimas“, kuris reiškia tam tikrus vertinimus, kuriais grindžiami nacionaliniai įstatymai ir kiti teisės aktai, pagrįsti ES teise arba ją atitinkantys, ir skirti plėtoti tinkamą finansinių įstaigų veiklą, siekiant visos finansų sistemos stabilumo sustiprinimo ir tokių institucijų klientų apsaugojimo. Rizikos ribojimu siekiama užtikrinti, kad bankai ir toliau būtų mokūs indėlininkų atžvilgiu⁸⁴. Rizikos ribojimo priežiūros srityje ES antrinės teisės aktuose buvo įtvirtinta keletas reikalavimų, užtikrinančių finansų įstaigų patikimumą⁸⁵. Kredito įstaiga apibrėžta kaip įmonė, kuri verčiasi indėlių ar kitų gražintinių lėšų priėmimu iš visuomenės ir paskolų teikimu savo sąskaita⁸⁶. Be to, kredito įstaigos dažnai vadinamos „bankais“ ir joms reikalingas kompetentingos valstybės narės valdžios institucijos leidimas teikti paslaugas⁸⁷.

Nors privalomųjų atsargų reikalavimas gali būti suprantamas kaip rizikos ribojimo reikalavimų dalis, tačiau privalomosios atsargos dažniausiai yra nacionalinių centrinių bankų veiklos sistemos dalis ir yra naudojamos kaip pinigų politikos priemonė daugumoje ekonomikų, įskaitant euro zoną⁸⁸. Šiuo požiūriu Gairių ECB/2014/60⁸⁹ I priedo 2 punkte nustatyta, kad Eurosistemos privalomųjų atsargų sistema pirmiausia siekiama stabilizuoti pinigų rinkos palūkanų normas bei sukurti arba padidinti struktūrinį likvidumo trūkumą⁹⁰. ECB reikalauja, kad euro zonoje įsteigtos kredito įstaigos privalomasias atsargas (indėlių forma) laikytų nacionalinių centrinių bankų sąskaitose⁹¹.

Šiame pranešime dėmesys skiriamas tiek nacionalinės teisės aktų ar nacionalinių centrinių bankų priimtų taisyklių, tiek NCB įstatymų suderinamumui su Sutartyje nustatytu privilegijos naudotis finansų įstaigomis draudimu. Tačiau šiame pranešime nėra išankstinio nusistatymo įvertinti, ar įstatymai, reglamentai, taisyklės arba administraciniai aktai valstybėse narėse nėra taikomi kaip priemonė privilegijos

---

⁸⁴ Generalinio advokato Elmer išvada byloje *Parodi prieš Banque H. Albert de Bary* (1997 m., C-222/95, Rink p. I-3899, 24 punktas).

⁸⁵ Žr.: i) 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 575/2013 dėl prudencinių reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (OL L 176, 2013 06 27, p. 1) ir ii) 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/36/ES dėl galimybės verstis kredito įstaigų veikla ir dėl riziką ribojančios kredito įstaigų ir investicinių įmonių priežiūros, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2002/87/EB ir panaikinamos direktyvos 2006/48/EB bei 2006/49/EB (OL L 176, 2013 6 27, p. 338).

⁸⁶ Žr. Reglamento (ES) Nr. 575/2013 4 straipsnio 1 dalies 1 punktą.

⁸⁷ Žr. Direktyvos 2013/36/ES 8 straipsnį.

⁸⁸ Tai pagrindžiama Reglamento (EB) Nr. 3604/93 3 straipsnio 2 dalimi ir 9 konstatuojamąja dalimi.

⁸⁹ 2014 m. gruodžio 19 d. Europos Centrinio Banko gairės (ES) 2015/510 dėl Eurosistemos pinigų politikos sistemos įgyvendinimo (Bendrųjų dokumentų gairės) (ECB/2014/60) (OL L 91, 2015 4 2, p. 3).

⁹⁰ Kuo didesnis atsargų reikalavimas nustatytas, tuo mažiau bankai turės skolinti, dėl to bus išleidžiama mažiau pinigų.

⁹¹ Žr.: Statuto 19 straipsnį; 1998 m. lapkričio 23 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2531/98 dėl Europos Centrinio Banko privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo (OL L 318, 1998 11 27, p. 1); 2003 m. rugsėjo 12 d. Europos Centrinio Banko reglamentą (EB) Nr. 1745/2003 dėl privalomųjų atsargų reikalavimo taikymo (ECB/2003/9) (OL L 250, 2003 10 2, p. 10) ir 2013 m. rugsėjo 24 d. Europos Centrinio Banko reglamentą Nr. (ES) 1071/2013 dėl pinigų finansų įstaigų sektoriaus balanso (ECB/2013/33) (OJ L 297, 2013 11 7, p. 1).

naudotis finansų įstaigomis draudimui apeiti prisidengiant rizikos ribojimo sumetimais. Toks vertinimas nepatenka į šio pranešimo sritį.

2.2.6 Žodžio „euro“ vienoda rašyba

Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad „Sąjunga įsteigia ekonominę ir pinigų sąjungą, kurios valiuta – euro“. Sutarčių tekstuose visomis oficialiosiomis kalbomis, vartojančiomis romėnų abėcėlę, žodis „euro“ vienaskaitos vardininko linksnyje nuosekliai rašomas „euro“. Graikų abėcėlės tekste žodis „euro“ yra rašomas „ευρώ“, o kirilicos abėcėlės tekste žodis „euro“ yra rašomas „евро“⁹². Atitinkamai iš 1998 m. gegužės 3 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 974/98 dėl euro įvedimo⁹³ aišku, kad bendros valiutos pavadinimas turi būti vienodas visomis oficialiosiomis ES kalbomis atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus. Taigi, Sutartimis reikalaujama, kad vienaskaitos vardininko linksnyje žodžio „euro“ rašyba būtų vienoda visose ES ir nacionalinės teisės aktų nuostatose atsižvelgiant į abėcėlių skirtumus.

Atsižvelgiant į išimtinę ES kompetenciją nustatyti bendros valiutos pavadinimą, bet kokie nukrypimai nuo šios taisyklės yra nesuderinami su Sutartimis ir turėtų būti pašalinti. Nors šis principas taikomas visų rūšių nacionalinės teisės aktams, šalių skyriuose pateiktuose vertinimuose daugiausia dėmesio skiriama nacionalinių centrinių bankų teisės aktams ir teisės aktams dėl euro įvedimo.

2.2.7 NCB teisinė integracija į Eurosistemą

Nacionalinės teisės aktų (visų pirma NCB įstatymų, bet taip pat ir kitų teisės aktų) nuostatos, kurios neleistų vykdyti su Eurosistema susijusių uždavinių arba ECB sprendimų, būtų nesuderinamos su efektyviu Eurosistemos veikimu atitinkamai valstybei narei įsivedus eurą. Todėl reikia suderinti nacionalinės teisės aktus, kad būtų užtikrintas suderinamumas su Sutartimi ir Statutu uždavinių, susijusių su Eurosistema, atžvilgiu. Siekiant įvykdyti Sutarties 131 straipsnį, nacionalinės teisės aktus reikėjo pakoreguoti taip, kad jų suderinamumas būtų užtikrintas iki ECBS įkūrimo dienos (Švedijos atveju) ir iki 2004 m. gegužės 1 d., 2007 m. sausio 1 d. arba 2013 m. liepos 1 d. (valstybių narių, kurios įstojo į ES tomis dienomis, atveju). Nepaisant to, įstatymų nustatyti reikalavimai, susiję su NCB visiška teisine integracija

---

⁹² Prie Sutarčių pridėtoje „Latvijos Respublikos, Vengrijos Respublikos ir Maltos Respublikos deklaracijoje dėl bendros valiutos pavadinimo rašybos Sutartyse“ nurodyta, kad „nepažeidžiant Sutartyse minimo Europos Sąjungos bendros valiutos pavadinimo vienodos rašybos ant banknotų ir monetų, Latvija, Vengrija ir Malta pareiškia, kad bendros valiutos pavadinimo rašyba, įskaitant šio pavadinimo išvestinius žodžius, vartojamus Sutarčių tekste latvių, vengrų ir maltiečių kalbomis, neturi poveikio esamoms latvių, vengrų ir maltiečių kalbų taisyklėms“.

⁹³ OL L 139, 1998 5 11, p. 1.

į Eurosystemą, turi įsigaliooti tik tada, kai visiška integracija taps faktu, t. y. tą dieną, kai valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, įsives eurą.

Svarbiausios šiame pranešime analizuojamos sritys yra tos, kuriose įstatymų nuostatos gali trukdyti NCB vykdyti Eurosystemos reikalavimus. Jos apima nuostatas, galinčias užkirsti kelią NCB dalyvauti įgyvendinant ECB sprendimus priimančių organų nustatytą bendrą pinigų politiką arba trukdyti valdytojui vykdyti jo, kaip ECB valdančiosios tarybos nario, pareigas, arba nuostatas, kuriomis vadovaujantis neatsižvelgiama į ECB prerogatyvas. Atskiriami šie dalykai: ekonominės politikos tikslai, uždaviniai, finansinės nuostatos, valiutų kurso politika ir tarptautinis bendradarbiavimas. Galiausiai paminėtos kitos sritys, kuriose gali prireikti suderinti NCB įstatymus.

2.2.7.1 Ekonominės politikos tikslai

Visiška NCB integracija į Eurosystemą reiškia, kad įstatymu nustatyti jo tikslai turi būti suderinti su ECBS tikslais, nustatytais Statuto 2 straipsnyje. Tai reiškia, *inter alia*, kad reikia suderinti „nacionalinį atspalvį“ turinčius įstatymu nustatytus tikslus, pavyzdžiui, kai įstatymo nuostatose minima pareiga vykdyti pinigų politiką laikantis atitinkamos valstybės narės bendrosios ekonominės politikos. Be to, NCB antriniai uždaviniai turi derėti ir neturi trukdyti jų pareigai remti ES bendrąsias ekonominės politikos kryptis, kad padėtų siekti Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje nustatytų ES tikslų; kartu šis tikslas negali pažeisti kainų stabilumo tikslo⁹⁴.

2.2.7.2 Uždaviniai

Valstybės narės, kurios valiuta yra euro, NCB uždavinius daugiausia lemia Sutartis ir Statutas, nes NCB turi neatskiriama Eurosystemos dalies statusą. Todėl, siekiant vykdyti Sutarties 131 straipsnį, NCB įstatymų nuostatas, įtvirtinančias uždavinius, reikia palyginti su atitinkamomis Sutarties ir Statuto nuostatomis bei pašalinti bet kokį neatitikimą⁹⁵. Tai taikoma visoms nuostatoms, kurios po euro įvedimo ir integracijos į Eurosystemą trukdo vykdyti su ECBS susijusius uždavinius, ir ypač toms, kuriomis neatsižvelgiama į ECBS įgaliojimus pagal Statuto IV skyrių.

Visomis nacionalinės teisės aktų nuostatomis, susijusiomis su pinigų politika, turi būti pripažįstama, kad ES pinigų politika privalo būti vykdoma per Eurosystemą⁹⁶. NCB įstatymuose gali būti nuostatų dėl pinigų politikos priemonių. Siekiant vykdyti Sutarties 131 straipsnį, tokias nuostatas reikėtų palyginti su Sutarties bei Statuto nuostatomis ir pašalinti bet kokį neatitikimą.

⁹⁴ Nuomonės CON/2010/30 ir CON/2010/48.

⁹⁵ Pirmiausia žr. Sutarties 127 ir 128 straipsnius bei Statuto 3–6 ir 16 straipsnius.

⁹⁶ Sutarties 127 straipsnio 2 dalies pirma įtrauka.

Fiskalinių pokyčių stebėseną – uždavinys, kurį NCB vykdo reguliariai, siekdamas nustatyti tinkamas pinigų politikoje taikytinas priemones. Siekdamai prisidėti prie tinkamo Europos pinigų sąjungos veikimo, nacionaliniai centriniai bankai taip pat gali pateikti savo nuomonę dėl atitinkamų fiskalinių pokyčių, remdamiesi savo stebėjimo veikla ir patarimo nepriklausomumu. NCB vykdoma fiskalinių pokyčių stebėseną pinigų politikos tikslais turėtų būti grindžiama visapusiška prieiga prie visų atitinkamų viešųjų finansų duomenų. Todėl nacionaliniai centriniai bankai turėtų gauti prieigą prie visų viešųjų finansų statistinių duomenų besąlygiškai, laiku ir automatiškai. Tačiau NCB vaidmuo neturėtų peržengti stebėsenos veiklos, kuri kyla iš jo pinigų politikos įgaliojimų vykdymo arba yra su juo tiesiogiai arba netiesiogiai susijusi⁹⁷. Oficialūs NCB įgaliojimai dėl prognozių ir fiskalinių pokyčių vertinimo reiškia NCB funkciją (ir atitinkamai atsakomybę) fiskalinės politikos formavimo srityje, dėl ko gali kilti rizika, kad bus pakenkta Eurosistemos pinigų politikos įgaliojimų vykdymui ir NCB nepriklausomumui⁹⁸.

Atsižvelgdamas į nacionalinės teisės aktų projektus, kuriais siekiama įveikti suirutę finansų rinkose, ECB pabrėžė, kad reikėtų vengti bet kokių iškreipimų euro zonos pinigų rinkos nacionalinėse sudedamosiose, kadangi tai gali pakenkti bendros pinigų politikos įgyvendinimui. Pirmiausia tai taikytina valstybės garantijų naudojimui tarpbankiniams indėliams padengti⁹⁹.

Valstybės narės privalo užtikrinti, kad nacionalinės teisinės priemonės, kuriomis sprendžiamos verslo ar profesinio likvidumo problemos, pavyzdžiui, jų skolos finansų įstaigoms, neturės neigiamo poveikio rinkos likvidumui. Pirmiausia, tokios priemonės negali neatitikti atvirosios rinkos ekonomikos principo, kuris apibūdintas Europos Sąjungos sutarties 3 straipsnyje, nes tai gali pakenkti kredito srautams, padaryti esminį poveikį finansų įstaigų ir rinkų stabilumui ir taip paveikti Eurosistemos uždavinių vykdymą¹⁰⁰.

Nacionalinės teisės aktų nuostatomis, suteikiančiomis NCB išimtinę teisę išleisti banknotus, turi būti pripažinta, kad, įsivedus eurą, išimtinę teisę duoti leidimą išleisti eurų banknotus turi ECB valdančioji taryba, kaip nustatyta Sutarties 128 straipsnio 1 dalyje ir Statuto 16 straipsnyje, o teisę išleisti eurų banknotus turi ECB ir nacionaliniai centriniai bankai. Taip pat būtina arba panaikinti nacionalinės teisės aktų nuostatas, leidžiančias vyriausybėms daryti įtaką tokiais klausimais kaip eurų banknotų nominalai, gamyba, apimtis arba išėmimas iš apyvartos, arba pripažinti ECB įgaliojimus eurų banknotų atžvilgiu, kaip numatyta Sutarties ir Statuto nuostatomis. Nepriklausomai nuo to, kaip vyriausybės ir nacionaliniai centriniai bankai dalijasi atsakomybę monetų atžvilgiu, įsivedus eurą atitinkamomis

---

⁹⁷ Nuomonė CON/2012/105, CON/2013/90 ir CON/2013/91.

⁹⁸ Pavyzdžiui, nacionalinės teisinės nuostatos, perkeliančios 2011 m. lapkričio 8 d. Tarybos direktyvą 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L 306, 2011 11 23, p. 41). Žr. Nuomones CON/2013/90 ir CON/2013/91.

⁹⁹ Nuomonės CON/2009/99 ir CON/2011/79.

¹⁰⁰ Nuomonė CON/2010/8.

nuostatomis turi būti pripažinti ECB įgaliojimai patvirtinti eurų monetų emisijos apimtį. Valstybė narė negali apyvartoje esančios valiutos laikyti jos NCB skola tos valstybės narės vyriausybei, nes tai pažeistų bendros valiutos koncepciją ir būtų nesuderinama su Eurosistemos teisinės integracijos reikalavimais¹⁰¹.

Dėl užsienio atsargų valdymo¹⁰² pasakytina, kad bet kuri eurą įsivedusi valstybė narė, kuri neperveda savo oficialiųjų užsienio atsargų savo NCB¹⁰³, pažeidžia Sutartį. Be to, bet kokia trečiosios šalies, pavyzdžiui, vyriausybės arba parlamento, teisė daryti įtaką NCB sprendimams oficialiųjų užsienio atsargų valdymo atžvilgiu prieštarautų Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečiajam įtraukui. Be to, NCB privalo pateikti ECB užsienio atsargų proporcingai jų dalims pasirašytame ECB kapitale. Tai reiškia, kad neturi būti teisinių kliūčių NCB pervesti užsienio atsargas ECB.

Kalbant apie statistiką, pasakytina, kad nors reglamentai, priimti statistikos srityje pagal Statuto 34 straipsnio 1 dalį, nesuteikia jokių teisių arba nenustato įsipareigojimų euro neįsivedusioms valstybėms narėms, Statuto 5 straipsnis, susijęs su statistinės informacijos rinkimu, taikomas visoms valstybėms narėms, nepriklausomai nuo to, ar jos įsivedė eurą. Todėl valstybės narės, kurių valiuta nėra euro, yra įpareigosios nacionaliniu lygiu parengti ir įgyvendinti visas priemones, kurias jos laiko tinkamomis rinkti statistinei informacijai, reikalingai ECB statistinės atskaitomybės reikalavimams vykdyti, ir laiku pasirengti statistikos srityje, kad jos galėtų tapti valstybėmis narėmis, kurių valiuta yra euro¹⁰⁴. Nacionaliniai teisės aktai, nustatantys NCB ir nacionalinių statistikos įstaigų bendradarbiavimo sistemą, turėtų užtikrinti NCB nepriklausomumą jiems atliekant savo uždavinius ECBS statistikos sistemoje¹⁰⁵.

2.2.7.3 Finansinės nuostatos

Statuto finansinės nuostatos apima finansinių ataskaitų¹⁰⁶, audito¹⁰⁷, kapitalo pasirašymo¹⁰⁸, užsienio atsargų pervedimo¹⁰⁹ ir pinigų politikos pajamų paskirstymo¹¹⁰ taisykles. Nacionaliniai centriniai bankai privalo sugebėti vykdyti savo įsipareigojimus vadovaudamiesi šiomis nuostatomis, todėl bet kokios nesuderinamos nacionalinės nuostatos turi būti panaikintos.

---

¹⁰¹ Nuomonė CON/2008/34.

¹⁰² Sutarties 127 straipsnio 2 dalies trečia įtrauka.

¹⁰³ Išskyrus apyvartines lėšas užsienio valiuta, kurias valstybių narių vyriausybės gali laikyti vadovaudamosi Sutarties 127 straipsnio 3 dalimi.

¹⁰⁴ Nuomonė CON/2013/88.

¹⁰⁵ Nuomonės CON/2015/5 ir CON/2015/24.

¹⁰⁶ Statuto 26 straipsnis.

¹⁰⁷ Statuto 27 straipsnis.

¹⁰⁸ Statuto 28 straipsnis.

¹⁰⁹ Statuto 30 straipsnis.

¹¹⁰ Statuto 32 straipsnis.

2.2.7.4 Valiutos kurso politika

Valstybės narės, kuriai taikoma išimtis, nacionalinės teisės aktuose gali būti numatyta, kad už tos valstybės narės valiutos kurso politiką atsako vyriausybė, o NCB suteikiamas konsultacinis ir (arba) vykdomasis vaidmuo. Tačiau, iki tai valstybei narei įsivedant eurą, tokiuose teisės aktuose turi būti nurodyta, kad, vadovaujantis Sutarties 138 ir 219 straipsniais, atsakomybė už euro zonos valiutos kurso politiką pereina ES.

2.2.7.5 Tarptautinis bendradarbiavimas

Siekiant įsivesti eurą, nacionalinės teisės aktai turi būti suderinti su Statuto 6 straipsnio 1 dalimi, kurioje numatyta, kad tarptautinio bendradarbiavimo, susijusio su Eurosistemai patikėtais uždaviniais, srityje ECB nusprendžia, kaip atstovaujama ECBS. Nacionalinės teisės aktuose, kuriais NCB leidžiama dalyvauti tarptautinėse pinigų institucijose, turi būti numatyta, kad tokiam dalyvavimui reikalingas ECB pritarimas (Statuto 6 straipsnio 2 dalis).

2.2.7.6 Kita

Be pirmiau išdėstytų klausimų, tam tikrų valstybių narių atžvilgiu esama kitų sričių, kuriose reikia suderinti nacionalinės teisės aktų nuostatas (pvz., tarpuskaitos ir mokėjimo sistemų bei keitimosi informacija srityse).

3 Ekonominės konvergencijos būklė

Nuo 2014 m. ECB paskelbto pranešimo apie konvergenciją atitiktis konvergencijos kriterijams pagerėjo, keliose šalyse padaryta pažanga infliaciją mažinant iki euro zonos lygio (žr. 3.1 lentelę). Be to, visose šalyse padaryta pažanga mažinant fiskalinius disbalansus. Tačiau nė viena iš šiame pranešime vertinamų šalių nedalyvauja VKM II, o kai kurių šalių valiutų kursai euro atžvilgiu pastaruosius kelerius metus gerokai svyravo. Taip pat padaryta didelė pažanga mažinant ilgalaikės palūkanų normos skirtumus, palyginti su euro zona.

3.1 lentelė

Ekonominių konvergencijos kriterijų suvestinė lentelė

		Kainų stabilumas		Valdžios sektoriaus biudžeto raida ir prognozės			Valiutos kursas		Ilgalaikė palūkanų norma ⁶
		Infliacija pagal SVKI ¹	Valstybės perviršinis deficitas ^{2,3}	Valdžios sektoriaus perteklius(+) arba deficitas (-) ⁴	Valdžios sektoriaus bendroji skola ⁴	Valiuta dalyvauja VKM II ³	Valiutos kursas euro atžvilgiu ^{3,5}		
Bulgarija	2014	-1,6	Ne	-5,4	27,0	Ne	0,0	3,3	
	2015	-1,1	Ne	-2,1	26,7	Ne	0,0	2,5	
	2016	-1,0	Ne	-2,0	28,1	Ne	0,0	2,5	
Čekija	2014	0,4	Ne	-1,9	42,7	Ne	-6,0	1,6	
	2015	0,3	Ne	-0,4	41,1	Ne	0,9	0,6	
	2016	0,4	Ne	-0,7	41,3	Ne	0,9	0,6	
Kroatija	2014	0,2	Taip	-5,5	86,5	Ne	-0,7	4,1	
	2015	-0,3	Taip	-3,2	86,7	Ne	0,3	3,6	
	2016	-0,4	Taip	-2,7	87,6	Ne	0,5	3,7	
Vengrija	2014	0,0	Ne	-2,3	76,2	Ne	-4,0	4,8	
	2015	0,1	Ne	-2,0	75,3	Ne	-0,4	3,4	
	2016	0,4	Ne	-2,0	74,3	Ne	-0,7	3,4	
Lenkija	2014	0,1	Taip	-3,3	50,5	Ne	0,3	3,5	
	2015	-0,7	Ne	-2,6	51,3	Ne	0,0	2,7	
	2016	-0,5	Ne	-2,6	52,0	Ne	-4,2	2,9	
Rumunija	2014	1,4	Ne	-0,9	39,8	Ne	-0,6	4,5	
	2015	-0,4	Ne	-0,7	38,4	Ne	0,0	3,5	
	2016	-1,3	Ne	-2,8	38,7	Ne	-1,0	3,6	
Švedija	2014	0,2	Ne	-1,6	44,8	Ne	-5,2	1,7	
	2015	0,7	Ne	0,0	43,4	Ne	-2,8	0,7	
	2016	0,9	Ne	-0,4	41,3	Ne	0,6	0,8	
Pamatinė vertė ⁷		0,7		-3,0	60,0			4,0	

Šaltiniai: Europos Komisija (Eurostatas, ECFIN GD) ir Europos centrinių bankų sistema.

1) Vidutinis metinis pokytis, proc. 2016 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.

2) Nurodoma, ar valstybei bent jau dalį metų buvo taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito.

3) 2016 m. duomenys apima laikotarpį iki paskutinių statistikos duomenų pateikimo dienos (2016 m. gegužės 18 d.).

4) Procentais, palyginti su BVP. 2016 m. duomenys paimti iš Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominės prognozės.

5) Vidutinis metinis pokytis, proc. Teigiamas (neigiamas) skaičius rodo vertės padidėjimą (nuvertėjimą) euro atžvilgiu.

6) Vidutinė metinė palūkanų norma. 2016 m. duomenys apima laikotarpį nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.

7) Infliacijos pagal SVKI ir ilgalaikių palūkanų normų pamatinės vertės apima laikotarpį nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn.; su valdžios sektoriaus balansu susijusios pamatinės vertės yra apibrėžtos Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 126 straipsnyje ir susijusiame protokole (Nr. 12) dėl perviršinio deficito procedūros.

Nuo paskutiniojo pranešimo apie konvergenciją paskelbimo ekonominė aplinka tapo palankesnė.

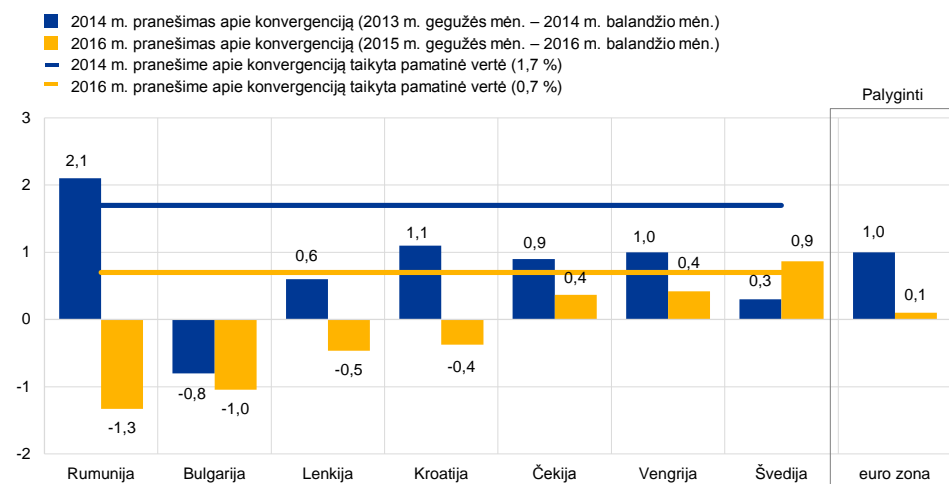
Daugelyje ES valstybių narių ekonominės veiklos aktyvumas vėl ėmė didėti, šiame pranešime vertinamose šalyse ekonominė veikla pamažu įgyja vis platesnį mastą. Tam įtakos turėjo realiųjų disponuojamųjų pajamų didėjimas daugelyje šalių, skatinamas infliacinio spaudimo nebuvimo, taip pat keliose euro zonos šalyse vykdyta skatinamoji makroekonominė politika ir gausėjantys ekonomikos stabilizavimosi ženklai. Prasidėjęs atsigavimas padarė didelį teigiamą poveikį beveik visų vertinamų šalių darbo rinkoms, Kroatijoje nedarbo lygis tebėra labai aukštas. Visose šalyse daryta tolesnė pažanga koreguojant išorės disbalansus ir mažinant priklausomybę nuo išorės finansavimo, visų pirma bankų sektoriuje. Dėl

to daugelis šiame pranešime vertinamų šalių buvo atsparesnės pastarojo meto neramumams ES nepriklausančiose besiformuojančios rinkos ekonomikos šalyse. Vis dėlto atskiros šalys tebėra įvairiais atžvilgiais labai pažeidžiamos, todėl, jei nebus imtasi atitinkamų priemonių, ilguoju laikotarpiu jų konvergencijos procesas gali sulėtėti.

Kalbant apie kainų stabilumo kriterijų, pasakytina, kad šešiose iš septynių šiame pranešime vertinamų šalių vidutinis 12 mėnesių infliacijos lygis buvo mažesnis (kai kuriais atvejais – gerokai mažesnis) už 0,7 % pamatinę vertę (žr. 3.1 pav.). Bulgarijoje, Kroatijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje užregistruoti neigiami infliacijos rodikliai. Švedijoje infliacija viršijo pamatinę vertę. 2014 m. pranešime apie konvergenciją buvo nurodyta, kad Rumunija buvo vienintelė šalis, kurioje užregistruotas infliacijos lygis viršijo tuo metu taikytą 1,7 % pamatinę vertę.

3.1 pav. Infliacija pagal SVKI

(vidutinis metinis pokytis, proc.)

Šaltinis: Eurostatas.

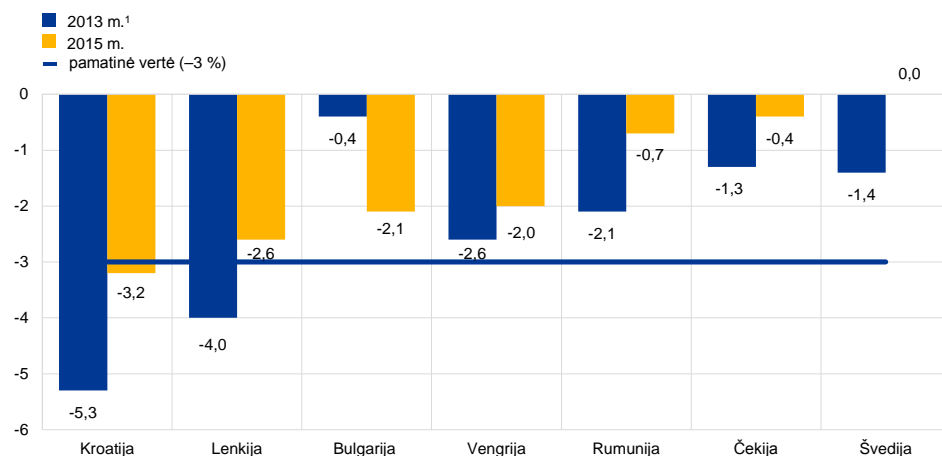
Kalbant apie fiskalinius kriterijus, pasakytina, kad tuo metu, kai buvo skelbiamas šis pranešimas, iš vertinamų šalių ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito buvo taikomas tik Kroatijai. Tokia padėtis skiriasi nuo nurodytos 2014 m. pranešime apie konvergenciją: tada perviršinio deficito procedūros taip pat buvo taikomos Čekijai ir Lenkijai; šios procedūros buvo nutrauktos 2014 m. birželio mėn. (Čekijos atžvilgiu) ir 2015 m. birželio mėn. (Lenkijos atžvilgiu). 2015 m. bendrieji fiskaliniai balansai visose šalyse, išskyrus Kroatiją, buvo gerokai mažesni už 3 % BVP pamatinę vertę, o 2014 m. pranešime nurodyta, kad Kroatija ir Lenkija informavo, jog 2013 m. jų fiskalinio deficito ir BVP santykis buvo didesnis kaip 3 % (žr. 3.2a pav.). Kaip nurodyta ir 2014 m. pranešime apie konvergenciją, 2015 m. Kroatija ir Vengrija buvo vienintelės šalys, kuriose valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis viršijo 60 % pamatinę vertę. Kroatijos skolos santykis buvo gerokai didesnis, palyginti su 2013 m. duomenimis, o Vengrijos – šiek tiek mažesnis. Lenkijos skolos ir BVP santykis 2015 m. buvo didesnis kaip 50 %.

Čekijoje ir Švedijoje šis santykis buvo mažesnis nei 50 %, Rumunijoje – mažesnis nei 40 %, o Bulgarijoje – mažesnis nei 30 % (žr. 3.2b pav.).

3.2a pav.

Valdžios sektoriaus perteklius (+) arba deficitas (-)

(procentais, palyginti su BVP)

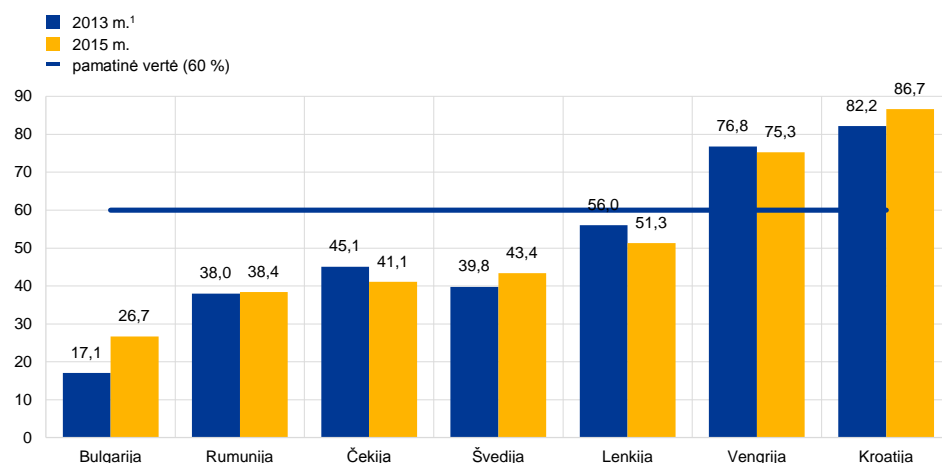
Šaltinis: Eurostatas.

1) Palyginti su 2014 m. paskelbtu Pranešimu apie konvergenciją, duomenys šiek tiek patikslinti.

3.2b pav.

Valdžios sektoriaus bendroji skola

(procentais, palyginti su BVP)

Šaltinis: Eurostatas.

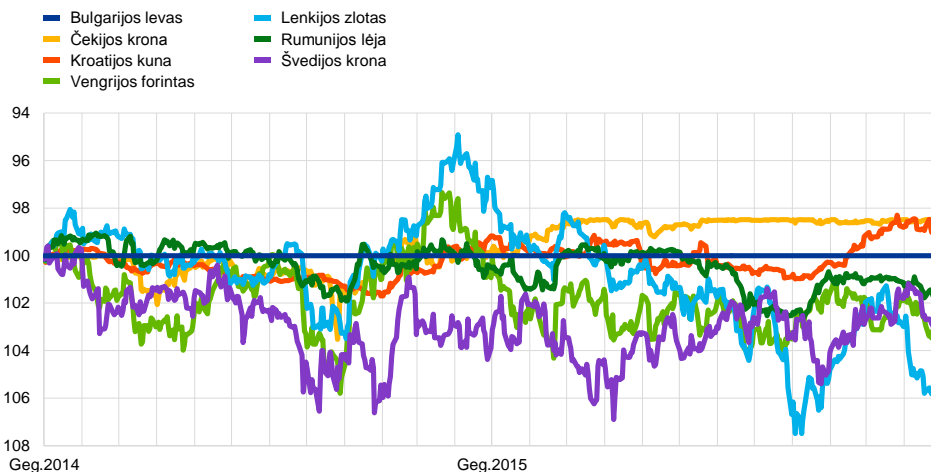
1) Palyginti su 2014 m. paskelbtu Pranešimu apie konvergenciją, duomenys šiek tiek patikslinti.

Kalbant apie valiutos kurso stabilumo kriterijų, pasakytina, kad nė viena iš vertinamų šalių nedalyvauja VKM II. Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu kelių šalių valiutų kursams buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. To negalima pasakyti tik apie Bulgarijos ir Kroatijos valiutas; pirmojoje šalyje taikomas su euru susietas valiutų valdybos modelis, o antroji griežtai reguliuoja savo valiutos kurso svyravimą. Ataskaitiniu laikotarpiu daugelio kitų vertinamų valiutų kursas euro atžvilgiu nukrito, pirmiausia tai pasakytina apie Lenkijos zlotą (žr. 3.3 pav.). Tačiau Čekijos kronos ir Kroatijos kunos kursas euro atžvilgiu gerokai pakilo.

3.3 pav.

Dvišaliai valiutų kursai euro atžvilgiu

(dienos duomenys; 2014 m. gegužės mėn. vidurkis = 100; 2014 m. gegužės 19 d.–2016 m. gegužės 18 d.)

Šaltinis: ECB.

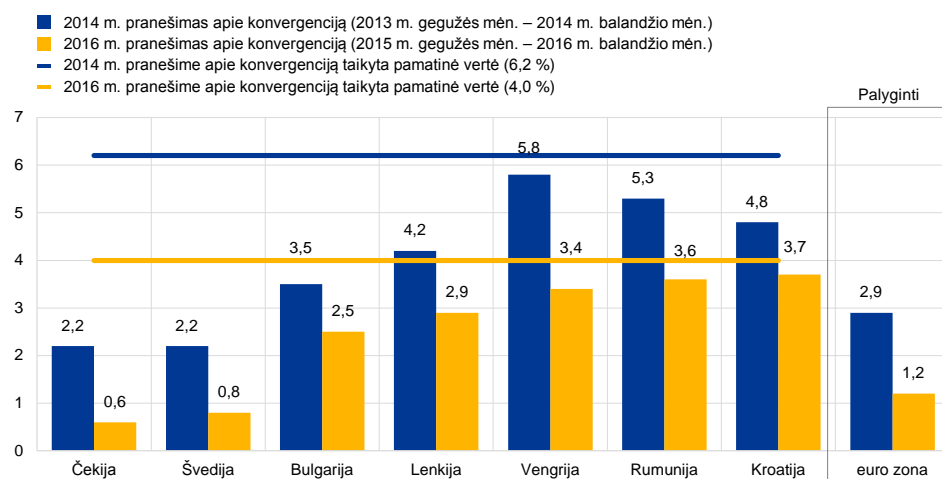
Pastaba: kilimas (kritimas) reiškia vietinės valiutos kurso didėjimą (mažėjimą).

Vertinant ilgalaikių palūkanų normų konvergenciją, pasakytina, kad visose septyniuose šiame pranešime vertinamose šalyse ilgalaikės palūkanų normos, kaip ir 2014 m., buvo mažesnės už 4 % pamatinę vertę (3.4 pav.). Mažiausios palūkanų normos buvo Čekijoje ir Švedijoje.

3.4 pav.

Ilgalaikės palūkanų normos

(procentais, metinis vidurkis)

Šaltiniai: Eurostatas ir ECB.

Aptariant atitiktį konvergencijos kriterijams, labai svarbus veiksnys yra

tvarumas. Konvergencija turi būti ilgalaikė, o ne tik tam tikro momento. Pirmasis EPS dešimtmetis parodė, kad, esant silpniems pagrindams, pernelyg skatinamojo pobūdžio makroekonominė pozicija šalies lygmeniu ir pernelyg optimistiškiems lūkesčiams dėl realiųjų pajamų konvergencijos, kyla grėsmė ne tik EPS šalims, bet ir

visos euro zonos sklandžiam veikimui. Tik laikinai užtikrinus atitiktą skaitiniams konvergencijos kriterijams, dar negarantuojama sklandi narystė euro zonoje. Į euro zoną stojančios šalys turėtų įrodyti savo konvergencijos procesų tvarumą ir gebėjimą vykdyti ilgalaikius įsipareigojimus, prisiimamus stojant į euro zoną. Tai naudinga ir pačiai šaliai, ir visai euro zonai.

Norint užtikrinti tvarią konvergenciją, daugelyje vertinamų šalių būtini ilgalaikiai politikos pokyčiai.

Būtina tvarios konvergencijos sąlyga – makroekonominis stabilumas, pirmiausia – patikima fiskalinė politika. Norint sėkmingai įveikti makroekonominius sukrėtimus, labai svarbu užtikrinti didelį produktų ir darbo rinkų lankstumą. Turėtų būti visuotinai laikomasi stabilumo principo ir vadovaujama tinkamai pagrįstais infliacijos lūkesčiais – tai padėtų užtikrinti kainų stabilumą. Norint padidinti bendrąjį gamybos veiksmų našumą ir paskatinti ilgalaikį ekonomikos augimą, būtina sudaryti palankias sąlygas efektyviam kapitalo ir darbo jėgos panaudojimui. Be to, tvariai konvergencijai užtikrinti reikalingos stiprios institucijos ir palanki verslo aplinka. Norint sinchronizuoti ekonomikos ciklus, būtina didelė euro zonos šalių ekonominė integracija. Be to, norint išvengti makroekonominių disbalansų susidarymo, pavyzdžiui, pernelyg didelio turto kainų augimo ir kredito pakilimo bei nuosmukio ciklą, būtina įgyvendinti tinkamą makroprudencinę politiką. Galiausiai reikia pasakyti, kad turi būti įdiegta tinkama finansų įstaigų priežiūros sistema.

3.1 Kainų stabilumo kriterijus

2016 m. šešiose iš septynių vertinamų šalių užregistruotas mažesnis (kai kuriais atvejais – gerokai mažesnis) už 0,7 % pamatinę kainų stabilumo kriterijaus vertę vidutinis 12 mėnesių infliacijos lygis. Ataskaitiniu laikotarpiu infliacija ES buvo labai maža – daugiausia dėl didelio naftos kainų kritimo. Į tai atsižvelgta nustatant pamatinę 0,7 % vertę (žr. 2 skyriaus 1 intarpą). Palyginti su ankstesniais rodikliais, visose vertinamose šalyse infliacija buvo labai maža. Čekijoje ir Vengrijoje užregistruotas žemas teigiamos infliacijos lygis, nesiekiantis pamatinės vertės. Bulgarijoje, Kroatijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje infliacija buvo neigiama. Švedijoje infliacija viršijo pamatinę vertę.

Pastaruosius dešimt metų vidutinis infliacijos lygis ir infliacijos kintamumas vertinamose šalyse buvo labai nevienodi. Bulgarijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje infliacijos pagal SVKI vidutinis lygis šiuo laikotarpiu gerokai viršijo 3 %. Čekijoje, Kroatijoje ir Lenkijoje vidutinis infliacijos lygis buvo artimesnis 2 %. Švedijoje vidutinė pastarųjų dešimties metų infliacija buvo 1,4 %. Šiuo laikotarpiu ypač nepastovi buvo Bulgarijos kainų raida, tačiau Čekijos, Kroatijos, Vengrijos, Lenkijos ir Rumunijos infliacijos svyravimo intervalas taip pat buvo gana didelis. Švedijoje infliacijos lygis svyravo mažiausiai. Nors ilgesniu laikotarpiu šalių vidutinio infliacijos lygio ir infliacijos kintamumo skirtumai ir buvo reikšmingi, ataskaitiniu laikotarpiu – nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. – infliacijos skirtumai buvo maži, o tai rodo, kad pastaruoju metu padaryta pažanga konvergencijos link. Pastarojo meto pokyčius iš dalies lėmė bendri naftos kainų sukrėtimai.

Ilgesnio laikotarpio kainų pokyčiai susiję su daugelyje šalių labiau kitusia makroekonominė aplinka. Kelerius metus prieš pasaulinę finansų krizę ekonomikai visose vertinamose šalyse sparčiai augant, infliacija didėjo. Kai kuriose Vidurio ir Rytų Europos šalyse tuo pat metu susidarė makroekonominiai disbalansai, pirmiausia pasireiškę pernelyg dideliu kredito augimu ir dideliu einamosios sąskaitos deficitu. Daugelyje vertinamų šalių vidutinis infliacijos lygis didžiausias buvo 2008 m., o 2009 m., įvykus staigiam ekonomikos nuosmukiui ir nukritus pasaulinėms žaliavų kainoms, jis gerokai sumažėjo. Vėlesniais metais kainų pokyčių skirtumai padidėjo – iš dalies dėl nevienodo ekonomikos atsigavimo laipsnio ir atskirose šalyse taikytų priemonių, susijusių su administruojamosiomis kainomis. 2013 m. visose vertinamose šalyse infliacija pradėjo mažėti ir tapo žema, palyginti su istoriniais lygiais, o neretai – ir neigiama. Ši bendra raida daugiausia buvo susijusi su pasaulinių žaliavų kainų pokyčiais, mažu „importuotu“ infliaciniu spaudimu ir kai kuriose šalyse jau ilgą laiką nepanaudojamais gamybos pajėgumais. Pasaulinių žaliavų kainų pokyčiai turėjo labai didelės įtakos Vidurio ir Rytų Europos šalims, nes jų SVKI krepšeliuose gana didelis lyginamasis svoris tenka energijai ir maistui. Kai kuriose vertinamose šalyse įtakos infliacijos mažėjimui taip pat turėjo administruojamųjų kainų ir netiesioginių mokesčių sumažinimas, ankstesnio netiesioginių mokesčių didinimo bazės efektai arba nominaliojo efektyviojo kurso stiprėjimas. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, pastaraisiais metais pinigų politika tapo labiau skatinamojo pobūdžio.

Nors manoma, kad artimiausiais metais infliacija šiek tiek didės, dėl infliacijos konvergencijos tvarumo ilgesniu laikotarpiu daugelyje vertinamų šalių kyla susirūpinimas. Remiantis Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonomine prognoze, manoma, kad 2016 m. vertinamoms šalims būdingas labai žemas infliacijos lygis 2017 m. pamažu didės. Iš dalies tam įtakos turės bazės efektai, susiję su pastarojo meto naftos kainų mažėjimu. Vis dėlto manoma, kad esant tokiam menkam pasaulio ekonomikos atsigavimui ir kai kuriose šalyse jau ilgą laiką nepanaudojant gamybos pajėgumų, svarbiausių infliaciją skatinančių veiksnių poveikis bus ribotas. Su kainų raida susijusi rizika daugelyje šalių iš esmės yra subalansuota. Pagrindinė mažos infliacijos rizika yra susijusi su didesniu neapibrėžtumu dėl pasaulio ekonomikos raidos, dėl to gali sumažėti išorės veiksnių poveikis kainoms. Daugelyje vertinamų šalių infliacijos didėjimo rizika galėtų kilti dėl didesnio, nei tikėtasi, vidaus kainų ir darbo užmokesčio augimo didėjant ekonominės veiklos aktyvumui ir griežtėjant darbo rinkos sąlygoms. Kalbant apie dar tolesnę ateitį, pasakytina, kad daugelyje vertinamų Vidurio ir Rytų Europos šalių dėl atotrūkio mažėjimo proceso gali susidaryti teigiamų infliacijos lygio skirtumų, palyginti su euro zona.

Siekiant šiame pranešime vertinamose šalyse palaikyti tvariam kainų stabilumui palankią aplinką, reikės vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką, struktūrines reformas ir taikyti priemones, kuriomis būtų išsaugotas finansinis stabilumas. Ar pavyks sukurti kainų stabilumui palankią aplinką ir ją palaikyti, labai priklausys nuo tolesnių struktūrinių reformų įgyvendinimo. Pirmiausia pabrėžtina, kad darbo užmokestis turėtų būti didinamas atsižvelgiant į darbo našumo augimą įmonėse ir darbo rinkos sąlygas bei pokyčius konkuruojančiose šalyse. Be to, reikia ir toliau reformomis gerinti darbo ir prekių rinkų veikimą ir palaikyti palankias

ekonomikos augimo ir užimtumo didėjimo sąlygas. Šiuo tikslu Vidurio ir Rytų Europos šalyse taip pat turi būti imamasi priemonių, kuriomis būtų skatinamas tvirtesnis valdymas ir tolesnis institucijų kokybės gerinimas. Atsižvelgiant į tai, kad pinigų politikos galimybės yra ribotos, nes Kroatijoje taikomas griežtai valdomo valiutų kurso režimas, o Bulgarijoje – valiutų valdybos modelis, šių šalių ekonomikos gebėjimą įveikti šalisms būdingus sukrėtimus ir išvengti makroekonominių disbalansų susidarymo būtina didinti kitose politikos srityse. Finansų sektorius ir priežiūros politika turėtų būti orientuoti į tolesnį finansinio stabilumo išsaugojimą. Šiuo tikslu taip pat turėtų būti įgyvendintos Europos sisteminės rizikos valdybos rekomendacijos.

3.2 Valdžios sektoriaus biudžeto pozicijos kriterijus

Kai buvo skelbiamas šis pranešimas, ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito buvo taikomas tik Kroatijai. Kroatija perviršinio deficito padėtį turi ištaisyti iki 2016 m. Kitos vertinamos šalys nurodė, kad 2015 m. jų fiskalinio deficito ir BVP santykis buvo 3 % arba mažesnis. Kroatijoje užregistruotas 3,2 % BVP dydžio deficitas; kitose šalyse deficitas buvo toks: Lenkijoje – 2,6 %, Bulgarijoje – 2,1 %, Vengrijoje – 2,0 %, Rumunijoje – 0,7 %, Čekijoje – 0,4 %, Švedijoje – 0 %.

2013–2015 m. fiskalinis balansas pagerėjo daugelyje šiame pranešime vertinamų šalių, išskyrus Bulgariją. Kroatijoje, Lenkijoje, Rumunijoje ir Švedijoje biudžeto balansų gerėjimą daugiausia lėmė geresnė makroekonominė padėtis, taip pat struktūrinio konsolidavimo pastangos. Vengrijoje ir Čekijoje geresnę makroekonomikos raidą iš dalies atsvėrė fiskalinės politikos sušvelninimas. Bulgarijoje susidariusį deficitą iš esmės galima paaiškinti struktūrinio balanso pablogėjimu.

Europos Komisija prognozuoja, kad 2016 m. visose šalyse deficito ir BVP santykis bus mažesnis už 3 % pamatinę vertę. Prognozuojama, kad Rumunijoje, Kroatijoje ir Lenkijoje mažesnis už pamatinę vertę deficito santykis bus atitinkamai 2,8 %, 2,7 % ir 2,6 % BVP. Numatoma, kad Bulgarijos ir Vengrijos deficito santykis sieks 2,0 %, o toks Čekijos ir Švedijos santykis išliks gerokai mažesnis už pamatinę vertę – atitinkamai 0,7 % ir 0,4 % BVP.

2015 m. Kroatijos ir Vengrijos skolos santykis viršijo 60 % BVP, o kitose vertinamose šalyse skolos lygiai buvo mažesni arba gerokai mažesni už šią ribinę vertę (žr. 3.1 lentelę). Nuo 2013 m. Bulgarijoje valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis padidėjo 9,6 procentinio punkto, Kroatijoje – 4,5 procentinio punkto, Švedijoje – 3,7 procentinio punkto. Vengrijos ir Rumunijos skolos santykiai pasikeitė labai nedaug. Tuo pat laikotarpiu Lenkijoje ir Čekijoje užregistruotas pastebimas skolos santykio sumažėjimas (atitinkamai 4,7 ir 4,1 procentinio punkto, palyginti su BVP). Vertinant ilgesnį laikotarpį – nuo 2006 m. iki 2015 m. – matyti, kad valdžios sektoriaus skolos ir BVP santykis gerokai padidėjo Kroatijoje (47,8 procentinio punkto), Rumunijoje (26,2 procentinio punkto), Čekijoje (13,1 procentinio punkto) ir Vengrijoje (10,7 procentinio punkto), o kitose šalyse pokyčiai buvo mažesni.

Europos Komisija prognozuoja, kad 2016 m. skolos santykis didės Bulgarijoje, Čekijoje, Kroatijoje, Lenkijoje ir Rumunijoje, o Vengrijoje ir Švedijoje jis mažės.

Iš Komisijos prognozių taip pat matyti, kad 2016 m. visose šalyse, išskyrus Kroatiją ir Vengriją, skolos santykis išliks mažesnis už 60 % pamatinę vertę.

Kalbant apie ateitį, pasakytina, kad nagrinėjamos šalims būtina pasiekti ir (arba) išlaikyti tvirtas bei tvarias fiskalines pozicijas. Kroatija, kaip šalis, kuriai taikomas ES Tarybos sprendimas dėl perviršinio deficito, privalo patikimai ir laiku vykdyti savo įsipareigojimus pagal PDP ir 2016 m. biudžeto deficitą sumažinti iki lygio, mažesnio už pamatinę vertę. Tolesnis konsolidavimas taip pat būtinas Bulgarijoje, Vengrijoje ir Lenkijoje, kurioms dar reikia pasiekti jų vidutinės trukmės biudžeto tikslus, taip pat Čekijoje ir Rumunijoje – prognozuojama, kad jos šių tikslų nepasieks. Dėl to itin daug dėmesio turėtų būti skiriama išlaidų augimo ribojimui iki lygio, mažesnio už potencialų ekonomikos augimą vidutinės trukmės laikotarpiu, kaip numatyta pagal išlaidų lyginamojo dydžio taisyklę, nustatytą atnaujintame Stabilumo ir augimo pakte. Be to, pasibaigus Pakte nustatytam pereinamajam laikotarpiui, šalys, kurių skolos ir BVP santykis viršys pamatinę vertę, turės užtikrinti pakankamą šio santykio mažėjimą pagal atnaujinto Pakto nuostatas. Tolesnė konsolidacija taip pat leistų išspręsti su gyventojų senėjimu susijusias biudžeto problemas ir įgyvendinti apsaugos priemones, kurios suteiktų galimybę veikti savaiminio stabilizavimo priemonėms. Turėtų būti nustatyta ir veiksmingai įgyvendinama ES taisyklės visiškai atitinkanti tvirta nacionalinė fiskalinė politika, kuria būtų palaikoma fiskalinė konsolidacija, ribojamos nenumatytos valstybės išlaidos ir kartu padedama išvengti pakartotinio makroekonominių disbalansų susidarymo. Apskritai fiskalinės strategijos turėtų būti suderintos su išsamiomis struktūrinėmis reformomis, kuriomis būtų siekiama skatinti galimą ekonomikos augimą ir darbo vietų kūrimą.

3.3 Valiutos kurso stabilumo kriterijus

Nė viena šiame pranešime vertinama šalis nedalyvauja VKM II. Vertinamose šalyse taikomi įvairūs valiutų kurso režimai.

Laikantis valiutų valdybos modelio, Bulgarijos levo kursas ataskaitiniu laikotarpiu išliko fiksuotas – 1,95583 levo už eurą. Toks valiutos kursas buvo taikomas esant mažiems trumpalaikių palūkanų normų skirtumams, palyginti su euro zona.

Kroatijos kunomis ir Rumunijos lėjomis buvo prekiaujama taikant lankstųjį valiutų kurso režimą, daugiau ar mažiau reguliuojant kurso svyravimą euro atžvilgiu. Palyginti su kitomis vertinamomis valiutomis, kurioms taikomas lankstusis režimas, Kroatijos kunos kursas svyravo nedaug, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, buvo maži. Rumunijos lėjos kursas euro atžvilgiu svyravo gana daug, o trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, visu ataskaitiniu laikotarpiu išliko gana dideli. 2009 m. Rumunijai buvo suteiktas ES ir TVF finansinės paramos priemonių rinkinys, 2011 m. joje vykdyta prevencinė finansinės paramos programa, o 2013 m. – ją pakeitusi programa. Kadangi šios programos padėjo sumažinti finansinį pažeidžiamumą, jos galėjo prisidėti ir prie spaudimo valiutos kursui mažinimo ataskaitiniu laikotarpiu.

Daugumoje šalių buvo prekiaujama pagal lankstųjį valiutų kurso režimą, valiutos kurso kintamumas buvo didelis. Tačiau apie Čekiją reikia pasakyti, kad nuo 2013 m. šis režimas buvo papildytas *Česká národní banka* įsipareigojimu neleisti kronos kursui pakilti aukščiau tam tikro lygio – beveik 27 Čekijos kronų už vieną eurą. Trumpalaikių palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, Čekijoje ir Švedijoje buvo maži, o Vengrijoje ir Lenkijoje – gana dideli. Ataskaitiniu laikotarpiu Lenkija ir TVF buvo sudarę susitarimą dėl lanksčiosios kredito linijos, skirtos tenkinti poreikius, susijusius su krizės prevencija ir skolinimu krizės poveikio mažinimo tikslais. Kadangi ši priemonė padėjo sumažinti finansinio pažeidžiamumo riziką, ji galėjo prisidėti ir prie spaudimo valiutų kursui rizikos mažinimo. Dėl Švedijos reikia pasakyti, kad ataskaitiniu laikotarpiu *Sveriges Riksbank* ir ECB buvo sudarę susitarimą dėl apsisėtimo sandorių, padėjusį sumažinti finansinį pažeidžiamumą ir taip galėjusi padaryti poveikį valiutos kurso pokyčiams.

3.4 Ilgalaikių palūkanų normų kriterijus

Ataskaitiniu laikotarpiu visose vertinamose šalyse vidutinės ilgalaikės palūkanų normos daugiau ar mažiau buvo mažesnės už 4,0 % pamatinę vertę. Čekijoje ir Švedijoje ilgalaikės palūkanų normos buvo mažesnės nei 1 %, Bulgarijoje ir Lenkijoje jos buvo 2–3 %, o Kroatijoje, Vengrijoje ir Rumunijoje – didesnės nei 3 %.

Nuo Pranešimo apie konvergenciją paskelbimo 2014 m. ilgalaikių paskolų palūkanų normų skirtumai, palyginti su euro zona, daugelyje vertinamų šalių išliko gana stabilūs. Tačiau, vertinant pagal išorinį ir vidinį pažeidžiamumą, įskaitant susijusį su biudžeto rodiklių pokyčiais ir tvarios konvergencijos perspektyvomis, padėtis atskirų šalių finansų rinkose tebebuvo skirtinga.

3.5 Kiti svarbūs veiksniai

Europos Komisijos nuomone, daugelis vertinamų šalių padarė didesnę ar mažesnę pažangą mažindamos ekonomikos disbalansus. Nuodugniose Europos Komisijos apžvalgose, kurių rezultatai paskelbti 2016 m. kovo 8 d., padaryta išvada, kad Švedijoje esama makroekonominių disbalansų, o Bulgarijoje ir Kroatijoje – perviršinių makroekonominių disbalansų¹¹¹. Dėl Bulgarijos Komisija nurodė, kad jos ekonomikai vis dar būdingas tam tikras finansų sektoriaus pažeidžiamumas bei didelis įmonių įsiskolinimas ir kad šias problemas būtina spręsti tinkamai įgyvendinant plataus masto reformas. Dėl Kroatijos Komisija nurodė, kad joje

---

¹¹¹ Dėl šalių, kuriose yra perviršinių disbalansų, MDP reglamente (2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikavimo) numatyta, kad ES Taryba, remdamasi Komisijos rekomendacija, gali rekomenduoti, kad susijusi valstybė narė imtųsi taisomųjų veiksmų. Tokiu atveju šaliai būtų pradėta taikyti kita procedūra, t. y. perviršinio disbalanso procedūra (PDP).

padaryta tik nedidelė tolesnė pažanga mažinant makroekonominis disbalansus ir kad labai vėluojama įgyvendinti reformų darbotvarkę, iš dalies dėl 2015 m. lapkričio mėn. vykusių parlamento rinkimų. Nors kitas šalis Europos Komisija priskyrė prie tų, kuriose disbalansų nėra, šioms šalims taip pat reikia spręsti įvairias problemas.

Pastaraisiais metais buvo sumažintas išorės deficitas. Iš PDP rezultatų suvestinės matyti, kad 2015 m. dar labiau pagerėjo trejų metų vidutiniai einamosios sąskaitos balansai (žr. 3.2 lentelę). Tačiau Švedijoje susidaręs didelis einamosios sąskaitos perviršis nepasikeitė, palyginti su 2014 m. (jis tebėra kiek mažesnis už 6 % BVP orientacinę ribinę vertę). Perviršiai taip pat užregistruoti Vengrijoje, Kroatijoje, Bulgarijoje ir Čekijoje, o dėl Lenkijos ir Rumunijos nurodyta, kad jose yra susidarę deficitai.

Neigiama grynoji tarptautinių investicijų pozicija, kaip BVP dalis, sumažėjo, bet beveik visose vertinamose šalyse tebėra labai didelė. Kalbant apie teigiamus aspektus, reikia pasakyti, kad gryniesi įsipareigojimai užsieniui daugiausia yra susiję su tiesioginėmis užsienio investicijomis, laikomomis stabilia finansavimo forma. 2015 m. penkiose iš šešių vertinamų šalių grynoji tarptautinių investicijų pozicija viršijo ribinę vertę, sudarančią –35 % BVP. Ypač dideli buvo Kroatijos gryniesi įsipareigojimai užsieniui – daugiau kaip 70 % BVP. Mažiausi gryniesi įsipareigojimai užsieniui buvo Čekijoje (31, %) ir Švedijoje (1,6 % BVP).

Vertinant kainų ir sąnaudų konkurencingumą, pasakytina, kad trejų metų laikotarpiu nuo 2013 m. iki 2015 m. realusis efektyvusis kursas daugiau ar mažiau sumažėjo daugumoje vertinamų šalių, išskyrus tik Rumuniją ir Kroatiją. Trejų metų vienetinių darbo sąnaudų, kurios iki krizės buvo labai didelės beveik visose šalyse, augimo greitis pastaraisiais metais iš esmės išliko mažesnis už 12 % orientacinę ribinę vertę. Penkerių metų laikotarpiu nuo 2011 m. iki 2015 m. padidėjo Rumunijos, kiek mažiau – Bulgarijos, Lenkijos ir Čekijos eksporto rinkos dalys. Kitų šalių eksporto rinkos dalys sumažėjo.

Visose šalyse, išskyrus Kroatiją, ir vėl didėjo būsto kainos. Ši tendencija pakeitė prieš krizę pasiekto aukšto kainų lygio mažėjimą. Švedijoje pastaraisiais metais užregistruotas itin didelis būsto kainų augimas, iš dalies susijęs su ribota pasiūla ir istoriškai mažomis palūkanų normomis.

3.2 lentelė

Makroekonominių disbalansų stebėsenos lentelė

3.2a lentelė. Išoriniai disbalansai ir konkurencingumo rodikliai

		Einamosios sąskaitos balansas ¹	Grynoji tarptautinių investicijų pozicija ²	Realusis efektyvusis kursas, pakoreguotas pagal SVKI ³	Eksporto rinkos dalis ⁴	Nominaliosios vienatinės darbo sąnaudos ⁵
Bulgarija	2013	0,3	-73,5	-1,0	0,2	15,2
	2014	0,4	-74,8	-2,8	6,0	17,0
	2015	1,2	-60,7	-4,1	14,4	10,8
Čekija	2013	-1,4	-39,4	-3,1	-9,4	4,2
	2014	-0,6	-36,8	-10,0	-5,7	3,8
	2015	0,2	-31,5	-8,0	0,4	0,1
Kroatija	2013	0,0	-88,7	-4,0	-23,1	-2,9
	2014	0,6	-88,1	-1,0	-18,6	-5,8
	2015	2,3	-78,7	0,1	-3,1	-5,1
Vengrija	2013	2,2	-83,5	-4,0	-20,9	6,3
	2014	2,6	-73,9	-7,0	-15,6	6,9
	2015	3,4	-68,6	-6,9	-7,2	6,1
Lenkija	2013	-3,4	-69,7	-4,3	0,1	3,3
	2014	-2,3	-67,1	-1,3	5,0	2,5
	2015	-1,2	-60,7	-1,0	9,1	-1,4
Rumunija	2013	-3,6	-61,9	0,3	14,2	-3,2
	2014	-2,1	-56,9	-1,1	20,8	6,0
	2015	-0,9	-50,2	2,7	21,7	1,1
Švedija	2013	6,0	-14,3	5,1	-16,5	8,6
	2014	5,8	-2,5	-3,6	-9,7	7,2
	2015	5,8	-1,6	-7,9	-9,9	4,0
Ribinė vertė		-4,0 / +6,0	-35,0	-11,0	-6,0	+12,0

3.2a lentelė. Vidiniai disbalansai ir nedarbo rodikliai

		Vidiniai disbalansai					Nauji nedarbo rodikliai			
		Būsto kainos, pakoreguotos pagal vartojimą ⁶	Privačiojo sektoriaus kredito srautas, konsoliduotas ²	Privačiojo sektoriaus skola, konsoliduota ²	Finansų sektoriaus įsipareigojimai ⁶	Valdžios sektoriaus skola ²	Nedarbo lygis ⁷	Aktyvumo lygis ⁸	Ilgalaikis nedarbas ⁸	Jaunimo nedarbas ⁸
Bulgarija	2013	0,4	7,3	132,2	4,3	17	12,2	1,7	2,7	6,4
	2014	1,5	-0,3	124,3	7,2	27	12,2	3,1	0,6	-1,3
	2015	3,6	.	.	.	27	11,2	2,2	-1,2	-6,4
Čekija	2013	-0,8	4,4	74,1	11,3	45	6,9	2,7	0,0	0,6
	2014	1,9	1,8	72,7	4,4	43	6,7	3,0	-0,1	-2,2
	2015	-3,8	.	.	.	41	6,1	2,4	-0,6	-6,9
Kroatija	2013	-5,7	-0,6	119,7	3,2	82	15,7	-1,4	4,4	17,6
	2014	-1,2	0,3	120,8	0,9	87	16,9	2,0	1,7	8,9
	2015	-2,4	.	.	.	87	17,0	3,0	0,1	0,9
Vengrija	2013	-4,6	-1,1	95,2	-1,0	77	10,7	2,8	-0,5	0,2
	2014	3,1	-0,5	91,3	8,5	76	9,6	4,6	-1,6	-5,6
	2015	11,6	.	.	.	75	8,2	4,9	-1,9	-10,9
Lenkija	2013	-4,7	3,1	75,4	7,6	56	10,0	1,7	1,4	3,6
	2014	1,1	4,8	77,9	0,6	50	9,8	2,1	0,3	-1,9
	2015	2,8	.	.	.	51	9,0	1,6	-1,1	-5,7
Rumunija	2013	-2,8	-1,5	66,6	1,9	38	7,0	0,0	0,8	1,6
	2014	-3,2	-2,4	62,1	1,1	40	6,9	1,6	-0,1	0,2
	2015	1,7	.	.	.	38	6,9	1,3	0,0	-0,9
Švedija	2013	4,7	4,7	192,4	8,8	40	7,9	2,0	-0,1	-1,2
	2014	8,6	5,9	194,0	13,4	45	8,0	1,6	0,0	0,2
	2015	12,0	.	.	.	43	7,8	1,4	0,0	-3,3
Ribinė vertė		+6,0	+14,0	133	+16,5	+60	+10,0	-0,2	0,5	2,0

Šaltiniai: Europos Komisija (Eurostatas, DG ECFIN) ir Europos centrinių bankų sistema.

Pastaba: šioje lentelėje pateikti 2016 m. gegužės 18 d., t. y. šio pranešimo galutinės datos, duomenys, todėl jie skiriasi nuo 2015 m. lapkričio mėn. Įspėjimo mechanizmo ataskaitoje paskelbtos rezultatų suvestinės.

1) Procentais, palyginti su VVP, 3 metų vidurkis.

2) Procentais, palyginti su VVP.

3) 3 metų pokytis procentais, palyginti su kita 41 pramonine šalimi. Teigiama vertė reiškia sumažėjusį konkurencingumą.

4) 5 metų pokytis, proc.

5) 3 metų pokytis, proc.

6) Metinis pokytis, proc.

7) 3 metų vidurkis.

8) 3 metų pokytis, proc. punktais.

Dėl gana ilgo prieš finansų krizę buvusio kredito plėtros laikotarpio kai kurių vertinamų šalių privačiame ne finansų sektoriuje išliko aukštas sukauptos skolos lygis. Tai pagrindinis tų šalių pažeidžiamumo veiksnys. Būtina atidžiai stebėti didelį kredito, ypač Švedijoje teikiamų paskolų būstui įsigyti, augimą. 2014 m. Švedijoje užregistruotas itin aukštas privačiojo sektoriaus skolos lygis – daugiau nei 190 % BVP. Be to, keliose vertinamose šalyse susidarė labai didelės paskolų užsienio valiuta atsargos, taigi esama makroekonominės ir finansinės rizikos, nes skolininkams, kurių kredito rizika neapdrausta, kyla su valiutos kursu susijusi rizika. Dėl užsienio valiutų neatitikimo didelė rizika kyla Kroatijoje, Rumunijoje ir šiek tiek mažesnė – Lenkijoje, šiose šalyse ji labiausiai veikia namų ūkius, Kroatijoje – ir viešąjį sektorių.

Finansų sektoriaus politika turėtų būti siekiama užtikrinti tvarų finansų sektoriaus įnašą į vertinamų šalių ekonomikos augimą ir kainų stabilumą, o priežiūros politika – stabilizuoti priežiūros sistemą, t. y. įvykdyti būtinąją prisijungimo prie Bendro priežiūros mechanizmo (BPM) sąlygą. Siekiant kuo labiau sumažinti galimas grėsmes, susijusias su didele paskolų užsienio valiuta dalimi, reikėtų įgyvendinti Europos sisteminės rizikos valdybos (ESRV) rekomendacijas dėl skolinimosi užsienio valiutomis. Kad šios priemonės būtų veiksmingai įgyvendintos, svarbu užtikrinti glaudų visų ES šalių priežiūros institucijų bendradarbiavimą.

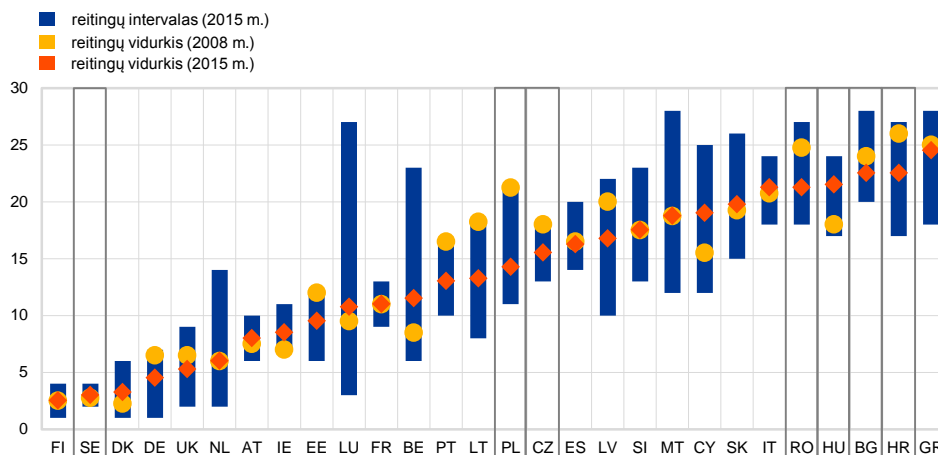
Kai kuriose vertinamose šalyse dėl koregavimo proceso darbo rinkose labai padidėjo nedarbo lygis. Kalbant konkrečiau, didelis ilgalaikis ir jaunimo nedarbas Kroatijoje yra ryškus didelių vidaus disbalansų požymis. Nedarbas, kurį paprastai lydi kvalifikacijos prastėjimas ir (arba) regioniniai skirtumai, daugelyje šalių yra pagrindinis pažeidžiamumo veiksnys, kartu su nepalankiomis demografinėmis tendencijomis keliantis grėsmę realiųjų pajamų konvergencijai.

Institucinės aplinkos tvirtumas – dar vienas svarbus veiksnys, į kurį reikia atsižvelgti analizuojant ekonominės integracijos ir konvergencijos tvarumą. Keliose Vidurio ir Rytų Europos šalyse esamų suvaržymų ir kliūčių, trukdančių veiksmingai panaudoti ir paskirstyti gamybos veiksnius pašalinimas padėtų stiprinti šių šalių ekonominį potencialą. Šie suvaržymai ir kliūtys apima, pavyzdžiui, verslo aplinkos problemas, palyginti prastą institucijų kokybę, silpną valdymą ir korupciją. Varžydama potencialios gamybos apimtį augimą, institucinė aplinka gali silpninti ir šalies mokumą, o ekonomikos koregavimo procesą padaryti sudėtingesnį. Ji taip pat gali neigiamai paveikti šalies gebėjimą įgyvendinti būtinas politikos priemones.

Vertinamų šalių, išskyrus Švediją, institucijų ir valdymo kokybė yra gana prasta. Konkretūs instituciniai rodikliai iš esmės patvirtina, kad daugelyje šalių institucijų ir valdymo kokybė apskritai yra prasta, nors ir esama matomų skirtumų (3.5 ir 3.6 pav.). Iš vertinamų šalių prasčiausia institucijų ir valdymo kokybė yra Kroatijoje, tarp ES valstybių narių ji yra antroji iš galo, nepaisant to, kad per pastaruosius kelerius metus ir buvo padaryta šokia tokia pažanga. Nors, atsižvelgiant į verslo ir institucinės aplinkos kokybę vertinti naudojamą šaltinį, šalių reitingai nustatomi skirtingais metodais, akivaizdu, kad daugelyje šalių kokybė galėtų būti kur kas geresnė.

3.5 pav.

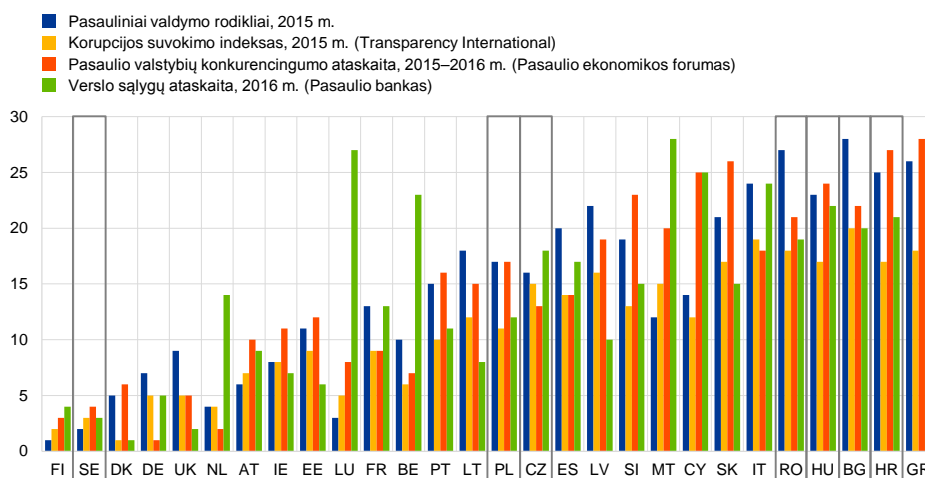
ES valstybių narių reitingai pagal institucijų kokybę

Šaltiniai: Pasauliniai valdymo rodikliai, 2015 m., Pasaulio valstybių konkurencingumo ataskaita, 2015–2016 m. (Pasaulio ekonomikos forumas), Korupcijos suvokimo indeksas, 2015 m. (*Transparency International*) ir Verslo sąlygų ataskaita, 2016 m. (Pasaulio bankas). Pastabos: šalys reitinguojamos nuo pirmos (geriausias rezultatas ES) iki 28 (blogiausias rezultatas ES) vietos ir išrikiuojamos pagal vidutinę padėtį 2015 m. reitinguose. Verslo sąlygų ataskaitoje duomenys apie Maltą pateikiami tik nuo 2013 m., o apie Kiprą – nuo 2010 m.

3.6 pav.

ES valstybių narių reitingai pagal institucijų kokybę, remiantis individualiais rodikliais

Šaltiniai: Pasauliniai valdymo rodikliai, 2015 m., Pasaulio valstybių konkurencingumo ataskaita, 2015–2016 m. (Pasaulio ekonomikos forumas), Korupcijos suvokimo indeksas, 2015 m. (*Transparency International*) ir Verslo sąlygų ataskaita, 2016 m. (Pasaulio bankas). Pastaba: šalys reitinguojamos nuo pirmos (geriausias rezultatas ES) iki 28 (blogiausias rezultatas ES) vietos ir išrikiuojamos pagal vidutinę padėtį 2015 m. reitinguose.

Norint paskatinti ekonomikos augimą ir konkurenciją, daugelyje vertinamų šalių būtina vykdyti plataus masto struktūrines reformas.

Tobulinant vietos valdžios institucijas, valdymą ir verslo aplinką, taip pat toliau privatizuojant valstybės įmones ir dedant didesnes pastangas gerinti ES fondų panaudojimą, būtų pasiektas spartesnis našumo augimas. Dėl to savo ruožtu sustiprėtų konkurencija pagrindiniuose reguliuojamuose sektoriuose (pvz., energetikos ir transporto), sumažėtų kliūčių patekti į rinką ir būtų skatinamos labai reikalingos privačios investicijos.

Galiausiai pasakytina, kad užtikrinant sklandų konvergencijos procesą svarbus vaidmuo tenka instituciniams aspektams, susijusiems su statistikos kokybe. Tai, be kita ko, taikytina nacionalinių statistikos institucijų teisinio nepriklausomumo reikalavimui, jų administracinei priežiūrai ir biudžeto nepriklausomumui, teisiniam įgaliojimui rinkti duomenis ir teisinėms nuostatomis dėl statistinių duomenų konfidencialumo, kaip išsamiau aprašyta 6 skyriuje.

4 Šalių vertinimo santraukos

4.1 Bulgarija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Bulgarijoje buvo –1,0 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo plačiu intervalu – nuo 1,7 % iki 12,6 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo padidėjusi ir sudarė 3,6 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Bulgarijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonomikos disbalanso susiformavimo, atotrūkio mažinimo procesą turi palaikyti atitinkama politika.

Bulgarijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola 2015 m. atitiko Maastrichto kriterijus. Bulgarijai nuo 2012 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. 2014 m. deficitas viršijo 3 % BVP pamatinę vertę. Tačiau Europos Komisija įvertino, kad perviršinis deficitas yra ir išskirtinis, ir laikinas, taigi nebūtina pradėti perviršinio deficito procedūros. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę yra rizika, kad bus tam tikras nuokrypis nuo koregavimo kelio siekiant vidutinio laikotarpio tikslo 2016 ir 2017 m. Be to, Bulgarija susiduria su vidutine fiskalinio tvarumo rizika ilguoju laikotarpiu, iš dalies dėl to, kad tikimasi, jog išaugs su gyventojų senėjimu susijusios išlaidos sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiai priežiūrai. Siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais, svarbu, kad būtų toliau vykdomos reformos šiose srityse ir būtų daroma pažanga siekiant vidutinio laikotarpio tikslo pagal prevencinės dalies reikalavimus.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Bulgarija nedalyvavo VKM II, bet jos valiutos kursas buvo fiksuotas – 1,95583 levo už eurą pagal valiutų valdybos modelį. Per pastarąjį dešimtmetį Bulgarijos einamoji ir kapitalo sąskaitos pagerėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Bulgarijoje buvo 2,5 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Bulgarijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 7 % iki mažesnių kaip 3 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Bulgarijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija Bulgariją pasirinko nagrinėti išsamiau – taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje, ir padarė išvadą, kad Bulgarijoje yra perviršinių makroekonominių disbalansų. Bulgarijai būtų naudinga įvykdyti plačios apimties struktūrines reformas, kad ji galėtų pagerinti institucinę ir verslo aplinką. Siekiant

apsaugoti finansinį stabilumą, svarbu, kad valdžios institucijos užbaigtų turto kokybės peržiūrą bei su finansų sektoriumi susijusį testavimą nepalankiausiomis aplinkybėmis ir toliau gerintų priežiūros praktiką.

Bulgarijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Bulgarija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.2 Čekija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Čekijoje buvo 0,4 %, t. y. mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę.

Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo 0,3 % iki 6,6 %, o bendra vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 2,1 %.

2015 m. Čekijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Čekijai nuo 2014 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę numatoma, kad apžvelgiamu laikotarpiu struktūrinis deficitas vis dar bus žemesnis už vidutiniu laikotarpiu siekiamą tikslinį rodiklį, o tai atitiks prevencinės dalies reikalavimus. Čekijoje yra vidutinė fiskalinės įtampos rizika ilguoju laikotarpiu – daugiausia dėl gyventojų senėjimo. Siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą, būtina didinti dabartinių fiskalinių reformų mastą, griežtai įgyvendinti esamas taisykles ir daryti tolesnę pažangą siekiant vidutinio laikotarpio tikslo, kad būtų visiškai įvykdyti prevencinės dalies reikalavimai.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Čekijos krona nedalyvavo VKM II. Krona buvo prekiaujama lanksčiojo valiutų kurso režimo sąlygomis, nors dėl to nuo 2013 m. lapkričio mėn. *Česká národní banka* buvo įsipareigojęs neleisti kronos kursui pakilti aukščiau negu 27 kronos už eurą. Čekijos kronos kursas euro atžvilgiu ataskaitiniu laikotarpiu kito nedaug. 2016 m. gegužės 18 d. jis buvo 27,022 kronos už eurą, t. y. 1,5 % aukštesnis už 2014 m. gegužės mėn. buvusį vidutinį lygį. Einamosios sąskaitos deficitas laipsniškai mažėjo ir nuo 2014 m. balansas buvo teigiamas, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui nuosekliai mažėjo.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Čekijoje buvo 0,6 %, taigi gerokai mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Čekijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo beveik 5 % iki mažesnių kaip 1 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką, būtina vykdyti į kainų stabilumą orientuotą ekonominę politiką, įskaitant tikslines struktūrines reformas, kuriomis būtų siekiama užtikrinti makroekonominį stabilumą. Kalbant apie makroekonominį disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija nepasirinko

Čekijos nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje. Vis dėlto, norint padidinti potencialų augimą, būtina spartinti tikslines struktūrines reformas, susijusias su darbo ir produktų rinkų politika, taip pat su verslo aplinka.

Čekijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Čekija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.3 Kroatija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Kroatijoje buvo –0,4 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,4 % iki 6,0 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 2,3 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Kroatijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonomikos disbalanso susiformavimo, atotrūkio mažinimo procesą turi palaikyti atitinkama politika.

2015 m. Kroatijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola neatitiko Maastrichto kriterijų. Kroatijai nuo 2012 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis; galutinė data, iki kurios turi būti pakoreguotas perviršinis deficitas – 2016 m. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę numatoma, kad perviršinis deficitas bus sumažintas laiku, tačiau tebėra rizika, kad Kroatija netenkins Stabilumo ir augimo pakto nuostatų. Iš Komisijos 2015 m. Fiskalinio tvarumo ataskaitos matyti, kad Kroatijoje yra didelė skolos tvarumo rizika vidutiniu laikotarpiu. Ilguoju laikotarpiu, nors Kroatijoje rizika, atrodo, yra maža dėl numatomo su gyventojų senėjimu susijusių išlaidų mažinimo, žemas išmokų lygis ir numatomas tolesnis jų mažinimas kelia susirūpinimą dėl pensijų sistemos pakankamumo. Apskritai svarbu, kad Kroatija laikytųsi ryžtingos, augimą skatinančios strategijos, kuri mažintų didelę riziką vidutinio laikotarpio skolos tvarumui. Tam reikės nuodugnai peržiūrėti ir fiskalinio valdymo sistemą, kuri yra orientuota į valstybės išlaidų efektyvumo gerinimą, kad būtų sukurtos sąlygos ilgalaikiam fiskalinės politikos vykdymo gerinimui.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Kroatijos kuna nedalyvavo VKM II, bet ja buvo prekiaujama taikant lanksčiojo valiutos kurso režimą ir griežtą valiutos kurso valdymą. Ataskaitiniu laikotarpiu Kroatijos kunos kursas euro atžvilgiu kito vidutiniškai nedaug. 2016 m. gegužės 18 d. jis buvo 7,488 kunos už eurą, t. y. 1,4 % aukštesnis už vidutinį 2014 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Kroatijos kapitalo ir einamoji sąskaitos pagerėjo, o šalies gryniesi įsipareigojimai užsieniui tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Kroatijoje buvo 3,7 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Kroatijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo maždaug 8 % iki mažesnių kaip 4 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Kroatijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija Kroatiją pasirinko nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje, ir padarė išvadą, kad Kroatijoje yra susidarę pernelyg dideli makroekonominiai disbalansai. Kalbant apie struktūrines reformas, pasakytina, kad būtina skubiai ir plačiu mastu vykdyti reformas, orientuotas į institucinės ir verslo aplinkos gerinimą, konkurencijos produktų rinkose didinimą, neatitiktimų darbo rinkoje mažinimą ir viešojo administravimo bei teismų sistemos efektyvumo didinimą. Taip pat reikėtų dėti daug pastangų siekiant užtikrinti, kad Kroatijoje būtų padidintas labai mažas ES fondų lėšų įsisavinimas.

Kroatijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinio banko nepriklausomumu. Kroatija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.4 Vengrija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Vengrijoje buvo 0,4 %, t. y. mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,3 % iki 7,9 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo padidėjusi ir sudarė 3,8 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Vengrijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonomikos disbalanso susiformavimo, atotrūkio mažinimo procesą turi palaikyti atitinkama politika.

2015 m. Vengrijos valdžios sektoriaus deficitas atitiko Maastrichto kriterijus, o skola buvo didesnė už pamatinę vertę. Vengrijai nuo 2013 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę yra didelė rizika, kad bus reikšmingas nuokrypis nuo koregavimo kelio siekiant vidutinio laikotarpio tikslo 2016–2017 m. Vengrijoje nėra fiskalinės įtampos rizikos ilguoju laikotarpiu, bet yra vidutinė rizika vidutiniu laikotarpiu. Senstanti visuomenė yra problema valstybės finansų tvarumo požiūriu. Norint užtikrinti valstybės finansų tvarumą vidutiniu laikotarpiu, būtina ryžtingai siekti pažangos įgyvendinant vidutinio laikotarpio tikslą, atitinkančios prevencinės dalies reikalavimus, taip pat vykdyti fiskalinio valdymo sistemos reformą.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Vengrijos forintas nedalyvavo VKM II, bet juo buvo prekiaujama

taikant lankstaus valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Vengrijos forinto kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2016 m. gegužės 18 d. jis buvo 316,05 forinto už eurą, t. y. 3,8 % žemesnis už vidutinį 2014 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Vengrijos einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas pastebimai pagerėjo ir turėjo įtakos šalies grynujų įsipareigojimų užsieniui sumažėjimui, nors jie vis dar yra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Vengrijoje buvo 3,4 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Vengrijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 9 % iki mažesnių kaip 4 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Vengrijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominius disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija Vengriją pasirinko nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje, ir padarė išvadą, kad Vengrijoje nėra susidarę pernelyg dideli makroekonominiai disbalansai. Tačiau Vengrijai būtų naudingos struktūrinės reformos, orientuotos į privačiojo sektoriaus lemiamo augimo skatinimą, pvz., institucijų valdymo gerinimas, per didelės biurokratijos ir per didelės mokesčių naštos panaikinimas, taip pat privataus kredito augimo skatinimas.

Vengrijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu, vienoda euro rašyba ir teisine integracija į Eurosystemą. Vengrija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.5 Lenkija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Lenkijoje buvo –0,5 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –0,7% iki 4,3 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 2,3 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Lenkijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir makroekonomikos disbalanso susiformavimo, atotrūkio mažinimo procesą turi palaikyti atitinkama politika.

2015 m. Lenkijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Lenkijai nuo 2015 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. 2015 m. birželio mėn. ECOFIN taryba nusprendė nebetaikyti Lenkijai perviršinio deficito procedūros, nepaisant to, kad deficitas buvo didesnis už pamatinę vertę, nes skolos ir BVP santykis buvo mažesnis negu 60 %, o deficito pamatinės vertės perviršis buvo nedidelis ir jį galima paaiškinti grynosiomis ankstesnių pensijų reformų

išlaidomis. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę yra rizika, kad bus reikšmingas nuokrypis nuo koregavimo kelio siekiant vidutinio laikotarpio tikslo. Be to, vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais Lenkijoje yra vidutinė fiskalinio tvarumo rizika. Todėl, siekiant užtikrinti viešųjų finansų patikimumą vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais, svarbu toliau daryti pažangą siekiant vidutinio laikotarpio tikslo pagal prevencinės dalies reikalavimus.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Lenkijos zlotas nedalyvavo VKM II, bet juo buvo prekiaujama taikant lanksčiojo valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Lenkijos zloto kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis vidutinis kintamumas. 2016 m. gegužės 18 d. kursas buvo 4,3885 zloto už eurą, t. y. 5,0 % žemesnis už vidutinį 2014 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Lenkijos kapitalo ir einamosios sąskaitos balansas pagerėjo, o šalies gryniesi įsipareigojimai užsieniui tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Lenkijoje buvo 2,9 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Lenkijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo maždaug 6 % iki mažesnių kaip 3 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Lenkijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką, taikyti finansinį stabilumą palaikančias politikos priemones ir vykdyti tikslines struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominį disbalansą, pažymėtina, kad Europos Komisija nepasirinko Lenkijos nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje. Svarbu išlaikyti dabartinę gerą bankų sektoriaus finansinę būklę, kad būtų užtikrintas tvirtas šio sektoriaus indėlis į ekonomikos augimą, kurį turėtų palaikyti tikslinės struktūrinės reformos, siekiant didinti konkurenciją produktų rinkose ir spartinti naujovių diegimą, privatizaciją bei infrastruktūros modernizavimą.

Lenkijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, konfidencialumu, piniginių finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosistemą. Lenkija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.6 Rumunija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Rumunijoje buvo –1,3 %, t. y. gerokai mažesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę. Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo palyginti plačiu intervalu – nuo –1,3 % iki 8,5 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo padidėjusi ir sudarė 4,5 %. Vertinant ateities perspektyvą, pasakytina, kad infliacijos konvergencijos tvarumas Rumunijoje ilgesniuoju laikotarpiu kelia susirūpinimą. Atotrūkio mažinimo procesas turėtų lemti teigiamus infliacijos skirtumus, palyginti su euro zona. Siekiant išvengti perviršinio kainų spaudimo ir

makroekonominių disbalansų susiformavimo, atotrūkio mažinimo procesą turi palaikyti atitinkama politika.

2015 m. Rumunijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Rumunijai nuo 2013 m. taikoma Stabilumo ir augimo pakto prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę Rumunija nuo 2013 m. pasiekė vidutinio laikotarpio tikslą, bet yra rizika, kad nuo jo reikšmingai nukryps 2016 ir 2017 m. Taip pat manoma, kad planuojamos ekspansinės fiskalinės priemonės 2017 m. padidins deficitą iki didesnio negu 3 % BVP ir didins skolą. Iš Komisijos 2015 m. Fiskalinio tvarumo ataskaitos matyti, kad yra didelė tvarumo rizika vidutiniu laikotarpiu ir vidutinė tvarumo rizika ilguoju laikotarpiu. Tai iš dalies susiję su didėjančiomis išlaidomis sveikatos priežiūrai ir ilgalaikiai priežiūrai. Siekiant užtikrinti valstybės finansų tvarumą, būtinos tolesnės reformos šiose srityse ir apdairi fiskalinė politika, kuri užtikrintų spartų grįžimą prie vidutinio laikotarpio tikslo.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Rumunijos lėja nedalyvavo VKM II, bet ja buvo prekiaujama taikant lankščiojo valiutos kurso režimą ir valiutos kurso valdymą. Ataskaitiniu laikotarpiu Rumunijos lėjos kursui euro atžvilgiu buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2016 m. gegužės 18 d. kursas buvo 4,4990 lėjos už eurą, t. y. 1,7 % žemesnis už vidutinį 2014 m. gegužės mėn. buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Rumunijos einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas iš esmės pagerėjo, o šalies grynieji įsipareigojimai užsieniui, nors nuosekliai mažėja, tebėra dideli.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Rumunijoje buvo 3,6 %, taigi mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Rumunijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo beveik 10 % iki mažesnių kaip 4 %.

Norint sukurti tvariai konvergencijai palankią aplinką Rumunijoje, būtina vykdyti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką ir plataus masto struktūrines reformas. Kalbant apie makroekonominius disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija Rumuniją pasirinko nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje, ir padarė išvadą, kad Rumunijoje nėra susidarę makroekonominių disbalansų. Vis dėlto būtina plačiu mastu taikyti priemones institucinei ir verslo aplinkai gerinti, investicijoms ir konkurencijai produktų rinkose didinti, jaunimo ir ilgalaikiam nedarbui mažinti bei viešojo administravimo ir teismų sistemos kokybei gerinti ir efektyvumui didinti. Taip pat reikėtų dėti dideles pastangas, kad Rumunijoje būtų padidintas labai mažas ES fondų lėšų įsisavinimas.

Rumunijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginių finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Rumunija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų.

4.7 Švedija

2016 m. balandžio mėn. 12 mėn. vidutinė metinė infliacija pagal SVKI Švedijoje buvo 0,9 %, t. y. didesnė už kainų stabilumo kriterijaus 0,7 % pamatinę vertę.

Per pastaruosius dešimt metų vidutinė metinė infliacija svyravo plačiu intervalu – nuo 0,2 % iki 3,4 %, o vidutinė to laikotarpio infliacija buvo nedidelė ir sudarė 1,4 %. Pasiektą kainų stabilumą Švedijoje ir toliau turėtų palaikyti pinigų politika ir į stabilumą orientuota institucinė sandara.

2015 m. Švedijos valdžios sektoriaus deficitas ir skola atitiko Maastrichto kriterijus. Švedijai nuo pat 1998 m., kai įsigaliojo Stabilumo ir augimo paktas, taikoma jo prevencinė dalis. Pagal Europos Komisijos 2016 m. pavasario ekonominę prognozę tikimasi, kad prognozės laikotarpiu Švedija pasieks savo vidutinio laikotarpio biudžeto tikslą. Skolos tvarumo požiūriu Švedijoje yra maža ir vidutinė rizika atitinkamai vidutiniu ir ilguoju laikotarpiais, daugiausia dėl numatomo išlaidų ilgalaikiai priežiūrai padidėjimo. Reformos šioje srityje ir tolesnis vidutinio laikotarpio tikslo įgyvendinimas artimiausiais metais užtikrintų, kad viešųjų finansų patikimumo rezultatai būtų ir toliau gerinami.

Dvejų metų ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2014 m. gegužės 19 d. iki 2016 m. gegužės 18 d. Švedijos krona nedalyvavo VKM II, bet ja buvo prekiaujama taikant lankstaus valiutos kurso režimą. Ataskaitiniu laikotarpiu Švedijos kronos kursui euro atžvilgiu vidutiniškai buvo būdingas palyginti didelis kintamumas. 2016 m. gegužės 18 d. jis buvo 9,3525 kronos už eurą, t. y. 3,6 % žemesnis už vidutinį 2014 m. gegužę buvusį lygį. Per pastarąjį dešimtmetį Švedijoje fiksuoti dideli einamosios sąskaitos perviršiai, paprastai kartu su palyginti nedidele neigiamą grynujų tarptautinių investicijų pozicija.

Ataskaitiniu laikotarpiu nuo 2015 m. gegužės mėn. iki 2016 m. balandžio mėn. vidutinės ilgalaikės palūkanų normos Švedijoje buvo 0,8 %, taigi gerokai mažesnės už palūkanų normų konvergencijos kriterijaus 4 % pamatinę vertę. Ilgalaikės palūkanų normos Švedijoje nuo 2009 m. sumažėjo, vidutinės 12 mėn. palūkanų normos sumažėjo nuo didesnių kaip 3 % iki mažesnių kaip 1 %.

Norint palaikyti tvariai konvergencijai palankią aplinką Švedijoje, būtina tęsti į stabilumą orientuotą ekonominę politiką, tikslines struktūrines reformas ir toliau taikyti finansų stabilumą palaikančias priemones. Kalbant apie makroekonominis disbalansus, pažymėtina, kad Europos Komisija Švediją pasirinko nagrinėti išsamiau, taip, kaip nurodoma 2016 m. įspėjimo mechanizmo ataskaitoje, ir padarė išvadą, kad Švedijoje yra susidarę makroekonominių disbalansų. Tokiomis sąlygomis būtina imtis ryžtingų žingsnių mažinti riziką makroekonomiam stabilumui, kylančią iš tebesitęsiančio būsto bumo ir padidėjusio privačios skolos lygio.

Švedijos teisė neatitinka visų reikalavimų, susijusių su centrinių bankų nepriklausomumu, piniginio finansavimo draudimu ir teisine integracija į Eurosystemą. Švedija yra ES valstybė narė, kuriai taikoma išimtis, todėl ji privalo laikytis visų Sutarties 131 straipsnyje nurodytų suderinimo reikalavimų. Pagal Sutartį nuo 1998 m. birželio 1 d. Švedija yra įsipareigojusi priimti nacionalinius teisės aktus

dėl integracijos į Eurosystemą. Iki šiol Švedijos valdžios institucijos nesiėmė teisėkūros veiksmų, kad ištaisytų neatitikimus, aprašytus šiame ir ankstesniuose pranešimuose.

Santrumpos

Šalys

BE	Belgija	HR	Kroatija	PL	Lenkija
BG	Bulgarija	IT	Italija	PT	Portugalija
CZ	Čekija	CY	Kipras	RO	Rumunija
DK	Danija	LV	Latvija	SI	Slovėnija
DE	Vokietija	LT	Lietuva	SK	Slovakija
EE	Estija	LU	Liuksemburgas	FI	Suomija
IE	Airija	HU	Vengrija	SE	Švedija
GR	Graikija	MT	Malta	UK	Jungtinė Karalystė
ES	Ispanija	NL	Nyderlandai	US	JAV
FR	Prancūzija	AT	Austrija		

Remiantis ES praktika, ES valstybės narės šioje ataskaitoje išvardytos abėcėlės tvarka pagal šalių pavadinimus nacionalinėmis kalbomis.

Kitos

BPM	Bendras priežiūros mechanizmas	ESRV	Europos sisteminės rizikos valdyba
BVP	bendras vidaus produktas	EUR	euro
DG ECFIN	Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas, Europos Komisija	MDP	makroekonominio disbalanso procedūra
ECB	Europos Centrinis Bankas	NCB	nacionalinis centrinis bankas
ECBS	Europos centrinių bankų sistema	PDP	perviršinio deficito procedūra
EPI	Europos pinigų institutas	SVKI	suderintas vartotojų kainų indeksas
EPS	ekonominė ir pinigų sąjunga	TVF	Tarptautinis valiutos fondas
ES	Europos Sąjunga	VKI	vartotojų kainų indeksas
		VKM	valiutų kurso mechanizmas

Lentelėse naudojami ženklai

– duomenų nėra arba tokio rodiklio nebuvo
. dar nėra duomenų

© Europos Centrinis Bankas, 2016 m.

Adresas 60640 Frankfurtas prie Maino, Vokietija
Telefonas +49 69 1344 0
Internetas www.ecb.europa.eu

Visos teisės saugomos. Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Šiame leidinyje paskutiniai statistikos duomenys pateikti 2016 m. gegužės 18 d.

ISSN	1725-9622 (epub)	Skaitmeninio objekto identifikatorius	10.2866/78179 (epub)
ISSN	1725-9622 (html)	Skaitmeninio objekto identifikatorius	10.2866/9722 (html)
ISSN	1725-9622 (online)	Skaitmeninio objekto identifikatorius	10.2866/060504 (online)
ISBN	978-92-899-2299-9 (epub)	ES katalogo numeris	QB-AD-16-001-LT-E (epub)
ISBN	978-92-899-2266-1 (html)	ES katalogo numeris	QB-AD-16-001-LT-Q (html)
ISBN	978-92-899-2330-9 (online)	ES katalogo numeris	QB-AD-16-001-LT-N (online)